

2020

ROČENKA ÚSTAVNÍHO SOUDU

ROČENKA
ÚSTAVNÍHO SOUDU
2020

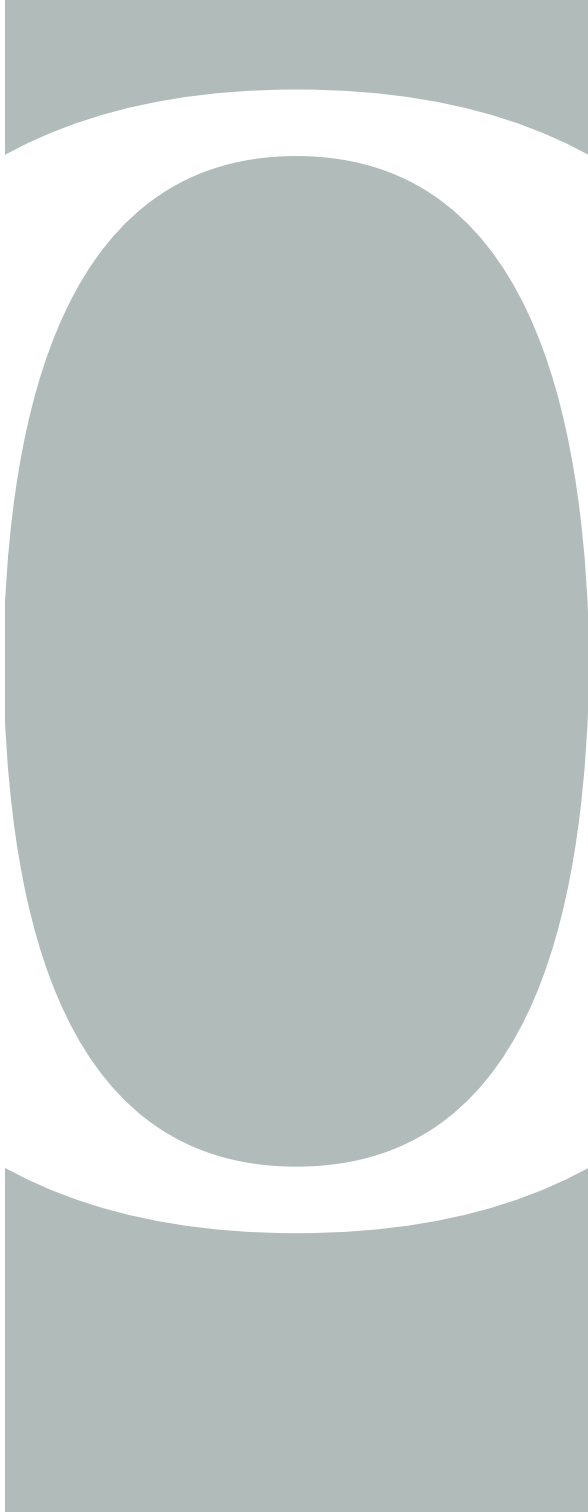
© Ústavní soud České republiky

© Foto: Ústavní soud, Jan Symon, Igor Zehl,
UNODC.ORG, Ústavní soud Moldavské republiky

ISBN 978-80-87687-22-2

„... spravedlnost je matematika humanity.“

Tomáš Garrigue Masaryk

OBSAH

1.	ÚVODNÍ SLOVO	6	5.	PRÁVNÍ ÚPRAVA A VNITŘNÍ PŘEDPISY	60
2.	ÚSTAVNÍ SOUD – ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ	8		Ústavní pořádek a zákon o Ústavním soudu	61
3.	ROZHODOVACÍ ČINNOST V ROCE 2020	16		Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu	61
	Základní ústavní principy	17		Sbírka zákonů	62
	Základní práva a svobody	23		Vnitřní předpisy	64
	Politická práva	34	6.	MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A STYKY	68
	Hospodářská a sociální práva	37		Mezinárodní spolupráce a vnější vztahy	69
	Právo na soudní a jinou právní ochranu	42		Cesty představitelů Ústavního soudu do zahraničí	69
	Právo na samosprávu	50		Návštěvy a významné akce v sídle Ústavního soudu v Brně	71
4.	STATISTIKA ROZHODOVACÍ ČINNOSTI V ROCE 2020	52		Konference evropských ústavních soudů	72
	Statistika rozhodování Ústavního soudu v roce 2020	53	7.	POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ A VZTAH K MÉDIÍM	74
	Průměrná délka řízení u věcí skončených v letech 2006–2020	55		Poskytování informací	75
	Průměrná délka řízení u věcí skončených v roce 2020	55		Statistiky žádostí o informace	77
	Veřejná ústní jednání	56		Vztah k médiím	79
	Věcná struktura návrhů na zahájení řízení v roce 2020	56	8.	ROZPOČET ÚSTAVNÍHO SOUDU V ROCE 2020	82
	Statistika z pohledu návrhů na zahájení řízení a ostatních podání	57			
	Vývoj počtu podání v letech 1993–2020	58		PŘÍLOHA: FOTOGRAFIE Z AKCÍ V ROCE 2020	86

ÚVODNÍ SLOVO

Vážené čtenářky a vážení čtenáři ročenky Ústavního soudu,

úkolem každé ročenky bývá bilancování, hodnocení, kritický průřez uplynulými aktivitami, a je-li k tomu důvod, tak i trocha sebechvály. Rok 2020 byl ale jiný. Hodně jiný. Klidné vody našich životů rozčísil virus, který změnil naše možnosti, zvyky a vlastně celý svět, jak jsme ho znali.

Nebýt světové pandemie, četli byste na těchto řádcích nejspíš o tom, jak se nám podařilo naplnit všechno, co jsme si předsevzali, a jaké nové výzvy před námi ještě leží. Osud tomu ale nepřál a museli jsme se soustředit na to, co je klíčové.

Na počátku března 2020, kdy epidemie byla ještě cizokrajnou záležitostí a nikdo nedohlédl jejích obrysů, jsme si připomněli významné výročí. Bylo to sto let od okamžiku, kdy byl ústavní listinou Československé republiky založen ústavní soud – první instituce toho jména na světě. Na slavnostním shromáždění v sídle Ústavního soudu to společně s námi vzpomněla prezidentka Slovenské republiky Zuzana Čaputová, předseda Senátu Miloš Vystrčil a celá řada dalších významných hostů. Bylo to výročí, které mělo prozářit zbytek roku, ale místo toho přišla první vlna nákazy.

Měli jsme štěstí, že předtím prezident republiky jmenoval patnáctého soudce Ústavního soudu, kterým se stal profesor Pavel Šámal. Ústavní soud nebyl v plném složení více než rok, ale s příchodem soudce Šámala byl doplněn do kompletní sestavy, což se projevilo i na dynamice rozhodovací činnosti. Profesor Šámal, renomovaný odborník na trestní právo, se velmi rychle zorientoval v nové problematice a svojí pracovitostí pomohl snížit celkové množství nerozhodnutých věcí na historické minimum. Ačkoliv v roce 2020 bylo Ústavnímu soudu doručeno o něco méně návrhů na zahájení řízení než v uplynulých letech, rozhodl rekordní množství věcí a snížil i průměrnou délku řízení. Více se dozvíte v části věnované rozhodovací činnosti.

Rok 2020 měl také být ve znamení završení předsednictví Konference evropských ústavních soudů a uspořádání XVIII. kongresu této organizace v Praze. Nestalo se. Konání kongresu nebylo možné a členské soudy přijaly návrh Ústavního soudu České republiky, aby byl kongres přesunut na rok 2021. Dva roky příprav spadly

pod stůl a začali jsme vše připravovat nanovo, se spoustou otazníků, ale odhodláni dostat svým závazkům. V době, kdy čtete tuto ročenku, už budeme vědět, zda se nám další pokus vydařil, i když jen v on-line režimu. Zatím si držíme palce...

Zvláště minulého roku bylo také nezvyklé množství plenárních věcí, které poprvé překonalo hranici jednoho sta návrhů (bylo jich celkem 113). Většina z nich souvisela s mimořádnými opatřeními v boji proti koronaviru, a je proto velmi důležité, že čtyři pětiny všech plenárních věcí Ústavní soud rozhodl ještě do konce roku 2020. Ačkoliv se tentokrát celkové množství všech návrhů na zahájení řízení nedostalo nad číslovku 4 000, i tak se každý ze soudců musel v roce 2020 vypořádat v průměru s 250 spisy, což je v prostředí české justice unikátní výkon. A k tomu přistupovala další omezení, tentokrát hygienická.

I na Joštově ulici se tak na jaře šily roušky, sháněli jsme nesehnatelnou dezinfekci, vybavili soudce ochrannými štíty, které se při vyhlašování nálezů mlžily, a respirátory, přes které jim nebylo rozumět. Poprvé se také konaly porady pléna on-line, soudci i zaměstnanci začali komunikovat před videokonferencí a významně jsme posílili IT vybavení pro elektronickou komunikaci. Daní za epidemickou bezpečnost bylo po část roku 2020 vyhlašování nálezů bez účastníků a bez veřejnosti, kdy se právě vyhlašované nálezy publikovaly na webových stránkách. Shromáždění soudců, účastníků, advokátů, médií a veřejnosti v jedné místnosti by bylo příliš rizikové.

Podrobné informace o naší judikatuře, zahraničních vztazích, statistikách, vztahu k médiím, a zkrátka o všem, co v roce 2020 Ústavní soud realizoval, najdete na následujících stránkách. Je důležité, že se ani v roce epidemické krize Ústavní soud nezastavil a pokračoval v ochraně základních práv, svobod a ústavnosti. Nebylo to úplně snadné, a proto si jeho soudci a zaměstnanci zaslouží za svoje nasazení, disciplinovanost a obětavost velké uznání. Doufám, že příští rok už to nebude potřeba.

Přeji všem čtenářkám a čtenářům, aby jim četba naší ročenky přinesla potěšení i poučení, a hlavně, aby se četby příští ročenky dočkali v pevném zdraví.

Vlastimil Göttinger,
generální sekretář Ústavního soudu

ÚSTAVNÍ SOUD –
ORGANIZAČNÍ STRUKTURA
A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Organizační struktura a personální obsazení

Personální obsazení Ústavního soudu v roce 2020, v organizační struktuře dle jednotlivých senátů:

Funkcionáři Ústavního soudu:

Předseda Ústavního soudu	JUDr. Pavel Rychetský, dr. h. c.
asistenti	JUDr. Blanka Baráková, Ph.D. JUDr. Tomáš Herc, Ph.D., LL.M. Mgr. Kateřina Studecká
vedoucí kanceláře předsedy	Jitka Chmelová Mgr. Regina Kirkingová, DiS.
poradce – specialista na občanské hmotné a procesní právo	JUDr. Vladimír Kůrka
interní auditor	Mgr. Martina Prudíková
pověřenec pro ochranu osobních údajů a dozorový pracovník v oblasti soudních pravomocí/ auditor kybernetické bezpečnosti	Mgr. Danuše Šulcová

Místopředseda Ústavního soudu	prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.
asistenti	JUDr. David Hejč, Ph.D. Mgr. et Mgr. Bc. Jana Kursová, Ph.D. JUDr. Jan Provazník, Ph.D. JUDr. Hana Šulová
vedoucí kanceláře místopředsedy	Naděžda Řeháčková

Místopředsedkyně Ústavního soudu	JUDr. Milada Tomková
asistenti	doc. JUDr. Michal Bartoň, Ph.D. JUDr. Jiřina Gojová Mgr. Petr Kilian doc. JUDr. Mgr. Martin Škop, Ph.D.
vedoucí kanceláře místopředsedkyně	Michaela Vrbová

I. senát Ústavního soudu

Předseda senátu	prof. JUDr. Vladimír Sládeček, DrSc.
asistenti	doc. JUDr. Helena Hofmannová, Ph.D. JUDr. Jiřina Kovaříková doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc. doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D. JUDr. Ondřej Vícha, Ph.D.
vedoucí kanceláře soudce	Lenka Kubacká

Soudce	JUDr. Tomáš Lichovník
asistenti	Mgr. Jan Chudoba Mgr. et Mgr. Robert Jakubíček Mgr. Ing. Lucie Mikmeková (do 31. 3. 2020) doc. JUDr. PhDr. Robert Zbírál, Ph.D. (od 1. 4. 2020) Mgr. Martin Pospíšil
vedoucí kanceláře soudce	Vladimíra Matulová

Soudce	JUDr. Jaromír Jírša
asistenti	JUDr. Lenka Pekařová JUDr. Marek Pivoda Mgr. Ing. Václav Štanglica
vedoucí kanceláře soudce	Jana Němečková

II. senát Ústavního soudu

Předsedkyně senátu	JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.
asistenti	JUDr. Jakub Drápal, MPhil Mgr. Hana Lupačová, Ph.D. Mgr. Bc. Kristýna Molková Foukalová (do 30. 11. 2020) Mgr. et Mgr. Tereza Papoušková, Ph.D. (od 1. 12. 2020) Mgr. Vojtěch Procházka Mgr. Zuzana Vikarská, Ph.D., MJur, MPhil
vedoucí kanceláře soudkyně	Jitka Kučná

Soudce	JUDr. Ludvík David, CSc.
asistenti	Mgr. Kristina Blažková JUDr. Eva Heinrichová, Ph.D. JUDr. Martina Kuloglija Podivínová Mgr. Petra Lehotská
vedoucí kanceláře soudce	Ivana Šmerdová

Soudce	JUDr. David Uhlíř (rodičovská dovolená od 1. 7. do 31. 8. 2020)
asistenti	Mgr. Kamila Abbasi JUDr. Martin Dostál Mgr. Robert Kaňka JUDr. Eva Petrilaková JUDr. Sylvie Pokorná
vedoucí kanceláře soudce	Mgr. Bc. Jana Drdlová

III. senát Ústavního soudu

Předseda senátu	JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc.
asistenti	Mgr. Anežka Cirklová JUDr. Petra Fousková (od 18. 5. 2020) Mgr. Kamila Kouřilová (od 1. 10. 2020) JUDr. Martin Sláma Mgr. Jana Týčová
vedoucí kanceláře soudce	Monika Zbořilová

Soudce	JUDr. Radovan Suchánek, Ph.D.
asistenti	JUDr. Otto Dostál JUDr. Viktor Gazda JUDr. Tomáš Grygar (od 1. 4. 2020) JUDr. Alena Kandalcová, Ph.D. Mgr. Tereza Ordeltová JUDr. Renata Rázková, Ph.D. (do 1. 3. 2020)
vedoucí kanceláře soudce	Eleni Kameníková

Soudce	doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, Ph.D.
asistenti	doc. JUDr. Ondřej Svaček, Ph.D., LL.M. Mgr. et Mgr. Tereza Šimková JUDr. Ladislav Vyhnánek, Ph.D. doc. JUDr. PhDr. Robert Zbíral, Ph.D. Mgr. Jiří Zeman
vedoucí kanceláře soudce	Jana Kadlečková

IV. senát Ústavního soudu

Předseda senátu	prof. JUDr. Jan Filip, CSc.
asistenti	Mgr. Štěpán Bubník, Ph.D. Mgr. Jiří Novák JUDr. Dominik Židek, Ph.D.
vedoucí kanceláře soudce	Jitka Štíchová

Soudce	prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. (od 20. 2. 2020)
asistenti	Mgr. Zdeněk Odehnal (od 13. 3. 2020) JUDr. Renata Rázková, Ph.D. (od 2. 3. 2020) Mgr. Michaela Štefková (od 1. 3. 2020)
vedoucí kanceláře soudce	Iveta Dvořáková

Soudce	prof. JUDr. Josef Fiala, CSc.
asistenti	JUDr. Ing. Radovan Dávid, Ph.D. JUDr. Mgr. Daniel Novák, Ph.D. Mgr. Bc. Petr Zavadský Mgr. Jiří Zeman
vedoucí kanceláře soudce	Bc. Gabriela Uhlířová

Na rozhodovací činnosti Ústavního soudu se kromě soudců a jejich asistentů podílely i odborné útvary Ústavního soudu řízené generálním sekretářem JUDr. Vlastimilem Göttingerem, Ph.D., a to:

- analytický odbor v čele s vedoucím odboru Mgr. et Mgr. Lubomírem Majerčíkem, LL.M., dále ve složení Mgr. et Mgr. Robert Jakubíček (analytik a zástupce vedoucího odboru), analytičky JUDr. Petra Fousková, Mgr. Martina Grochová, Ph.D. (do 31. 10. 2020), Mgr. Slavomíra Henčková, LL.M. (do 31. 1. 2020), Mgr. Iva Hnátková (do 29. 2. 2020), Mgr. Veronika Janáková (od 1. 2. 2020), Mgr. Kamila Kouřilová, Mgr. et Mgr. Lucie Matoušová, dále Mgr. Petra Lehotská (poradkyně), Mgr. Tereza Ordeltová (poradkyně), JUDr. Helena Pietriková (poradkyně pro vydávání SbNU), JUDr. Jana Nováková (poradkyně pro vydávání SbNU), referentky Lenka Strnadová a Bc. Marie Žižlavská a knihovnice Mgr. Ludmila Cílečková, Mgr. Kateřina Krčálová Konečná, DiS., a Miroslava Kusáková,
- soudní odbor v čele s vedoucí odboru JUDr. Dagmar Hudcovou, ve složení JUDr. Petr Chládek (poradce pro správní agendu a zástupce vedoucí odboru), JUDr. Vlasta Vagaiová (specialistka), vedoucí soudních kanceláří Šárka Brenkusová (od 1. 6. 2020), Jitka Borýsková, Marcela Čapková, Andrea Kovaříková, Markéta Putnová, Mgr. Hana Wohlgemuthová, Iva Oherová (vedoucí soudní kanceláře do 31. 5. 2020, od 1. 6. 2020 vedoucí soudní kanceláře/pracovník spisovny), Irena Randýsková (do 31. 5. 2020 vedoucí soudní kanceláře/pracovník spisovny) a pracovnice oddělení evidence Eva Krátká, Jarmila Knötigová, Barbara Melichová a Hana Zavřelová,
- odbor vnějších vztahů a protokolu v čele s vedoucím odboru Mgr. Pavlem Dvořákem, Ph.D., a dále s JUDr. Miroslavou Číhalíkovou Sedláčkovou, tiskovou mluvčí, Mgr. Pavlou Bulíčkovou Procházkovou, specialistkou pro mezinárodní vztahy, a Kristinou Krejčovou, DiS., referentkou odboru,
- přímo podřízená zaměstnankyně Mgr. Iva Hnátková (právník, specialista na poskytování informací).

Kancelář generálního sekretáře vedla Renata Janíčková.

Organizačně-provozní zázemí Ústavního soudu zajišťovaly organizační útvary řízené generálním sekretářem Ústavního soudu.

Sekce soudní správy v čele s ředitelem sekce Ing. Františkem Konečným, členěna na níže uvedené odbory a oddělení:

- odbor personální a právní v čele s vedoucí Mgr. Markétou Kratěnovou, ve složení Mgr. Martina Holotňáková (právník, specialista veřejných zakázek), Ing. Barbara Šebková (personalista), Svatava Moučková (mzdová účetní) a Bc. Marie Žižlavská (personalista do 31. 8. 2020),
- odbor informačních a komunikačních technologií v čele s vedoucím Ing. Lukášem Černotou a zaměstnanci Ing. Ivanem Balusem (správce sítě), správci informačních technologií Bc. Davidem Krevem, Bc. Janem Sysalou (do 31. 3. 2020) a Ing. Andrejem Urbancem (od 22. 6. 2020) a Ing. Daliborem Skopalem (vývojový pracovník výpočetní techniky),
- odbor stavebně-technický, řízený Ing. Jitkou Balíkovou, Ph.D., s investičními specialisty Ing. Ditou Smolkovou Úlehlovou a Ing. Liborem Šteffkem,
- odbor provozně-ekonomický v čele s vedoucím Ing. Markem Blažkem, jemu přímo podřízené zaměstnankyně Bc. Irena Hořavová (rozpočtářka), Mgr. Yveta Tesařová (hlavní účetní), Lenka Kolaříková (finanční účetní), Bc. Marie Žilková (referent majetkové správy), dále členěn na:
- oddělení provozu a správy majetku ve složení Michal Burian (provozní referent), Janusz Pawlik (údržbář), Ing. Miloš Šikula (technický pracovník) a uklízečky Renata Křištofová, Vladimíra Listová, Jana Milotová a Jiřina Vaněčková,
- oddělení dopravy, řízené vedoucím oddělení Petrem Žákem (do 31. 1. 2020) a Janem Havlíkem (od 1. 2. 2020), s řidiči Antonínem Geršlem, Mgr. Liborem Havlíčkem (od 1. 9. 2020), Janem Havlíkem (do 31. 1. 2020), Romanem Matyusem, Milanem Obršlíkem, Břetislavem Riedlem (do 30. 6. 2020) a Petrem Žákem (od 1. 2. 2020).

Sekretariát ředitele sekce soudní správy vedla Romana Loudová.

ROZHODOVACÍ ČINNOST
V ROCE 2020

Rozhodovací činnost se v každém roce přirozeně liší dle věcí, s nimiž se navrhovatelé na Ústavní soud obracují. Rozhodnutí zachycená na následujících řádcích proto mohou navazovat na judikaturu z předchozích let, ale také mohou odrážet aktuální trendy a přinášet nová témata a perspektivy. Předkládaný přehled judikatury představuje to nejzajímavější z dílny Ústavního soudu v roce 2020. Úplnou představu si lze však učinit teprve vyhledáním rozhodnutí na webových stránkách Ústavního soudu či ve Sbírce nálezů a usnesení.

Základní ústavní principy

Demokratický právní stát

Česká republika je jako demokratický právní stát definována v čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky (dále též jen „Ústava“). Tento článek představuje určitý generální a uvozující princip, na který se váže celá řada subprincipů, z nichž některé jsou na ústavní rovině upraveny výslovně, jiné jsou pak dovozovány judikaturou Ústavního soudu.

Ustanovením čl. 1 odst. 1 Ústavy jsou spojeny v jeden celek dva principy – demokratický a právněstátní. V podmínkách České republiky se tak demokratické principy subtilně mísí s požadavky konstitucionalismu, jenž má svůj hlavní zdroj v liberálním politickém myšlení moderní doby. Platí proto zároveň, že nemůže být legitimní žádný jiný režim než režim demokratický (nález sp. zn. Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993) a že je nutno vycházet z priority občana před státem, a tím i z priority základních občanských a lidských práv a svobod (nález sp. zn. Pl. ÚS 43/93 ze dne 12. 4. 1994). Proto je také třeba, jak vyplývá z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 ze dne 21. 2. 2012, vykládat naši demokracii materiálním způsobem.

K širším otázkám demokratického právního státu se vyjádřil Ústavní soud už na počátku uplynulého roku v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/17 ze dne 11. 2. 2020, v němž přezkoumával zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. Podrobnosti k samotné věci lze nalézt v podkapitole věnované přístupu k veřejným funkcím, na tomto místě budou zmíněna obecnější východiska, do nichž Ústavní soud

zasadil své rozhodnutí. V souvislosti s jednotlivými napadenými ustanoveními zákona o střetu zájmů Ústavní soud připomněl, že v demokratickém právním státě jsou volby řádně vedenou soutěží o důvěru a mandát od voličů, nikoli o ovládnutí státu za účelem využití či dokonce zneužití jeho kapacit a zdrojů jejich vítězem. Stát není podnik; služba státu je sice honorována, avšak výkon veřejné funkce není podnikáním, natož správou vlastního majetku. Proto je povinností demokratického právního státu nejen vytvořit veřejnému funkcionáři takové podmínky, aby mohl svou funkci řádně vykonávat, ale také zamezit tomu, aby takto svěřenou moc mohl využívat k prosazování vlastních (osobních) zájmů na úkor zájmu veřejného, a tím i důvěry veřejnosti. Ústavní soud dále zdůraznil, že z hlediska veřejného zájmu a ochrany demokratických hodnot je akceptovatelná snaha zákonodárce, který v reakci na koncentraci významné ekonomické a mediální moci, a z toho plynoucí hrozby, činí v mezích ústavního pořádku opatření bránící možné postupné deformaci demokratického režimu do podoby některé z jeho fiktivních či neliberálních variant odporujících principům politické soutěže v demokratickém právním státě. Jde o jedno z opatření tzv. **obranyschopné demokracie** na úseku provozování a vlastnictví sdělovacích prostředků. Ústavní soud uzavřel, že napadená opatření sledují veřejný zájem na férovém vedení politické soutěže jako neoddělitelné součásti politického života demokratického právního státu, přičemž veřejný zájem je zde formulován jako výsledek demokraticky vedené parlamentní rozpravy a střetávání různých názorů a je vyjádřen ústavně konformním způsobem.

Dělba moci jako důležitý princip demokratického právního státu tvořila pozadí zamítavého nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/19 ze dne 24. 11. 2020. Ústavní soud v něm přezkoumával ustanovení zákonů, jež snižují odměnu uvolněných členů zastupitelstev obcí, krajů a hlavního města Prahy, kteří souběžně zastávají funkci poslance, senátora nebo člena vlády. V této souvislosti Ústavní soud připomenul, že jedním z principů, na nichž je ústavní pořádek České republiky vybudován, je dělba moci. Tento koncept se prolíná celou systematikou ústavního pořádku. Vedle horizontální dělby (státní) moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní, která má textuální oporu v čl. 2 odst. 1 Ústavy a projevuje se systémem brzd a protivah, je součástí ústavního pořádku rovněž vertikální dělba (veřejné) moci mezi moc státní a moc samosprávnou vykonávanou územními samosprávnými celky, jejímž odrazem je právo na samosprávu dle čl. 8 a čl. 100 odst. 1 Ústavy.

Jelikož ústavním pořádkem není regulováno personální oddělení těchto moci v případě souběhu členství v zastupitelstvu územního samosprávného celku a výkonu funkce poslance, senátora či člena vlády, je věcí zákonodárce, zda a do jaké míry při respektování ústavního pořádku bude prosazovat personální oddělenost těchto moci. Jde o legitimní cíl, který zákonodárce může prostřednictvím právní regulace sledovat a k jehož prosazení může užít i jiných prostředků, než je zakotvení neslučitelnosti funkcí. Napadená ustanovení snižují motivaci k souběžnému zastávání funkce poslance, senátora či člena vlády a uvolněného člena zastupitelstva územního samosprávného celku, a jsou tak způsobilá snížit počet případů, kdy ke kumulaci těchto funkcí dochází. Podporují tedy větší míru oddělenosti státní moci vykonávané Parlamentem a vládou a územní samosprávy, a sledují tudíž legitimní cíl. Napadená ustanovení jsou dále způsobilá, vzhledem k tomu, že znevýhodňují souběžný výkon funkcí v samosprávě a moci zákonodárné či výkonné snížením odměny uvolněného člena zastupitelstva, omezit množství případů, kdy k souběhu těchto funkcí dochází. Jsou tedy racionálně spojena s cílem spočívajícím v posílení personálního aspektu vertikální dělby moci. Je věcí uvážení zákonodárce, že se rozhodl užít právě tento prostředek, a nepřistoupil například k širší působnosti vztahující se obecně na odměny členů zastupitelstev územních samosprávných celků, nebo že ne zvolil cestu zakotvení inkompatibility funkcí. Na iracionalitu právní úpravy z toho v každém případě usuzovat nelze.

Judikatura k aktům státu týkajícím se pandemie covid-19

Stejně jako jiné ústavní soudy ve světě, byl i Ústavní soud České republiky v uplynulém roce konfrontován s množstvím podání týkajících se právních aktů vydaných v reakci na pandemii covid-19. Zákonodárce dokonce ve světle pandemie přistoupil k úpravě řízení před Ústavním soudem, a to zákonem č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu. V důsledku omezení plynoucích z mimořádných opatření při epidemii, která znemožňovala či podstatně ztěžovala podat návrh, je možné požádat o prominutí zmeškání lhůty v řízení před Ústavním soudem.

Stěžovatelé nicméně tuto možnost neuplatňovali v hojné míře, v některých případech takovému návrhu Ústavní soud vyhověl (např. usnesení sp. zn. II. ÚS 1735/20 ze dne 8. 7. 2020).

Vlna nouzových stavů vyhlášených po celém světě vyvolávala a nadále vyvolává pnutí s ideou liberálního právního státu. Ústavní soudy se tak musely potýkat s problematikou omezování moci parlamentu a justice na úkor exekutivy, rizikem zneužití moci při uplatnění protipandemických opatření, ale zároveň s otázkou, nakolik efektivně a včasné vlády reagovaly. V českých podmínkách se nárůst nápadu v souvislosti s pandemií promítl do historicky rekordního počtu věcí projednávaných plénem. Valná většina těchto rozhodnutí však byla nakonec procesního charakteru. Ústavní soud nejdříve judikoval (usnesení sp. zn. Pl. ÚS 8/20 ze dne 22. 4. 2020), že vyhlášení nouzového stavu vládou je primárně aktem aplikace ústavního práva; představuje „akt vládnutí“, který má normativní dopad, zásadně nepodléhá kontrole Ústavního soudu a je „přezkoumatelný“ primárně demokraticky zvoleným politickým („nesoudním“) orgánem, kterým je Poslanecká sněmovna. Nestanovil-li zákonodárce vhodný standard soudního přezkumu formou speciálních procesních pravidel, nelze na politické rozhodnutí o nouzovém stavu aplikovat tradiční ústavněprávní přezkum proporcionality. Vláda za vyhlášení nouzového stavu nese politickou odpovědnost, neboť odpovídá Poslanecké sněmovně. Napadeným usnesením vlády o vyhlášení nouzového stavu se vyhlásil nouzový stav bez určení konkrétních omezení základních práv a svobod a bez uložení jakýchkoliv povinností. Zároveň však absence soudní kontroly vyhlášení nouzového stavu není absolutní a lze si představit okolnosti, za kterých by sám Ústavní soud mohl (a měl) posoudit, zda byl nouzový stav řádně vyhlášen, zda měl zamýšlené ústavněprávní účinky, a následně i rozhodnout o zákonnosti či ústavnosti navazujících realizačních aktů, a to s odkazem na čl. 1 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 Ústavy, případně i na čl. 10 a 10a Ústavy. Akt vyhlášení nouzového stavu by Ústavní soud mohl zrušit, byl-li by v rozporu se základními principy demokratického právního státu a znamenal-li by změnu podstatných náležitostí demokratického právního státu.

Podání stěžovatelů byla tedy odmítána z důvodu jejich neoprávněnosti, z důvodu nepřípustnosti návrhů, nepřislušnosti Ústavního soudu, nevyčerpání všech dostupných procesních prostředků či řízení byla zastavena z důvodu pozbytí

platnosti napadených právních aktů před skončením řízení. Jediným meritorním rozhodnutím týkajícím se právní úpravy přijaté v souvislosti s covid-19 byl nález sp. zn. Pl. ÚS 21/20 ze dne 8. 12. 2020. V něm Ústavní soud zamítl návrh na zrušení zákonů, jež zapovídaly pronajímatelům do konce roku 2020 jednostranně ukončit nájem pouze z důvodu, že nájemce (včetně nájemce prostor sloužících k podnikání) je s placením nájemného v prodlení, jestliže nastalo v důsledku mimořádného opatření při epidemii. Zdůraznil přitom omezenost podmínek této regulace a připomenul, že právě za výjimečných situací, kdy jsou ohroženy a oslabeny sociální a ekonomické postavení obyvatelstva a důstojné podmínky života, se zvláště významně projevuje sociální funkce vlastnictví vyjádřená v čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“).

Závazky z evropského a mezinárodního práva

Samotným úvodem této tematické části nelze alespoň stručně nezmínit nález sp. zn. Pl. ÚS 30/16 ze dne 7. 4. 2020, v němž se plénum Ústavního soudu zabývalo ústavností zákona č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití. Ačkoliv bude uvedenému rozhodnutí více pozornosti věnováno níže v části týkající se svobodné volby povolání a práva získávat prostředky pro své životní potřeby prací, je nutné se o něm zmínit již nyní, neboť jednou z množství otázek, s nimiž se soudci museli v tomto nálezu vypořádat, byl i namítaný rozpor napadené právní úpravy s primárním právem Evropské unie (dále též jen „EU“).

Nález sp. zn. Pl. ÚS 30/16: Zákon o významné tržní síle

Na tomto místě je relevantní především námitka navrhovatele, že kritérium ročního obrátu ve výši 5 mld. Kč podle § 3 odst. 4 napadeného zákona vede k nepřímé diskriminaci odběratelů s významnou tržní silou, jimiž jsou převážně zahraniční obchodní řetězce, což je v rozporu s volným pohybem v rámci vnitřního trhu EU, zejména se svobodou usazování; rovněž dané omezení může vést k diskriminaci na základě státní příslušnosti.

Ústavní soud naznal, že úvahy o možné neústavnosti zákona o významné tržní síle z důvodu výše zmíněného rozporu s právem EU by měly význam pouze v případě, že by takový rozpor byl dán. Tento závěr závisel na výkladu svobody usazování podle čl. 49 a 54 a s ní spojeného volného pohybu kapitálu dle čl. 63 Smlouvy o fungování EU, tedy na výkladu práva EU, který může konečným a autoritativním způsobem podávat pouze Soudní dvůr EU (dále též jen „SDEU“). Ústavní soud by proto musel za účelem provedení uvedeného výkladu požádat SDEU o rozhodnutí o předběžné otázce, ledaže by ten o dané otázce již rozhodl (*acte éclairé*) nebo by správné použití práva EU bylo bez jakýchkoliv pochybností zřejmé (*acte clair*). Právě takováto výjimka byla dána i v nynější věci, kdy relevantní výklad svobody usazování vyplýval již z rozhodovací praxe SDEU a umožňoval závěr, že namítaný rozpor obrátového kritéria s právem EU dán nebyl.

Ústavní soud uzavřel, že o tom, že samotné obrátové kritérium není projevem libovůle zákonodárce, svědčila už skutečnost, že je pro stanovení povinností odběratelům za účelem zamezení nekalých praktik využívá i směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 ze dne 17. 4. 2019 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci. Relevantní však bylo též to, zda k diskriminačnímu účinku nedochází nepřímo. Ústavní soud proto posuzoval, 1. zda obrátové kritérium dopadá o poznání intenzivněji na vymezenou skupinu a 2. zda pro tím vyvolané nepřiměřené zvýhodnění této skupiny existuje objektivní a rozumné zdůvodnění. Právo EU přitom připouští odlišné zacházení na základě sídla společnosti, je-li odůvodněno naléhavými důvody veřejného zájmu.

Nebylo pochyb o tom, že se v důsledku obrátového kritéria zákaz zneužití významné tržní síly vztahuje zejména na odběratele se sídlem v jiném členském státě, čímž byl splněn první předpoklad nepřímé diskriminace. Uvedený stav je však dle Ústavního soudu výsledkem vytvořeného tržního prostředí v dané oblasti. Rovněž měl Ústavní soud za to, že uvedené

znevýhodnění sleduje naléhavé důvody obecného zájmu, jimiž je odstranění některých nežádoucích praktik odběratelů. O legitimitě uvedeného cíle svědčila navíc i zmíněná směrnice 2019/633, jejímž prostřednictvím je o jeho dosažení usilováno v celém prostoru vnitřního trhu EU. Nadto Ústavní soud odkázal na nedávnou judikaturu SDEU, který v obdobné věci, jež se týkala progresivní daně z obrátu, z hlediska svobody usazování neshledal nepřímou diskriminaci společností se sídlem v jiném členském státě, na něž se tato daň vztahovala především. Měl-li proto zákonodárce poměrně široký prostor pro uvážení při rozhodování o daních, kde lze z hlediska ústavnosti jen obtížně posuzovat nezbytnost přijatých řešení, tím spíše bylo možno naléhavý důvod obecného zájmu spatřovat v přijetí posuzované právní úpravy, jejímž účelem bylo zamezení zneužití významné tržní síly, kterého naopak jinak než regulací docílit nelze. Všechny tyto závěry proto Ústavní soud vedly k tomu, že otázka možné neústavnosti napadeného zákona z důvodu rozporu s právem EU byla bezpředmětná.

Povinnost plnit závazky, jež pro Českou republiku plynou z mezinárodního práva a z členství v mezinárodních organizacích, je stanovena v čl. 1 odst. 2 Ústavy. Aplikací přednost mezinárodní smlouvy vyplývá z čl. 10 Ústavy a následující čl. 10a umožňuje přenos některých pravomocí orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci, tedy především na EU a její orgány. Právě s ohledem na uvedená ustanovení označil Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 2451/18 ze dne 28. 4. 2020 za netolerovatelný postup obecných soudů, které při svém rozhodování zcela opominuly do svých úvah zahrnout pro posuzovanou věc relevantní ujednání právo.

Podstatou uvedené věci bylo posouzení existence nároku na náhradu škody vzniklé nezákonným vyloučením stěžovatelky ze zadávacího řízení k veřejné zakázce. Soudy konstatovaly, že zde nebyla dána příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním vedlejší účastnice, která stěžovatelku vyloučila z účasti na zadávacím řízení a uzavřela smlouvu s jedinou konkurující uchazečkou, a vzniklou škodou stěžovatelky ve formě ušlého zisku, a žalobě stěžovatelky

proto nevyhověly. Nijak však nezohlednily vliv práva Evropské unie na právní postavení stěžovatelky, ačkoliv přiznání náhrady škody osobám poškozeným protiprávním jednáním přímo předpokládá směrnice Rady 89/665/EHS o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přezkumného řízení při zadávání veřejných zakázek na dodávky a stavební práce. Takovýto deficit v postupu obecných soudů dle Ústavního soudu založil rozpor napadených rozhodnutí s výše vyjmenovanými ustanoveními Ústavy, jehož důsledkem bylo porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny.

Se závazky vyplývajícími z evropského práva souvisí i nálezy sp. zn. IV. ÚS 1355/18 ze dne 12. 5. 2020, jímž Ústavní soud částečně vyhověl ústavní stížnosti stěžovatelek, když dospěl k závěru, že postup orgánů činných v trestním řízení, jenž spočíval v předání peněz zajištěných v rámci trestního řízení do zahraničí, byl nepředvídatelný a svévolný.

Nálezy sp. zn. IV. ÚS 1355/18: Svévolný postup orgánů činného v trestním řízení – předání peněz zajištěných v rámci trestního řízení do zahraničí

Stěžovatelky jako obchodní společnosti byly zúčastněnými osobami v rozsáhlém trestním řízení. V rámci prověřování byly zajištěny peněžní prostředky podle § 79 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), na několika bankovních účtech, mimo jiné i na účtech stěžovatelek. Vzhledem k tomu, že podezřelí v tomto řízení byli zároveň podezřelými z páchaní daňových deliktů v Polské republice, navázaly české orgány činné v trestním řízení spolupráci s polskými orgány. Nakonec došlo k předání trestního řízení do Polska, přičemž polská prokuratura požádala o převedení v České republice zajištěných peněžních prostředků, které měly být v Polsku uznány jako věcné důkazy. Peněžní ústavy uvedené prostředky na základě pokynu krajského státního zastupitelství převedly. Podnět stěžovatelek k výkonu dohledu nad krajským státním zastupitelstvím byl vrchním státním zastupitelstvím odložen jako nedůvodný; posléze bylo zajištění peněžních prostředků stěžovatelek zrušeno

krajským státním zastupitelstvím s odůvodněním, že trestní věc je nadále vedena výhradně cizozemskými justičními orgány; vzhledem k tomu, že se peněžní prostředky již nacházely na účtech polské prokuratury, nebylo dalšího trvání zajištění třeba.

Ústavní soud v odůvodnění nálezu shrnul, že při předání trestního řízení podle § 105 a násl. zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, se automaticky nepřevádí věci či jiné majetkové hodnoty, ale pro další zacházení s nimi je nutno postupovat podle běžných právních norem regulujících nakládání se zajištěnými věcmi v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních. Cizozemskému orgánu se spolu s trestním řízením fyzicky předávají pouze důkazní prostředky, a to pouze dočasně. Cizozemský orgán má povinnost předané důkazní prostředky vrátit, ledaže se české justiční orgány takového vrácení výslovně vzdají, což však není možno, brání-li tomu práva třetích osob. Peněžní prostředky zajištěné jako výnosy z trestné činnosti nadto nelze chápat jako důkazní prostředky a nelze s nimi v zásadě zacházet jako s věcným důkazem; i kdyby bylo možno právě uvedené pominout, orgány činné v trestním řízení ani tak nebyly oprávněny peněžní prostředky bez dalšího předat polským orgánům, neboť zákon o mezinárodní justiční spolupráci dovoluje toliko předání podmíněné vrácením důkazů a toho se lze vzdát pouze v případě, že tomu nebrání práva třetích osob. To však v nynější věci zjevně splněno nebylo. Předalo-li proto krajské státní zastupitelství zajištěné peněžní prostředky polské prokuratuře bez dalšího, bylo nutno tento postup označit za nepředvídatelný a svévolný, představující porušení práva stěžovatelek na spravedlivý proces a práva vlastnit majetek.

V nálezu sp. zn. I. ÚS 387/20 ze dne 26. 5. 2020 první senát Ústavního soudu zdůraznil důležitost eurokonformního výkladu, v tomto případě § 268 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále také „o. s. ř.“), v řízení o výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. 10. 1980 (Haagská úmluva), vydaného v jiném členském státě. Podle Ústavního soudu obecné soudy, které v řízní

opětovně rozhodovaly poté, co byla jejich rozhodnutí zrušena nálezem sp. zn. II. ÚS 3742/14 ze dne 8. 9. 2015, pochybily, když následně v řízení o návrhu matky na zastavení výkonu rozhodnutí britského soudu hodnotily, zda je návrat nezletilého v jeho nejlepším zájmu. Takovou otázku totiž bylo možno posuzovat výhradně v rámci tzv. návratového řízení podle Haagské úmluvy. Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nařízení Brusel II bis), jež bylo pro rozhodnutí věci rovněž relevantní, obsahuje speciální úpravu důvodů, pro které lze návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí ve věcech rodičovské odpovědnosti zamítnout. Úkolem soudů proto mělo být použít příslušná přímo aplikovatelná ustanovení Haagské úmluvy a nařízení Brusel II bis a v první řadě určit, zda byly vůbec splněny podmínky pro výkon britských rozhodnutí, a zároveň posoudit, zda nebyly dány důvody pro neuznání rozhodnutí, což však neučinily.

Ani v uplynulém roce se Ústavní soud nevyhnul posuzování okolností, za nichž má obecný soud **položít předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie**. Podkladem k tomu tentokrát byla vinařská problematika. V nálezu sp. zn. II. ÚS 1608/19 ze dne 5. 9. 2019 Ústavní soud připomenul kritéria, jež je obecný soud povinen při zvažování položení předběžné otázky zohlednit: 1. má dostatečně odůvodnit, proč nepoložil předběžnou otázku, ačkoliv to účastník řízení navrhoval, 2. se nesmí úmyslně odchýlit od ustáleného výkladu práva EU, který SDEU již dříve učinil, 3. nesmí vykládat či uplatňovat unijní právo svévolným či neudržitelným způsobem (a přitom nepředložit předběžnou otázku) a 4. nehodnotí takovou záležitost, jež by byla bezvýznamná z hlediska jednoty, soudržnosti a vývoje práva EU. Jádrem projednávaného problému spočívalo v posouzení třetího kritéria. Stěžovatelka dovážela vína z Moldavska a jeho kvalitu dosvědčovala osvědčením v souladu s nařízením Komise. Proti odpovědnosti a pokutě uložené inspekcí za správní delikt se tím zprošťovala odpovědnosti. Krajský soud neměl pochybnosti o presumpci správnosti údajů potvrzených osvědčením a správní žalobě stěžovatelky vyhověl. Nejvyšší správní soud však povahu osvědčení posoudil jinak a vyhověl kasační stížnosti inspekce. Ústavní soud uzavřel, že pokud se Nejvyšší správní soud vymezil proti závěrům krajského soudu a zpochybil závaznost osvědčení jako institutu unijního práva, aniž předtím přistoupil k položení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie, porušil právo stěžovatele na spravedlivý proces.

O právo Evropské unie se opřel Ústavní soud ještě v závěru uplynulého roku. V nálezu sp. zn. I. ÚS 945/20 ze dne 16. 12. 2020 se zabýval otázkou zrušení povolení k trvalému pobytu z důvodu odsouzení za spáchání úmyslného trestného činu. Ministerstvo vnitra zrušilo rodinnému příslušníku občana Evropské unie povolení k trvalému pobytu na území České republiky v důsledku jeho trestního odsouzení za spáchání zločinu výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. Ústavní soud upozornil, že vedle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, správní orgány a soudy v následném přezkumu dostatečně nezohlednily směrnici 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Dle ní totiž samotné předchozí odsouzení dotyčného pro trestný čin nepostačuje k tomu, aby bylo možné automaticky vycházet z toho, že představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti, jež je způsobilé odůvodnit omezení práv, jež mu přiznává unijní právo.

Ústavní soud dospěl k závěru, že správní soudy vycházely právě pouze z předchozího odsouzení stěžovatele za trestný čin, aniž by blíže zkoumaly konkrétní okolnosti dokazující, že jeho chování představuje současnou hrozbu pro veřejný pořádek či veřejnou bezpečnost. Tím porušily právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ve výčtu vybraných rozhodnutí nesmí chybět ani plenární nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/17 ze dne 23. 6. 2020. V něm se Ústavní soud v obnoveném řízení znovu zabýval ústavními stížnostmi stěžovatelů poté, co Evropský soud pro lidská práva (dále také „ESLP“) ve věci Colloredo-Mannsfeld proti České republice ze dne 15. 12. 2016 (stížnosti č. 15275/11 a 76058/12) a ve věci Colloredo-Mansfeldová proti České republice ze dne 11. 1. 2018 (stížnost č. 51896/12) shledal, že postupem České republiky došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také „Úmluva“) tím, že stěžovatelé nebyli upozorněni na listinné důkazy, z nichž vycházel krajský soud při svém rozhodování, a nebylo jim umožněno se k nim vyjádřit přesto, že šlo o důkazy, které tvořily základ pro rozhodnutí v neprospěch stěžovatelů.

Nález sp. zn. Pl. ÚS 25/17: Obnovené řízení po rozsudku ESLP ve věci Colloredo Mannsfeld proti České republice a po rozsudku ESLP ve věci Colloredo Mansfeldová proti České republice

Ústavní soud na základě návrhu na obnovu řízení zrušil svá předchozí usnesení a znovu posoudil ústavní stížnosti stěžovatelů, a to výlučně ve vztahu k restitučnímu nároku obou stěžovatelů po Josefu Colloredo-Mannsfeldovi starším, tedy nároku na vydání movitých věcí (slavnostního kočáru, obrazů, loveckých trofejí a dalších věcí) nacházejících se v areálu zámku Opočno (samostatný nárok stěžovatelky na vydání věcí po Dr. Josefu Colloredo-Mansfeldovi mladším byl posouzen na základě jiných důkazů a právních úvah a závěry, k nimž ve vztahu k němu soudy dospěly, nespočívaly na předmětném rozhodnutí Ministerstva zemědělství z roku 1947, a nebyly tudíž zpochybněny ani rozhodnutím ESLP).

Ústavní soud uvedl, že soudy nejprve rozdělily řízení o restitučním nároku na tři samostatná řízení, zřejmě vedeny přesvědčením, že u některých skupin majetku lze původní vlastnictví prokazovat obtížněji. V části řízení o vydání 68 obrazů (které již byly státem fakticky vydány), provedly soudy dokazování dobovými dopisy, výslechem svědků atd. a uzavřely, že stát v rozhodném období pro nynější restituční nárok stěžovatelů zjevně uznával vlastnictví Josefa Colloredo-Mannsfelda staršího k jeho movitým věcem. V rámci výkladu dohody o vypořádání majetku mezi Josefem Colloredo-Mannsfoldem starším a Dr. Josefem Colloredo-Mannsfoldem mladším se tehdy klonily k názoru, že tento majetek patřil výhradně staršímu z nich. Tyto závěry však již bohužel obecné soudy nenásledovaly i v části o restitučním nároku stěžovatelů na vydání kočáru a dalších věcí, která se stala předmětem nyní posuzované věci. Zatímco okresní soud sice nejprve předchozí linii následoval a vycházel z týchž již dříve provedených důkazů, krajský soud právní hodnocení změnil a rozhodl v neprospěch stěžovatelů. Učinil tak ovšem bez provedení či doplnění dokazování.

Vychází-li obecné soudy při zjišťování dobového vlastnictví pro určení restitučního nároku z dobových dokumentů osvědčujících právní vztahy k majetku (tj. i z předmětného rozhodnutí Ministerstva zemědělství z roku 1947), jsou povinny provést veškeré důkazy řádným způsobem (tj. umožnit účastníkům řízení se s jejich obsahem seznámit a vyjádřit se k jejich obsahu). Krajský soud ale v předmětném řízení změnil skutkové závěry okresního soudu bez dokazování, svá vlastní skutková zjištění učinil ve zjevném rozporu s obsahem relevantních listin i v rozporu se svými (pravomocně konstatovanými) dřívějšími zjištěními v téže věci. Totožnou právní otázku pak posoudil opačně oproti svému dřívějšímu posouzení. O tom, že bude takto postupovat, neinformoval účastníky a nedal jim možnost reagovat na jeho postup. S ohledem na uvedené Ústavní soud konstatoval, že došlo k porušení práva stěžovatelů na soudní ochranu jejich práv stanoveným způsobem podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva vyjádřit se k prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny; ústavní stížnosti proto vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Mezinárodnímu právu se Ústavní soud věnoval v řadě nálezů, o nich bude blíže pojednáno v příslušných podkapitolách níže (např. nález sp. zn. II. ÚS 2299/19 ze dne 2. 4. 2020 o diplomatických ujistěních k minimalizaci rizika mučení a jiného špatného zacházení při vydávání či nález sp. zn. Pl. ÚS 6/20 ze dne 15. 12. 2020 k uznání cizozemského rozhodnutí o osvojení dítěte registrovanými partnery).

Základní práva a svobody

Právo na život

K ochraně jednoho z vůbec nejdůležitějších lidských práv, práva na život, se Ústavní soud nevyslovuje často. V posledních letech tomu bylo zejména v souvislosti s povinností vést účinné vyšetřování v případě možného ohrožení práva na život. V nálezu sp. zn. III. ÚS 1477/20 ze dne 8. 9. 2020 Ústavní soud zrušil usnesení policejního orgánu a navazující rozhodnutí, neboť při prověřování úmrtí ve zdravotnickém zařízení nebyly dostatečně posouzeny vzájemně si odporující znalecký posudek a odborné vyjádření. Orgány činné v trestním řízení přistupovaly nekriticky ke shromážděným důkazům a rovněž neposoudily efektivnost nastavení komunikačních mechanismů mezi tzv. vyššími zdravotnickými zařízeními a zdravotnickými zařízeními nižšího typu k poskytnutí lékařské péče *lege artis*.

Naopak v nálezu sp. zn. III. ÚS 1412/20 ze dne 6. 10. 2020 byla zamítnuta ústavní stížnost namítající objasnění tzv. **předsudečné pohnutky trestného činu** ve světle práva na účinné vyšetřování. Obžalovaný byl odsouzen za spáchání zločinu těžkého ublížení na zdraví ve stadiu pokusu a přečinu výtržnictví, nicméně poškozený se domáhal, aby u něj byla shledána i tzv. předsudečná pohnutka ve smyslu § 145 odst. 2 písm. f) trestního zákoníku, což se krajskému soudu mimo rozumnou pochybnost prokázat nepodařilo. Ústavní soud dal za pravdu krajskému soudu – povinnost provést účinné vyšetřování není povinností co do výsledku, nýbrž povinností stran důkladnosti, nestranosti či rychlosti vyšetřování. Prostor pro zásah by se otevřel jen tehdy, pokud by posouzení věci krajským soudem nebylo dostatečně důkladné či nestranné ve smyslu práva na účinné vyšetřování. Krajský soud se však otázkou, zda je namíste konstatovat nenávistný motiv pachatele, podrobně zabýval, provedl celou řadu důkazů a svůj závěr, že předsudečný motiv (v duchu zásady *in dubio pro reo*) nebyl nad rozumnou pochybnost prokázán, řádně a přesvědčivě odůvodnil. Ústavní soud tyto klíčové skutkové závěry přezkoumal a shledal, že jsou založeny na racionální a přesvědčivé interpretaci provedených důkazů, proto ústavní stížnost zamítl.

Zákaz mučení a podrobení krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu

Právo na účinné vyšetřování je povinnost vyplývající rovněž ze zákazu mučení a jiného špatného zacházení (čl. 7 odst. 2 Listiny). V této souvislosti se v uplynulém roce Ústavní soud vůbec poprvé podrobněji věnoval otázce **tzv. diplomatických záruk (ujištění)** při vydávání cizince.

Nález sp. zn. II. ÚS 2299/19: Diplomatické záruky k minimalizaci rizika mučení a jiného špatného zacházení při vydávání do Čínské lidové republiky

Proti stěžovatelům, kteří se považují za občany Tchaj-wanu, jsou vedena řízení o jejich vydání (extradici) do Čínské lidové republiky (dále také „ČLR“). Obecné soudy v nich rozhodly, že vydání stěžovatelů k trestnímu stíhání je i vzhledem k diplomatickým zárukám, které ČLR pro tyto účely poskytla, přípustné. Stěžovatelé ve své ústavní stížnosti argumentovali mj. svými obavami, že by jim v pevninské Číně mohlo hrozit mučení, nelidské či ponižující zacházení anebo trest. Ústavní soud se zabýval tím, zda rozhodnutím o přípustnosti vydání stěžovatelů do ČLR soudy porušily zákaz mučení a krutého, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu (zásadu nenavracení – non refoulement) a jestli byly tyto obavy zhojeny poskytnutými diplomatickými zárukami.

Povšimnul si, že obecné soudy se nevypořádaly odpovídajícím způsobem se zprávami Ministerstva zahraničních věcí, zastupitelského úřadu či mezinárodních orgánů a organizací vypovídajících o reálném nebezpečí špatného zacházení z důvodu špatných podmínek ve věznicích a zacházení s podezřelými během trestního stíhání a ve výkonu trestu odnětí svobody.

Nebezpečí špatného zacházení vůči stěžovatelům v projednávané věci nevyloučily ani diplomatické záruky, které ČLR poskytla a které obecné

soudy považovaly za dostačující. Spolehnout se na diplomatické záruky v extradičním řízení lze pouze tehdy, pokud účinně minimalizují riziko špatného zacházení po návratu a pokud je lze v dobré víře považovat za spolehlivé. Zásada nevydání do země, kde hrozí mučení či jiné špatné zacházení, nebude nuceným návratem osob porušena pouze tehdy, budou-li v konkrétním případě diplomatické záruky dostatečné k tomu, aby odstranily reálné nebezpečí špatného zacházení v zemi, do níž je cizinec vydáván. V posuzovaném případě však poskytnuté záruky účinně neminimalizovaly riziko špatného zacházení. Na věrohodnosti jim ubíralo, že nebyly poskytnuty orgánem, který je k tomu dle práva ČLR příslušný, a proto nebylo jisté, zda by záruky poskytnuté zastupitelským úřadem ČLR zavazovaly čínské orgány činné v trestním řízení. Ani přehled ustanovení trestního práva ČLR a ratifikovaných mezinárodních smluv o lidských právech nepostačoval jako dostatečná ochrana proti špatnému zacházení, neboť je známo, že v praxi k různým formám špatného zacházení přesto dochází. S ohledem na to, že Česká republika nemá zkušenosti s dodržováním poskytnutých záruk ze strany Čínské lidové republiky, bylo rovněž namístě být vůči nim obezřetný, případně bylo potřeba zjistit, zda jsou dodržovány záruky poskytnuté jiným evropským státům. Ani ujištění, že konzulární pracovníci českého zastupitelského úřadu budou moci stěžovatele navštívit za podmínek stanovených předpisy ČLR, se nejevilo jako dostatečná záruka. Tyto návštěvy totiž neměly probíhat bez přítomnosti třetích osob, a nadto čínská právní úprava nepočítá s takovými návštěvami, a nebylo tedy jasné, jak by se toto ujištění realizovalo v praxi.

Ústavní soud proto dospěl k závěru, že obecné soudy porušily právo stěžovatelů, aby bylo důsledně posouzeno riziko mučení, krutého, nelidského či ponižujícího zacházení v případě návratu stěžovatelů do země původu, napadená rozhodnutí proto zrušil. Ustanovení čl. 3 Úmluvy nebo čl. 7 odst. 2 Listiny nebude nuceným návratem cizince porušeno pouze tehdy, budou-li v konkrétním případě diplomatické záruky dostatečné k tomu, aby odstranily reálné nebezpečí špatného zacházení v zemi, do níž je cizinec vydáván.

Osoba, která tvrdí, že jí stát podrobil špatnému zacházení během omezení její osobní svobody, musí v tomto smyslu vznést alespoň tzv. hájitelné tvrzení, kterým je tvrzení, jež není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné. V případě vznesení hájitelných tvrzení vzniká povinnost provést tzv. účinné vyšetřování. Těmito otázkami se Ústavní soud zabýval v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1559/20 ze dne 10. 11. 2020 na půdorysu údajného napadení stěžovatele příslušníky vězeňské služby. Generální inspekce bezpečnostních sborů odložila podezření ze spáchání zločinu zneužití pravomoci úřední osoby, kterého se mělo dopustit šest příslušníků vězeňské služby. Ani navazující přezkum tyto závěry nepřehodnotil. Ústavní soud zkoumal, zda vyšetřování splňovalo požadavky nezávislosti a nestrannosti, rychlosti, veřejné kontroly a participace stěžovatele jakožto poškozeného, důkladnosti a dostatečnosti. Poukázal přitom na diametrálně odlišný obsah zdravotních záznamů, kdy ani personál Věznice Valdice si neměl všimnout jakýchkoliv stop na těle stěžovatele, ačkoliv téhož dne o několik hodin později lékařka při vstupní prohlídce do Vazební věznice Brno shledala u stěžovatele řadu hematomů, a to i poměrně rozsáhlých. I znalec připustil, že zranění stěžovatele mohla být způsobena útokem. Přes uvedené však orgány činné v trestním řízení vyhodnotily bez dalšího stěžovatelova tvrzení jako lživá. Takový postup Ústavní soud nemohl aprobovat a napadená rozhodnutí zrušil.

Ochrana a záruky osobní svobody

Problematika ochrany osobní svobody podle čl. 8 Listiny byla v roce 2020 obohacena mnoha rozhodnutími soudu. Ústavní soud se v nich dotknul jak klasičtějších témat typu odůvodnění vzetí do vazby, běh lhůty pro podání stížnosti v trestních věcech, tak i relativně méně obvyklých témat, např. otázky dokazování při přezkumu trvání zabezpečovací detence či nejlepšího zájmu dítěte při ukládání trestu odnětí svobody obviněnému rodiči.

Rozhodnutí o **vzetí do předběžné vazby** představuje výrazný zásah do osobní svobody jednotlivce, a je proto nevyhnutelné, aby každé takové rozhodnutí obsahovalo řádné odůvodnění. V nálezu sp. zn. III. ÚS 2987/19 ze dne 14. 7. 2020 řešil

Ústavní soud stížnost, dle níž byl stěžovatel vzat do předběžné vazby z důvodu, že se jednalo o cizince bez vazeb na Českou republiku, ve státě, který žádal jeho vydání, byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, přičemž jeho jednání by bylo trestné i dle českých právních předpisů. Dle Ústavního soudu jsou však tyto argumenty pouhým obecným konstatováním a v rozhodnutích chyběly jakékoli konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu z útěku stěžovatele a umístění stěžovatele do předběžné vazby. Za takový konkrétní důvod nelze považovat nesouhlas stěžovatele se svým vydáním do žádající země, poněvadž vyjádření stanoviska k vydání je nezadatelným právem osoby, o jejíž vydání se jedná. Při rozhodování o tak závažném zásahu do základních lidských práv, jakým je vazba, se nelze uspokojit s pouhými obecnými tvrzeními nepodloženými konkrétními a individualizovanými argumenty. Obecné soudy tak pochybily a Ústavní soud jejich rozhodnutí zrušil.

Ústavní soud se opakovaně věnoval problematice dodržování pravidel řádně vedeného **stížnostního řízení proti usnesení o vzetí do vazby**. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 905/20 ze dne 12. 5. 2020 připomněl, že pokud se obviněný nevzdá práva podat stížnost proti usnesení o vzetí do vazby, je povinností stížnostního soudu vyčkat s rozhodnutím do doby, než se může obhajoba seznámit s odůvodněním rozhodnutí o vzetí do vazby. K blanketní stížnosti se Ústavní soud opět vyjádřil v nálezu sp. zn. IV. ÚS 478/20 ze dne 16. 7. 2020, v němž uvedl, že pokud stěžovatel podal blanketní stížnost proti rozhodnutí o vykonání trestu, v níž si vyhradil lhůtu pro její odůvodnění, je povinností orgánu rozhodujícího o takové stížnosti, aby buď upozornil stěžovatele na nepřiměřenost navržené lhůty a stanovil mu lhůtu přiměřenou, anebo vyčkal doplnění stížnosti. Tím, že soud v rozhodnutí zcela opomenul skutečnost, že stěžovatel vyjádřil úmysl stížnost doplnit, jakož i neodůvodnil nutnost vydat rozhodnutí neprodleně, porušil stěžovatelova práva. Počátek běhu lhůty k podání stížnosti v trestních věcech řešil Ústavní soud minulý rok opakovaně. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 652/20 ze dne 7. 7. 2020 (viz také nálezy sp. zn. III. ÚS 1919/20 ze dne 20. 10. 2020 nebo nálezy sp. zn. I. ÚS 1432/20 ze dne 31. 8. 2020) judikoval, že v případech rozhodování o tak závažných otázkách, jakými je osobní svoboda nebo meritum věci, je nutno situovat okamžik, od něhož je možno počítat běh lhůty pro podání stížnosti v trestních věcech, až na doručení opisu usnesení. Tím je obviněnému umožněno, aby se mohl vymezit proti důvodům obsaženým v písemném vyhotovení usnesení soudu.

V uplynulém roce Ústavní soud zkoumal také podmínky **trvání zabezpečovací detence**, kdy došlo k zpochybnění původní diagnózy, pro kterou bylo ochranné opatření původně uloženo. Ústavní soud se v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2877/19 ze dne 10. 3. 2020 zaměřil zejména na odlišnosti při dokazování dle toho, zda dotčená osoba zpochybnuje správnost původní diagnózy jako základu pro nařízení ochranného léčení jako celku (*ex tunc*), anebo zpochybnuje nutnost dalšího trvání opatření v důsledku probíhající terapie (*ex nunc*).

Nález sp. zn. IV. ÚS 2877/19: Povinnost soudu provést náležitě dokazování při přezkumu trvání zabezpečovací detence

Stěžovatel byl uznán vinným ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří a půl roku a bylo mu uloženo ochranné sexuologické a protialkoholické léčení. Po vykonání trestu odnětí svobody a nastoupení stěžovatele k ochrannému léčení, rozhodl okresní soud na návrh léčebny o změně ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci. Nutnost trvání zabezpečovací detence byla v rámci dalších periodických přezkumů opakovaně potvrzena především na základě předchozích zjištění stěžovatelovy neochoty podrobit se léčení. Stěžovatelovu návrhu na změnu zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení, případně na ukončení detence, podpořenému novým znaleckým posudkem, v němž byla původní diagnóza zpochybněna, nebylo vyhověno. Soud také nedal souhlas k předvedení stěžovatele ke znaleckému vyšetření na žádost obhájce.

Pokud odsouzený předloží nové skutečnosti zpochybňující původní diagnózu, na jejímž základě byl umístěn do zabezpečovací detence, musí se tím soudy důkladně zabývat, neboť při případné pravdivosti postrádá další trvání ochranného opatření smysl a představuje porušení základních práv a svobod. Je povinností soudu zvážit tuto novou skutečnost a přehodnotit ji s již provedenými důkazy s ohledem na zásadu *in dubio pro reo*. Obecné soudy se měly v případě zpochybnění původní diagnózy v řízení o nutnosti trvání zabezpečovací detence pokusit tyto pochybnosti odstranit,

a nebylo-li to možné pro překážku na straně státní moci, měly povinnost výkon zabezpečovací detence ukončit. Obecné soudy ovšem uvedeným způsobem nepostupovaly ani nenařídily bezodkladné vyšetření stěžovatele a svým postupem porušily stěžovatelova základní práva dle čl. 8 odst. 2 ve spojení s čl. 36 odst. 1 a 4 a čl. 39 Listiny.

Ústavní soud se také dotknul hodnocení nejlepšího zájmu dítěte při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody jeho rodiči v nálezu sp. zn. IV. ÚS 950/19 ze dne 14. 4. 2020. Ústavní soud v nálezu rozlišil čtyři kategorie právních řízení dle jejich dopadu na dítě.

Nález sp. zn. IV. ÚS 950/19: Nejlepší zájem dítěte při ukládání trestu odnětí svobody jeho rodiči vs. konkurující veřejný zájem na přiměřeném potrestání pachatele

Stěžovatel byl rozsudkem uznán vinným ze spáchání zločinu neoprávněné výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce šesti let. Stěžovatel předně namítal porušení základního práva na soukromí a rodinný život, neboť při ukládání trestu nebyl dle něj zohledněn nejlepší zájem jeho dítěte. V přístupu k vlivu nejlepšího zájmu dítěte na ukládání trestu jeho rodiči v trestním řízení nepanovala na mezinárodní ani vnitrostátní úrovni shoda, proto i vzhledem ke komplikovanosti problematiky hodnotil Ústavní soud nejdříve relevantní právní dokumenty, judikaturu ESLP i SDEU, soft-law, jakož i judikaturu Ústavního soudu. Dospěl přitom k závěru, že nejlepší zájem dítěte je nutno zohledňovat ve všech řízeních, která se jej dotýkají, přičemž je nutno činit rozdíl mezi rozhodnutími, která se týkají práv a povinností dítěte přímo, a těmi, která se jej dotýkají pouze nepřímo. Čtyři kategorie právních řízení dle jejich dopadu na dítě jsou: 1. řízení, jejichž účelem je upravit přímo práva a povinnosti dítěte jakožto právě dítěte; 2. řízení, jejichž účelem je upravit práva a povinnosti dítěte,

kteřá se však bezprostředně nedotýkají jeho statusu dítěte; 3. řízení, jejichž účelem není přímo zasáhnout do právního postavení dítěte, ale která mají na dítě bezprostřední dopad; a 4. řízení, jejichž účelem není přímo zasáhnout do právního postavení dítěte ani na něj nemají zprostředkovaný dopad a dopadají na něj pouze fakticky. U první kategorie je nejlepší zájem dítěte dominujícím kritériem, u druhé a třetí zcela zásadním, přičemž může být převážen konkurujícím zájmem, zejména u třetí kategorie je širší prostor pro hodnocení jiných zájmů a konečně u čtvrté kategorie není povinností rozhodujícího orgánu k nejlepšímu zájmu dítěte přihlížet, pokud pozitivní úprava výslovně s ochranou dítěte nepočítá.

Ukládání trestu odnětí svobody rodiči pečujícímu o nezletilé dítě spadá do třetí kategorie, kdy je nejlepší zájem dítěte zeslaben nebo zesílen dalšími kritérii, jako je míra péče o nezletilé dítě obžalovaným, míra faktické závislosti dítěte, hloubka emočního vztahu dítěte k obžalovanému atd. Soud musí veškeré tyto aspekty společně s dalšími konkurujícími zájmy, jako např. závažnost činu, následky atd., pečlivě zhodnotit a obsáhnout v odsuzujícím rozsudku. V konkrétním případě nedošlo ze strany soudu k pochybení, když i přes zhodnocení uvedených kritérií uložil stěžovateli nepodmíněný trest odnětí svobody, jelikož zájem na ochraně společnosti v uvedeném případě převážil a tento svůj závěr soud v rozhodnutí řádně zdůvodnil.

Ochrana soukromého a rodinného života

Počátkem loňského roku Ústavní soud nálezem sp. zn. Pl. ÚS 38/17 ze dne 11. 2. 2020 rozhodoval o ústavnosti několika ustanovení zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, která do něj byla vložena zákonem č. 14/2017 Sb. a která dle navrhovatelek měla zásadně rozšířit okruh osob, jež byly povinny učinit veřejné přiznání o majetku, příjmech a závazcích, dále měla zavést automatické zveřejňování všech poskytovaných údajů, a to ve formě přístupné anonymně komukoliv, a konečně měla rozšířit poskytované údaje též o citlivé osobní údaje dalších

osob. Ústavní soud v rámci napadené zákonné právní úpravy identifikoval dva základní typy zásahu do práva na soukromí, resp. do práva na informační sebeurčení, které se lišily svou intenzitou. Šlo-li o samotnou povinnost dotčených osob podávat oznámení o majetku, příjmech a závazcích, bylo nutno tento zásah označit za přiměřený ve vztahu k legitimnímu cíli, kterým bylo zabránění výkonu veřejné moci ve prospěch soukromých zájmů, tj. zneužívání veřejné moci. V této části proto Ústavní soud zamítl návrh jako nedůvodný. Totéž však již nebylo možno říci o druhém typu zásahu do práva na soukromí spočívajícího ve zpřístupnění takto poskytnutých údajů veřejnosti. Ústavní soud uvedl, že zásah do soukromí je méně intenzivní v situaci, kdy veřejný funkcionář musí oznámení pouze podat, na rozdíl od situace, kdy takové oznámení podává s vědomím, že se jeho majetkové poměry vzápětí stanou „věcí veřejnou“, tedy se stanou součástí veřejně přístupného registru oznámení. Platí totiž, že čím širší okruh osob, navíc bez omezení se může s majetkovými poměry veřejného funkcionáře seznámit, tím intenzivnější zásah do soukromí může tato osoba pociťovat. Způsob, jakým byly údaje z registru oznámení u veřejných funkcionářů zpřístupňovány, tedy jejich přímé zveřejnění, nebyl dle Ústavního soudu pro dosažení sledovaného legitimního cíle potřebný, a příslušná napadená ustanovení, tj. § 14b odst. 1 písm. a), b) a c) zákona o střetu zájmů, proto nemohla pro rozpor s právem na ochranu soukromí, konkrétně s právem na informační sebeurčení, obstát.

Ochrana soukromí, tentokrát v podobě ochrany jména, se Ústavní soud věnoval v nálezu sp. zn. III. ÚS 2300/18 ze dne 10. 3. 2020. Připomněl v něm povinnosti a závazky, jež jsou spjaty se svobodou projevu a právem na informace, a zdůraznil, že uplatňování těchto práv nemá vést k tomu, aby byla jakákoliv osoba – včetně osob veřejně činných – v očích veřejnosti samoúčelně cíleně zesměšňována.

V nálezu sp. zn. II. ÚS 2597/18 ze dne 9. 4. 2020 se druhý senát Ústavního soudu zabýval naplněním podmínek pro nařízení domovní prohlídky v rámci právní pomoci podle § 47 odst. 2 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. V případě nařizování domovní prohlídky dle uvedeného ustanovení je podle závěrů obsažených v nálezu soud povinen zabývat se posouzením oboustranné trestnosti (*in concreto*) a své úvahy v tomto směru řádně

odůvodnit. Jde-li o postup orgánů činných v trestním řízení, ty jsou při posuzování oboustranné trestnosti povinny zvažovat i to, zda by posuzované jednání, pro které se trestní řízení vede, nebylo podle práva České republiky promlčeno. V případě promlčení tohoto jednání pak mají orgány činné v trestním řízení povinnost odmítnout vykonat úkony požadované v rámci právní pomoci, tedy i domovní prohlídku, jinak se mohou dopustit porušení čl. 12 odst. 1 Listiny, zakotvujícího právo na nedotknutelnost obydlí.

Právo na ochranu soukromého života hrálo roli též v listopadovém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/17 ze dne 3. 11. 2020. Plénum Ústavního soudu v něm posuzovalo ústavnost § 20z odst. 1 vět třetí a čtvrté zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, týkajícího se informační databáze o bonitě a důvěryhodnosti spotřebitele (tzv. negativní registr dlužníků), přičemž dospělo k závěru, že napadená právní úprava v testu ústavnosti ob stojí. Komplexní a podrobná úprava podmínek, za nichž mohou prodávající získávat informaci o úvěruschopnosti spotřebitelů i bez jejich souhlasu, obsažená v § 20z odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele, totiž dle Ústavního soudu ve svém souhrnu představuje dostatečné záruky proti nepřiměřenému šíření osobních údajů spotřebitelů. Ačkoliv sice napadená ustanovení představují zásah do práva spotřebitelů na soukromí a informační sebeurčení, tento zásah neústí v porušení těchto práv, neboť je vyvažován silným veřejným zájmem na předcházení předlužování spotřebitelů.

Z listopadu loňského roku je i další plenární nález, který v této tematické oblasti nesmí chybět, a to nález sp. zn. Pl. ÚS 33/16 ze dne 10. 11. 2020. Ústavní soud jím (mimo jiné) zamítl návrh skupiny senátorů na zrušení právní úpravy Národního zdravotnického informačního systému obsažené v zákoně o zdravotních službách (zákon č. 372/2011 Sb.).

Nález sp. zn. Pl. ÚS 33/16: Národní zdravotnický informační systém

Navrhovatelka svůj návrh na zrušení napadených zákonných ustanovení, jimiž byl vytvořen Národní zdravotnický informační systém, odůvodnila především tvrzeným rozporem s právem každého na ochranu před

neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě, s právem podnikat a právem na soudní ochranu.

Ústavní soud se zaměřil především na právo na ochranu osobních údajů, jehož součástí je právo na informační sebeurčení. Současně nepřehlédl, že právo na ochranu soukromí obecně může v některých případech kolidovat s právem každého na ochranu zdraví, ze kterého nadto vyplývá pozitivní závazek státu konat a chránit zdraví nejrůznějšími potřebnými opatřeními, někdy i proti vůli dotčených osob. Ústavní soud podrobil napadená ustanovení testu proporcionality a dospěl k závěru, že v něm ob stojí. Zaměřil se přitom především na posouzení vymezení okruhu osob majících přístup k údajům vedeným ve zdravotnických registrech a na rozsah údajů, s nimiž registry pracují. K okruhu oprávněných osob uvedl, že ten je upraven přímo zákonem; co se týkalo rozsahu údajů evidovaných v registrech, ani u jednoho z nich neshledal jeho nedůvodnost či nadbytečnost. Neústavnost napadených ustanovení pak nebylo možno shledat ani v absenci souhlasu pacienta či v nemožnosti vyvázat se z evidence či docílit vymazání údajů, neboť bez těchto údajů by zdravotnické registry nemohly sloužit jako kvantitativně i kvalitativně relevantní zdroj dat, čímž by v konečném důsledku ztratily svůj smysl i účel. Podstatným pak konečně bylo též to, že zdravotnické registry jsou koncipovány jako neveřejné. Z těchto všech důvodů Ústavní soud shledal, že je namístě, aby v tomto případě právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním osobních údajů přiměřeným způsobem ustoupilo právu na ochranu zdraví.

Ochrana majetkových práv

Ústavní soud v roce 2020 řešil celou řadu případů, v nichž bylo ze strany orgánů veřejné moci porušeno základní právo dotčených subjektů – ať už fyzických, či právnických osob – vlastnit majetek garantované čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ochrana majetkových práv tak pokrývala široké spektrum

případů z každodenního života, ať už se jednalo o následky zadržení platební karty bankomatem, několikaletý sousedský spor o odstranění části oplocení, ručení členů společenství vlastníků jednotek za závazky společenství, či ochranu dobré víry nového nabyvatele nemovitosti.

V rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 1833/18 ze dne 6. 2. 2020 Ústavní soud řešil případ zadržení platební karty zahraničním bankomatem.

Nález sp. zn. I. ÚS 1833/18: Následky zadržení platební karty bankomatem

Stěžovatel se žalobou po České spořitelně, a. s., domáhal zaplacení částky 101 852,92 Kč s příslušenstvím. S touto bankou uzavřel smlouvu o vedení běžného účtu, k němuž obdržel platební kartu. V červenci 2013 si chtěl v Turecku vybrat finanční hotovost z bankomatu, nicméně po stornování nabídky v pro něj nesrozumitelném jazyce mu karta již nebyla vydána. Tuto skutečnost oznámil turecké policii a banka provozující bankomat mu sdělila, že platební karta mu bude vrácena do dvou týdnů na pobočku jeho české banky. Čtyři dny poté, bezprostředně po svém návratu do vlasti, stěžovatel kontaktoval svoji banku, vysvětlil situaci, platební kartu zablokoval a reklamoval neautorizované výběry z bankomatů, které byly prostřednictvím karty mezitím provedeny. Banka však reklamaci stěžovatele označila za neoprávněnou, neboť všechny transakce byly provedeny v době před zadáním zákazu na platební kartu a v případech zneužití karty, při nichž byl použit PIN, odpovídá za všechny transakce i škody držitel karty.

Obvodní soud žalobě stěžovatele vyhověl a uvedl, že zůstala-li stěžovatelova platební karta v tureckém bankomatu, nedošlo z jeho strany k porušení povinností podle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, přičemž zadržení karty bankomatem nelze považovat za ztrátu. Městský soud vyhověl odvolání České spořitelny a žalobu stěžovatele zamítl. Přihlédl k tomu, že mezi zadržením platební karty v bankomatu a její blokací uplynuly čtyři dny. I v případě zadržení karty bankomatem, tedy v situaci, kdy

karta nebyla zničena, bylo podle městského soudu povinností stěžovatele oznámit bance tuto skutečnost. Stěžovatel nebyl úspěšný ani v řízení před Nejvyšším soudem. Ten označil jeho postup za hrubě nedbalý, vedoucí k porušení povinností podle zákona o platebním styku. Okamžik zadržení karty Nejvyšší soud označil za ztrátu, neboť se dostala mimo dispoziční sféru stěžovatele. V této situaci mu vznikla oznamovací povinnost, kterou však nesplnil, což dovolací soud odvodil mj. i z všeobecných obchodních podmínek České spořitelny.

Ústavní soud v prvé řadě poukázal na kogentní povahu ustanovení zákona o platebním styku (§ 101 písm. b) a § 116 odst. 1 písm. b)), která jsou v projednávané věci rozhodná. Všeobecné obchodní podmínky proto nesmějí být v rozporu s těmito ustanoveními, což platí i pro všeobecné obchodní podmínky České spořitelny. Z tohoto důvodu není možné, aby na ně Nejvyšší soud odkazoval. V nyní posuzované věci byla předmětem přezkumu interpretace slova „ztráta“, která podle zákona o platebním styku vede k povinnosti splnit oznamovací povinnosti a k případnému závěru o nedbalém přístupu plátce. Nejvyšší soud i městský soud se soustředily na povinnosti stěžovatele, ale jejich závěry ohledně ztráty možnosti disponovat s platební kartou i výkladu § 101 zákona o platebním styku lze označit za formalistické. Právní následky zadržení platební karty bankomatem totiž nelze stavět naroveň s následky její ztráty.

Ústavní soud uzavřel, že pokud obecné soudy nezohlednily ani účel právní úpravy, ani vlastní smysl slova „ztráta“ a řádně neinterpretovaly příslušná ustanovení zákona (tj. rozšíří hypotézu kogentního ustanovení i na případy, na něž zjevně nedopadá), porušily právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny i jeho právo vlastnit majetek zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny.

V nálezu sp. zn. I. ÚS 1956/19 ze dne 12. 5. 2020 se Ústavní soud zabýval osmi-letým soudním sporem, který se týkal **odstranění části plotu mezi dvěma pozemky**. Podstata problému spočívala v tom, že výše oplocení překračovala

výšky 150 cm stanovenou původním územním rozhodnutím z roku 1999. Ústavní soud ve svém rozhodnutí mimo jiné uvedl, že na základě novely stavebního zákona (provedené zákonem č. 225/2017 Sb.) již není třeba ke zřízení oplocení do výšky 2 metrů – s účinností od 1. 1. 2018 – rozhodnutí o umístění stavby ani územní souhlas, ani stavební povolení nebo ohlášení. S ohledem na tuto legislativní změnu pak rozhodnutí stavebního úřadu o nařízení odstranění části stavby představuje nepřipustný zásah do ústavně zaručeného práva majitelky plotu vlastnit majetek ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny za situace, kdy je odstranění části stavby zcela nepřiměřeným zásahem do vlastnického práva majitele a současně platí, že ponechání stavby v jejím stávajícím stavu nezasahuje do veřejného práva závažným způsobem ani nezasahuje do práva jiných subjektů a nezbavuje jiné subjekty právní ochrany. Ústavní soud zdůraznil, že nepřiměřenost zásahu do vlastnického práva nastává zejména tehdy, kdy změnou hmotněprávní úpravy stavba jako celek spadá do tzv. volného režimu (nepodléhá žádnému veřejnoprávnímu povolení), kdy skutkové okolnosti případu svědčí o zcela marginálním překročení předpisů ze strany vlastníka, kdy v průběhu správního řízení vyjde dostatečně najevo, že práva jiných subjektů nejsou stavbou ve stávající podobě dotčena, příp. kdy různým postupem stavebního úřadu ve vztahu ke stavebníkům v obdobném postavení se stávající územní rozhodnutí stalo obsoletním. Ústavní soud tak zrušil nejen rozhodnutí stavebního úřadu a nadřízeného krajského úřadu, ale také rozhodnutí správních soudů, které stěžovatelce nepřisvědčily.

Ústavně konformní interpretaci ustanovení § 111 insolvenčního zákona se Ústavní soud věnoval v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 1575/16 ze dne 1. 6. 2020. V něm dospěl k závěru, že obecný soud je povinen vyložit § 111 odst. 1 insolvenčního zákona tak, aby nezasahoval nepřiměřeně do majetkových práv jednotlivce zaručených čl. 11 odst. 1 Listiny a nepreferoval na jeho úkor majetková práva věřitelů. Pro posouzení zanedbatelnosti zmenšení majetku dlužníka je podstatné, jaký je poměr takového úkonu k objemu zjištěných pohledávek. Insolvenční soudy jsou v rámci rozhodování o porušení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona zároveň povinny zohlednit případný kumulativní efekt vícero takových, jinak zanedbatelných, úkonů. V opačném případě dochází k porušení práva vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny a práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Otázka **ručení jednotlivých členů společenství vlastníků jednotek (SVJ) za závazky společenství** byla předmětem ústavněprávního přezkumu v nálezu sp. zn. I. ÚS 3705/19 ze dne 14. 7. 2020. Případ se týkal situace, kdy pověřená vlastnice SVJ (spolu s další osobou) s úmyslem získat finanční prostředky zažádala jménem SVJ o poskytnutí bankovního úvěru na rekonstrukci bytového domu, přičemž k žádosti doložila nepravdivý zápis ze shromáždění SVJ se souhlasem dalších členů společenství. Peníze poté použili na uhrazení vlastních závazků, čímž se tyto osoby dopustily trestné činnosti. Obecné soudy však úvěrovou smlouvu ve světle příslušné judikatury Nejvyššího soudu posoudily jako platně uzavřenou a zavázaly stěžovatele (jiné vlastníky SVJ) k úhradě požadované částky. Důvodem pro tento postup byla aplikace ustanovení § 13 odst. 7 zákona o vlastnictví bytů (zákon č. 72/1994 Sb.), podle něhož vlastníci jednotky ručí za závazky společenství v poměru, který odpovídá velikosti spoluvlastnických podílů na společných částech domu. Podle Ústavního soudu však obecné soudy nevezaly v potaz všechny okolnosti případu, které jej činí natolik specifickým, že nelze na členech SVJ spravedlivě požadovat, aby se podíleli na úhradě vzniklého dluhu. Z pravomocných soudních rozhodnutí vyplývá, že odsouzený pověřený vlastník SVJ se sjednáním úvěrové smlouvy dopustil trestného činu podvodu, přičemž poškozeným není pouze banka, ale v důsledku § 13 odst. 7 zákona č. 72/1994 Sb. též jednotliví členové SVJ, kteří ručí ze zákona za bankou poskytnutý úvěr. Ústavní soud uzavřel, že pokud obecné soudy interpretují a aplikují § 13 odst. 7 zákona o vlastnictví bytů tak, že na členy společenství vlastníků jednotek přenášejí břemeno, které neodpovídá jejich možnostem předejít spáchání úvěrového podvodu, porušují jejich právo vlastnit majetek zaručené čl. 11 Listiny základních práv a svobod.

Ochranou dobré víry nového nabyvatele nemovitosti se Ústavní soud zabýval v nálezu sp. zn. III. ÚS 3644/19 ze dne 11. 8. 2020.

Nález sp. zn. III. ÚS 3644/19: Princip ochrany dobré víry nového nabyvatele a ochrana vlastnického práva

Stěžovatel nabyl kupní smlouvou vlastnické právo k nemovitostem, a to včetně věcného břemene, které bylo ke dni zápisu vlastnického práva

stěžovatele zapsáno v katastru nemovitostí. Po nabytí vlastnického práva stěžovatel vyzval žalovaného, aby mu umožnil věcné břemeno vykonávat (průchod domovní chodbou a dvorkem), ten však žádosti nevyhověl. Stěžovatel se následně svého práva domáhal před soudem. Okresní soud uložil žalovanému povinnost stěžovatelův průchod strpět. Krajský soud však změnil rozsudek okresního soudu tak, že žalobu zamítl a určil, že věcné břemeno neexistuje. Usnesením Nejvyššího soudu bylo stěžovatelovo dovolání proti rozsudku krajského soudu zamítnuto. Podle Nejvyššího soudu správně krajský soud vyšel ze zjištění, že stěžovatel věděl, že služebnost není dlouhodobě vykonávána a že povinná osoba jejímu výkonu brání, a shledal nedostatek stěžovatelovy dobré víry. Přitom dovolací soud vyšel z úvahy, že při zachování náležité opatrnosti, kterou bylo třeba s ohledem na okolnosti a povahu daného případu požadovat, bylo namístě si skutečný stav věci ověřit alespoň dotazem žalovanému, proč výkonu služebnosti brání.

Ústavní soud uvedl, že klíčovou spornou otázkou, na niž odpověděly okresní soud a krajský soud opačně, byla dobrá víra stěžovatele v trvání věcného břemene. Ústavní soud zdůraznil, že stěžovatel se seznámil s údaji ve veřejném seznamu (katastru nemovitostí), který obsahoval informaci o existenci věcného břemene. Krajský soud přitom dospěl k závěru o neexistenci dobré víry zejména s poukazem na to, že osoba, která předmětný pozemek s domem stěžovateli prodala, dané věcné břemeno dlouhodobě neužívala. Ústavní soud však poukázal na skutečnost, že původní majitelka průchod nevyužívala proto, že měla možnost užívat vchod přes dům, ve kterém bydlela, přičemž o tomto důvodu byl stěžovatel informován. Krajský soud však ve svém rozsudku dospěl k závěru, že vědomost stěžovatele o tom, že prodávající věcné břemeno nevyužívala, u něj musela vyvolat pochybnost o souladu skutečného právního stavu a stavu zapsaného v katastru nemovitostí, když nevyužívání věcného břemene svědčilo o tom, že žalovaný jeho existenci neuznává. Takovýto závěr Ústavní soud označil za stěžejí přesvědčivý, neboť z dokazování vyplývá, že žalovaný ve skutečnosti právní existenci věcného břemene naopak uznával a zmiňoval

jeho existenci i v dopise. K odůvodnění rozhodnutí krajského soudu navíc Ústavní soud uvedl, že věcná břemena pro své přetrvání nepotřebují zakotvení v kupních smlouvách. Celkově Ústavní soud zhodnotil odůvodnění rozhodnutí krajského soudu jako krajně nepřiléhavé a nepřesvědčivé, neboť jím vznášené požadavky na opatrnost kupujícího byly nastaveny nepřiměřeně vysoko.

Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí konstatoval, že si stěžovatel skutečný stav věci měl ověřit alespoň dotazem na žalovaného, proč výkonu služebnosti brání. K tomu Ústavní soud uvedl, že tyto úvahy se sice jeví logické v obecnější rovině, nicméně opět pomíjejí, že v daném případě stěžovatel měl informace o důvodu, proč není břemeno vykonáváno, přičemž mělo jít o jiný důvod než neplatnost daného břemene (prodávající mohla využívat i vchod z domu, kde bydlela). Po stěžovateli lze dle Ústavního soudu stěžejí požadovat, aby ještě pátral po dalších možných důvodech nevykonávání věcného břemene, když se již dozvěděl o jednom, který situaci logicky vysvětloval. Ústavní soud uzavřel, že závěr o neexistenci dobré víry podle § 984 odst. 1 občanského zákoníku musí být řádně odůvodněn, jinak dochází k porušení práva na soudní ochranu zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny a zároveň i práva vlastnického zaručeného v čl. 11 odst. 1 Listiny.

Mezi další zajímavá rozhodnutí z oblasti ochrany majetkových práv patří bezesporu nálezy, které se tematicky týkají **nákladů řízení**. K této problematice se Ústavní soud vyjadřoval například v nálezech sp. zn. III. ÚS 1255/18 ze dne 3. 11. 2020 či sp. zn. I. ÚS 262/20 ze dne 10. 11. 2020. V prvně zmíněném nálezu příslušný senát dospěl k závěru, že pokud byl poškozenému v trestním řízení alespoň zčásti přiznán jím uplatněný nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, má v rámci náhrady nákladů nárok na úhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Podmínkou však je, že musí jít o náklady „účelné“ vynaložené – je třeba hodnotit jak potřebnost jednotlivých úkonů právní služby, přiměřenost výše sazby za úkon, i přiměřenost celkové výše nákladů vůči celkové částce přiznané poškozenému na náhradě újmy. V nálezu

sp. zn. I. ÚS 262/20 pak řešil otázku náhrady nákladů v řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. K tomu konstatoval, že v řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví musí být vlastnické právo každého ze spoluvlastníků v souladu s čl. 11 odst. 1 Listiny chráněno stejnou měrou. Ustanovení § 142 o. s. ř. je proto třeba interpretovat tak, že plný úspěch a neúspěch procesních stran lze poměřovat pouze tehdy, zamítá-li soud návrh na zrušení spoluvlastnictví (za podmínky upravených § 1140 odst. 2 občanského zákoníku). Jinak, vyhoví-li návrhu na zrušení spoluvlastnictví a rozhoduje-li dále o způsobu jeho vypořádání, je na procesní úspěch jednotlivých účastníků, majících v řízení s povahou *iudicii duplicis* totožné postavení žalobce i žalovaného, třeba pohlížet jako na částečný (stejný) a zásadně nepřiznat náhradu nákladů řízení žádnému z účastníků podle § 142 odst. 2 o. s. ř., ledaže konkrétní okolnosti věci výjimečně odůvodňují postup podle § 142 odst. 3 o. s. ř.

V oblasti **daňového práva** Ústavní soud svým nálezem sp. zn. I. ÚS 1251/17 ze dne 24. 11. 2020 opětovně řešil problematiku zadržování nesporné částky nadměrného odpočtu DPH ze strany finančních orgánů. Uvedl, že zadržování celé, tj. i nesporné částky nárokovaného nadměrného odpočtu DPH ze strany správce daně je v rozporu s čl. 11 odst. 1 Listiny. Daňový řád (§ 90 odst. 3 ve spojení s § 85 odst. 1) umožňuje správci daně prověřovat před vyměření daně pouze tu část plnění, o níž existují důvodné pochybnosti; nedává však správci daně pravomoc zadržovat nespornou část nadměrného odpočtu odvozenou od těch zdanitelných plnění, která jako nesporná nemohou být předmětem prověřování. Daňový řád sice výslovně neumožňuje nakládat s nespornou částkou odděleně od částky sporné; rovněž však daňový řád v žádném svém ustanovení neumožňuje zadržovat nespornou částku společně s částkou spornou. Tímto rozhodnutím navázal Ústavní soud nejen na svoje předchozí pilotní rozhodnutí v podobné věci (nález sp. zn. II. ÚS 819/18), ale rovněž na související evropskou judikaturu, zejména rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-446/18 AGROBET CZ ze dne 14. 5. 2020, ve kterém Soudní dvůr EU dospěl k závěru, že články 179 a 183 směrnice o DPH nelze vykládat v tom smyslu, že by zásadně vylučovaly možnost identifikovat za určité zdaňovací období nezpochybněnou část nadměrného odpočtu DPH vykázaného v přiznání k DPH, jež by mohla být předmětem částečného převedení nebo vrácení tohoto nadměrného odpočtu.

Pohledávky z bankovních záruk se staly předmětem ústavněprávního přezkumu v nálezu sp. zn. I. ÚS 760/18 ze dne 30. 11. 2020. Ústavní soud v tomto rozhodnutí připomněl, že pohledávky z bankovních záruk spadají pod pojetí majetku, jak je vymezen ustálenou judikaturou ESLP a Ústavního soudu, neboť naplňují podmínky legitimního očekávání a individualizovatelnosti nároku na základě příslušné právní úpravy. Dále vyložil, že vlastnické právo zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny chrání i budoucí pohledávky věřitele vůči dlužníku, jestliže jsou dostatečně fakticky i právně identifikovatelné. Zajišťovací funkce zástavního práva u budoucích pohledávek vzniká okamžikem vzniku zástavního práva. V případě, že je na dlužníka vyhlášen konkurz (případně insolvence), je třeba vykládat příslušná ustanovení zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, tak, že s řádně přihlášenými pohledávkami naplňujícími dané podmínky je spojeno právo věřitele na oddělené uspokojení i tehdy, pokud se tato pohledávka stane splatnou v období dvou měsíců před prohlášením konkurzu či po jeho zahájení. V případě jiného výkladu obecné soudy porušují vlastnické právo věřitele ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě a jeho právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

Další řada rozhodnutí z oblasti ochrany majetkových práv se pak týká problematiky **restitucí, privatizací či konfiskací majetku**. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2056/18 ze dne 23. 6. 2020 byla řešena otázka posouzení okamžiku přechodu vlastnického práva k nemovitostem na stát. Ústavní soud v tomto případě nevyhověl ústavní stížnosti Cisterciáckého opatství Osek, když v souladu se stanoviskem pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005 a na něj navazující judikaturou konstatoval, že k posouzení uplatněných nároků na obnovu vlastnického práva k majetku konfiskovanému na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (zákon č. 428/2012 Sb.) nejsou rozhodné tvrzené vady správních aktů vydaných ve správním řízení navazujícím na dekret, neboť účinky konfiskace podle dekretu nastávaly ke dni jeho účinnosti, tj. ke dni 23. 6. 1945.

V rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 2856/19 ze dne 22. 9. 2020 se pak Ústavní soud zabýval otázkou dobré víry v nabytí vlastnického práva k pozemkům podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd. Uvedl, že s ohledem na informační asymetrii, která existovala mezi postavením povinné

osoby a oprávněné osoby v právních vztazích podle tohoto zákona, když povinná osoba na rozdíl od oprávněné osoby zpravidla disponovala znalostí relevantních skutečností rozhodných pro posouzení restitučního nároku povinné osoby, je nutno v souladu s principem právní jistoty upřednostnit takový výklad a použití podústavního práva, který tuto nerovnost zmírňuje tím, že chrání důvěru oprávněné osoby v jednání povinné osoby, na které je nutno v kontextu restitucí, jež stát prováděl prostřednictvím těchto osob, nahlížet obdobně jako na akty státu. Důvěře oprávněných osob v platnost dohod o vydání věci uzavřených s povinnými osobami podle § 5 odst. 2 zákona č. 403/1990 Sb. proto náleží ochrana, která je srovnatelná s ochranou důvěry jednotlivce v akty státu.

Značně bohatá je rovněž judikatura z oblasti **trestního řízení**, neboť také v něm bývají dotčena majetková práva, a to nejen samotných obviněných, ale též poškozených či osob zúčastněných na trestním řízení. V nálezu sp. zn. II. ÚS 2713/18 ze dne 9. 11. 2020 byla řešena otázka déletrvajících zajištění majetku jednotlivce pro účely trestního řízení. K tomu Ústavní soud konstatoval, že pokud je rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení vydáno v souvislosti s déletrvajícím zajištěním majetku, je z ústavněprávního hlediska nezbytné, aby obsahovalo řádné odůvodnění, v němž se příslušný orgán vypořádá zejména s otázkou, zda a z jakých konkrétních důvodů lze i nadále považovat zajištění majetku jednotlivce a s tím spojený zásah do jeho práva na pokojné užívání majetku za legitimní a přiměřený. Ústavnost zajištění věci podle § 78 odst. 1 trestního řádu má i jisté časové limity a nemůže trvat libovolně dlouho. S narůstajícím časem se dočasnost zajištění věci pro důkazní účely relativizuje a je třeba ji posuzovat mnohem přísněji. Dle judikatury Ústavního soudu je nutno uvážit tři kritéria: a) celková délka zajištění a její příčiny, b) vliv průběhu řízení na sílu argumentů, kterými je potřeba zajištění podepřána, c) intenzita zásahu do základních práv stěžovatele. Nesplnění této povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení totiž vede k porušení práva jednotlivce na řádné odůvodnění rozhodnutí podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy; v konečném důsledku také k porušení jeho práva na pokojné užívání majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

V nálezu sp. zn. III. ÚS 84/20 ze dne 7. 7. 2020 pak dospěl Ústavní soud k závěru, že postup orgánů činných v trestním řízení, které zástavnímu věřiteli odmítnou

na základě toliko gramatického výkladu § 42 odst. 1 trestního řádu přiznat postavení zúčastněné osoby, představuje zásah do procesních práv zástavního věřitele, neboť je mu odpíráno podílet se na průběhu trestního řízení, v němž má být rozhodováno o jeho majetkových právech. Takový postup, který zástavnímu věřiteli odpírá uplatňování procesních práv určených k hájení jeho majetkových práv, je rozporný nejen s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i s čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Úmluvy, ale odepření postavení zúčastněné osoby zástavnímu věřiteli v konečném důsledku představuje zásah do základního práva na ochranu vlastnictví a na pokojné užívání majetku podle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, neboť zástavnímu věřiteli je tak zcela odepřena možnost hájit jeho majetková práva v trestním řízení.

Politická práva

Svoboda projevu

V březnu loňského roku vyhlásil Ústavní soud nález sp. zn. III. ÚS 2300/18 ze dne 10. 3. 2020. Mediálně sledovaná věc se týkala svobody projevu a ochrany jména stěžovatele, veřejně činného politika, který byl v několika článcích zobrazován na fotografiích s klaunským líčením a nosem a se zkomoleným jménem. Stěžovatel, který se obrátil na Ústavní soud, shledával porušení svých základních práv zvláště v tom, že obecné soudy shledaly za určitých okolností přípustným užití zkomoleniny jeho jména, odvozené od slova „pitomec“. Ústavní soud v tomto nálezu zdůraznil, že svoboda projevu nemá vést k tomu, aby byla jakákoliv osoba v očích veřejnosti samoučelně zesměšňována.

Nález sp. zn. III. ÚS 2300/18: Svoboda projevu a ochrana jména – Tomio Okamura

Ústavní soud se v posuzované věci neztotožnil s názorem Městského soudu v Praze, který připustil, že difamující zkomolení jména stěžovatele ve spojení s karikaturou jeho podoby může za určitých okolností představovat legitimní způsob přípustné kritiky, což aprobovaly rovněž Vrchní soud v Praze i Nejvyšší soud. O přípustnou kritiku dle Ústavního soudu nešlo ani ve světle skutečnosti, že se zveřejnění článků dělo s cílem „problematizovat cestu k naplnění ambicí osobám“, jako je stěžovatel. Ústavní soud naopak konstatoval, že podstatou ochrany jména podle čl. 10 odst. 1 Listiny je právo každého člověka na to, aby byl bez ohledu na své společenské postavení označován vždy svým skutečným jménem. Proto má pro jednotlivce hluboký osobní význam, aby jeho jméno nebylo komoleno, zvláště pak do podoby evokující hanlivé označení. Informování o věcech veřejných za použití prostředků dotýkajících se lidské důstojnosti, osobní cti či jména osoby nemůže být ospravedlněno ani snahou zabránit komukoliv získat mandát pro výkon veřejné funkce. Prosazování aktivistického přístupu nebo kampaně médií zaměřené na konkrétní osobu jen s cílem ji

difamovat, nadto způsobem vybočujícím z obecně uznávaných pravidel slušnosti, a znevýhodnit ji tak v politickém boji o veřejnou funkci, nemůže požívat soudní ochrany.

K napadeným rozhodnutím Ústavní soud dodal, že soudy ve věci stěžovatele zcela nedostatečně rozlišovaly mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími úsudky, popř. tzv. hybridními výroky. Přitom klasifikace samotných sporných výroků stěžovatele je prvním důležitým aspektem, který je nutno při vyvažování práv podle čl. 10 odst. 1 a čl. 17 Listiny vzít v potaz. Uvedené rozlišení je z ústavního hlediska důležité zejména proto, že samy hodnotící soudy nepodléhají důkazu pravdy, zatímco oprávněnost skutkových tvrzení je do značné míry determinována jejich pravdivostí. Přitom v souladu s rozhodovací praxí Ústavního soudu je domněnkou dovolené kritiky (presumpcí ústavní konformity) chráněn toliko hodnotící úsudek, nikoli tvrzení faktů, která v míře, v níž sloužila za základ kritiky, musí naopak důkazně prokazovat kritik sám. Dále Ústavní soud připomněl, že z hlediska míry přípustné expresivity hodnotových soudů by veřejně šířená stanoviska zásadně neměla vybočit z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti, neboť jinak by ztratila charakter korektního úsudku nebo komentáře a jako taková by se mohla ocitnout mimo meze ústavní ochrany. Tyto meze dle Ústavního soudu překročilo právě použití zkomoleniny stěžovatelova jména. Napadená rozhodnutí, jimiž bylo porušeno základní právo stěžovatele na ochranu jména a jeho právo na spravedlivý proces, Ústavní soud zrušil.

Svobody projevu, tentokrát v souvislosti s povinností soudu odůvodnit rozhodnutí o **nařízení předběžného opatření**, se týkal i nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3169/19 ze dne 31. 3. 2020. Stěžovatel, sdružení věnující se ochraně přírody, v rámci své kampaně kritizující výrobu elektrické energie z fosilních paliv, upravil dva předvánoční spoty společnosti ČEZ, a. s., a videa následně umístil na svůj facebookový účet. Stěžovatel ve spotu doplnil původní záběry obrazy uschlých stromů, lesních požárů a popisem: „*Spaliny z uhlí firmy ČEZ škodí stromům. A způsobují změny klimatu, které vysušují lesy. Výsledkem jsou*

lesní požáry.“ Společnost ČEZ, a. s., podala žalobu a návrh na předběžné opatření, kterými se domáhala odstranění videa z facebookového účtu stěžovatele. Městský soud návrhu na vydání předběžného opatření vyhověl, přičemž s odkazem na § 169 odst. 2 o. s. ř. své rozhodnutí neodůvodnil. Stěžovatel proti tomuto usnesení podal odvolání. Odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Ústavní soud v odůvodnění nálezu uvedl, že neodůvodnění usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na vydání předběžného opatření, nepochybně zasahuje do práva na spravedlivý proces pro osobu, které jsou předběžným opatřením ukládány povinnosti. Ta se dozví pouze, že soud má tvrzené skutečnosti za osvědčené, a v takovém případě je pro ni složité podat řádné odůvodněné odvolání. Ústavní soud v tomto nálezu připomněl, že svoboda projevu je jedním ze základů demokratického právního státu. Pokud důsledkem nařízení předběžného opatření může být omezení ústavně zaručeného práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 17. odst. 1 a 2 Listiny, je povinností soudů odůvodnit, jaké úvahy je vedly k závěru, že nařízení předběžného opatření (a tedy omezení svobody projevu) je v daném případě nezbytné. Této povinnosti však soudy v dané věci nedostály, a Ústavní soud proto napadená rozhodnutí zrušil.

Ke svobodě projevu na internetu, konkrétně problematice **práva na odpověď**, se Ústavní soud vyjádřil i v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2257/18 ze dne 23. 6. 2020. Předmětem ústavních stížností v této věci byly rozsudky vydané ve dvou řízeních, ve kterých se stěžovatel domáhal, aby vydavatelství internetového periodika mělo povinnost na svém zpravodajském webu uvést dodatečné sdělení k uveřejněnému článku s titulkem: „*Soud řeší šlendriánství psychiatra, může mu sebrat razítko znalce*“. Dodatečné sdělení mělo obsahovat informace o tom, že řízení proti stěžovateli, jako obviněnému ze spáchání přestupku proti řádnému vykonávání znalecké činnosti, skončilo jeho zastavením – soud shledal, že skutek, pro který bylo řízení vedeno, se nestal. Ústavní soud v této věci nejprve připustil, že z Listiny přímo neplyne právo na odpověď ani právo na dodatečné sdělení ve sdělovacích prostředcích. Zároveň však uvedl, že bez těchto záruk si však nelze účinnou ochranu základních práv a svobod jednotlivců představit. K posuzovaným otázkám Ústavní soud shledal, že institut dodatečného sdělení a institut práva na odpověď je obsažen v tiskovém zákoně, jehož působnost se vztahuje na periodický tisk. Stěžovatel se však domáhal o doplnění článku internetového zpravodajství. Dle Ústavního soudu jde v tomto případě o mezeru v právní

úpravě, kterou však lze překonat za použití prostředků analogického výkladu předmětných ustanovení ústavního pořádku a tiskového zákona. Ústavní soud zdůraznil, že stát nemůže zavírat oči před dehonestací osoby v internetovém zpravodajství bez možnosti obrany, protože se tak nestalo formou vydávané tiskoviny nebo vysílaného rozhlasového nebo televizního programu. K tomu dodal, že na málokteré médium lze vztáhnout charakteristiku svobody projevu a svobody informační podle čl. 17 odst. 2 Listiny „bez ohledu na hranice“ (a to jakékoli) právě jako na internet, byť v době přípravy Listiny v roce 1990 byl tento nosič informací u nás neznámý. Proto Ústavní soud uzavřel, že zasáhne-li někdo prostřednictvím některého média do základních práv a svobod jiného, lze využít prostředky, kterými by takový zásah mohl být bez potíží v jiné části mediálního práva napraven.

Přístup k veřejným funkcím

Počátkem loňského roku zamítl Ústavní soud plenárním nálesem sp. zn. Pl. ÚS 4/17 ze dne 11. 2. 2020 návrh prezidenta republiky a návrh skupiny poslanců na zrušení částí zákona o střetu zájmů, neboť dospěl k závěru, že napadená právní úprava není v rozporu s ústavním pořádkem.

Nález sp. zn. Pl. ÚS 4/17: Zákon o střetu zájmů (lex Babiš)

Stěžejní námitkou bylo tvrzení, že zákon o střetu zájmů je jako celek protiústavní, porušující principy vhodnosti, potřebnosti a proporcionality. Ústavní soud nejdříve podrobně vypořádal námitky, které zpochybňovaly ústavnost zákona o střetu zájmů jako celku. Podrobně vyložil, co je náplní pojmu „volební zákon“ v čl. 40 Ústavy České republiky, a proč proto nedošlo k porušení tohoto ustanovení. Stejně tak nepřisvědčil obsáhlým námitkám o netransparentnosti zákonodárného procesu, kdy prý poslanci a senátoři nemohli dobře vědět „o čem hlasují“. Následně podrobně vyložil ústavní východiska pro úpravu střetu zájmů a s tím související potřebu omezení základních práv a svobod veřejných

funkcionářů. Odmítl názor, že zákon o střetu zájmů je pouze namířen proti konkrétní osobě (tzv. lex Babiš), a zdůraznil, že napadenou úpravu je třeba měřit vždy podle všech osob, které spadají do určité kategorie veřejných funkcionářů – dle Ústavního soudu je třeba jej vykládat ve vztahu k desítkám tisíců osob, které vykonávají veřejné funkce často mimo své povolání a na úkor svých osobních zájmů ve prospěch zájmu veřejného. Ústavní soud dále připomněl, že veřejný funkcionář je tím, kdo má podle čl. 2 odst. 3 Ústavy „sloužit všem občanům“. V tomto směru při realizaci své veřejné funkce nemá veřejný funkcionář (jako součást mechanismů veřejné moci) autonomii vůle, je vázán zákonem, veřejným zájmem a obecným blahem, které musí sledovat podle povahy svého mandátu. Ústavní soud připomněl, že proto je stát oprávněn a současně ve veřejném zájmu povinen pečlivě zvažovat nejen to, za jakých rovných podmínek umožní ucházet se o volenou či jinou veřejnou funkci (čl. 21 odst. 4 Listiny), nýbrž též určovat podmínky a povinnosti, za kterých lze takovou veřejnou funkci vykonávat. Ústavní soud dodal, že právní úprava nikomu nebrání ucházet se o veřejnou funkci z důvodu možného střetu zájmů založeného na majetku nebo provozování určité činnosti; nestanoví tedy předem, že se o ni vůbec nelze ucházet. V takovém případě by sporné otázky musely být vyřešeny dříve, než by k volbě nebo jmenování došlo. Naopak Ústavní soud shledal, že napadená právní úprava stanoví, že se o veřejnou funkci může ucházet každý s tím, že případný vznik neslučitelnosti nebo střetu zájmů bude řešen až v případě, že veřejnou funkci nabude. Náš ústavní pořádek tak vyžaduje, aby se rozhodovali uchazeči o veřejnou funkci, nikoli aby stát změnil svou povahu tím, že se přizpůsobí osobní situaci a soukromým zájmům uchazečů a přestane být představitelem veřejného zájmu a obecného blaha pro všechny, jak to vyžaduje Ústava. Ústavní soud uzavřel, že napadená opatření sledují veřejný zájem na férovém vedení politické soutěže jako neoddělitelné součásti politického života demokratického právního státu, přičemž veřejný zájem je zde formulován jako výsledek demokraticky vedené parlamentní rozpravy a střetávání různých názorů a je vyjádřen ústavně konformním způsobem.

Přístupem k veřejným funkcím se zabýval Ústavní soud i ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/19 ze dne 24. 11. 2020 (viz výše), v němž přezkoumával ustanovení zákonů, jež snižují odměnu uvolněných členů zastupitelstev obcí, krajů a hlavního města Prahy, kteří souběžně zastávají funkci poslance, senátora nebo člena vlády. Tento návrh Ústavní soud nakonec zamítl. Ve vztahu k právu na přístup k voleným a jiným veřejným funkcím za rovných podmínek prohlásil, že napadená ustanovení neomezují možnost ucházet se o výkon funkcí v rámci územních samosprávných celků ani o funkci poslance, senátora či člena vlády. Stejně tak neomezují ani podmínky pro setrvání v těchto funkcích. Týkají se toliko výše odměn uvolněných členů zastupitelstev. Napadená ustanovení tedy neregulují přístup k veřejné funkci ve smyslu čl. 21 odst. 4 Listiny, ale toliko podmínky výkonu veřejné funkce (výši odměn), na což se předmětné ustanovení nevztahuje. Ústavní soud si je vědom, že odměny za výkon veřejných funkcí mohou sloužit i k tomu, aby byl zajištěn rovný přístup k těmto veřejným funkcím pro všechny občany bez ohledu na jejich majetek. Napadená ustanovení ovšem zjevně nemohou ani nepřímou omezit přístup jednotlivců k veřejným funkcím dle majetku, neboť neomezují odměny plynoucí z funkce poslance, senátora nebo člena vlády.

Hospodářská a sociální práva

I v uplynulém roce vydal Ústavní soud několik důležitých rozhodnutí, jež se zabývají ochranou práv spadajících do oblasti hospodářských, sociálních a kulturních práv zakotvených v čl. 26 až 35 Listiny.

Právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu

Ustanovení čl. 26 Listiny zakotvuje několik vzájemně provázaných základních práv, a to právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost a právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Tato základní práva jsou systematicky zařazena mezi hospodářská, sociální a kulturní práva, protože možnost domáhat se jejich ochrany podléhá omezení plynoucímu z čl. 41 odst. 1 Listiny (tj. lze se jich domáhat pouze v mezích zákonů, které tato základní práva provádějí). Tomu odpovídá i metodika přezkumu zásahů do těchto práv. Ústavní soud k tomu využívá tzv. test racionality, jenž se skládá ze čtyř kroků – 1. vymezení smyslu a podstaty základního práva, tj. jeho esenciálního obsahu; 2. zhodnocení, zda se zákon nedotýká samotné existence základního práva nebo skutečné realizace jeho esenciálního obsahu (jestliže ano, přistoupí Ústavní soud k přísnějšímu testu proporcionality; jestliže ne, Ústavní soud provede zbylé dva kroky testu racionality); 3. zhodnocení, zda zákon sleduje legitimní cíl, tj. zda není svévolným zásadním snížením celkového standardu ochrany základních práv; 4. zvážení, zda je zákonný prostředek k dosažení vytyčeného cíle racionální, byť ne nutně nejlepší, nejúčinnější nebo nejmoudřejší.

Obsahem svobody podnikání dle čl. 26 odst. 1 Listiny se Ústavní soud zevrubně zabýval v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 30/16 ze dne 7. 4. 2020, v němž byla posuzována ústavní konformita jednotlivých ustanovení **zákona o významné tržní síle**. Účelem tohoto zákona bylo odstranění některých nežádoucích obchodních praktik odběratelů, kteří mají v rámci dodavatelsko-odběratelských vztahů v oblasti nákupu potravin za účelem jejich dalšího prodeje zákazníkům takovou tržní sílu, že se mohou vůči zpravidla slabším dodavatelům domoci nespravedlivých a neodůvodněných výhod. Za problematické byly zákonodárcem považovány

některé praktiky velkých obchodních potravinových řetězců, kupříkladu jejich schopnosti vynutit si na dodavatelích poskytování různých peněžitých plnění, přinutit dodavatele k dodatečné akceptaci nevýhodných podmínek v již existujícím obchodním vztahu nebo zpětně snižovat cenu, za kterou odběratel nakoupil od dodavatele potravin. Pro odběratele potravin s významnou tržní silou stanovoval zákon o významné tržní síle řadu omezení, jež limitovala jeho možnost vynucovat si na dodavatelích určité výhody a stanovovala podmínky pro to, jaká ujednání musejí, nebo naopak nemohou být ve smlouvách uzavíraných s dodavatelem potravin obsažena. Za nedodržení uvedených povinností ze strany odběratele navíc zákon umožňoval uložení nezanedbatelné pokuty.

Dvě skupiny senátorů napadly zákon o významné tržní síle před Ústavním soudem, neboť měly za to, že mj. je neurčitý, nepřiměřeně zasahuje do ústavně chráněné svobody podnikání podle čl. 26 odst. 1 Listiny a je – přímo i nepřímo – diskriminační vůči některým odběratelům potravin. Ústavní soud se s jejich námitkami ztotožnil pouze zčásti, neboť zrušil toliko část § 3a písm. a) zákona o významné tržní síle a zbylou část zamítl, příp. se jí nezabýval z procesních důvodů.

Ústavní soud tak především nevyhověl námitce skupiny senátorů, že již samotný zákaz zneužití významné tržní síly odběratelem, který zákon stanovuje v § 4 odst. 1, je protiústavní z důvodu neurčitosti a nepředvídatelnosti. Dle Ústavního soudu se sice jedná o zákaz stanovený prostřednictvím neurčitého právního pojmu, avšak to není samo o sobě v právu neobvyklým jevem; důležité je, aby odběratelé jako adresáti zákazu zneužití významné tržní síly měli možnost seznat, jaké chování je zakázáno a jaké nikoliv, a aby nebyli postihováni za jednání, o němž nemohli předpokládat, že je zakázáno. Ačkoli Ústavní soud uznal, že napadený § 4 odst. 1 zákona o významné tržní síle může činit jisté interpretační potíže, zdůraznil, že pokud je uvedené ustanovení vykládáno ústavně konformním způsobem a ve světle dalších obsahově navazujících ustanovení zákona, není neurčité ani nepředvídatelné.

Následně se Ústavní soud zabýval tím, zda samotný (obecný) zákaz zneužití významné tržní síly není již ve svém principu nepřijatelným zásahem do práva podnikat, tedy zda nelze obecně zpochybnit legitimitu cíle tohoto zákazu

a potřebu veřejnoprávní regulace prostřednictvím zákona o významné tržní síle. Byť je toto právo ve své podstatě svobodou, a tudíž v případě absence zákonné úpravy by výkon výdělečné činnosti byl realizací obecné svobody činit vše, co není zákonem zakázáno, nelze přehlédnout, že zákonodárce je dle Listiny oprávněn omezit jej zákonem (čl. 26 odst. 2 Listiny) a jednotlivec se jej může dovolávat pouze v mezích tohoto zákona (čl. 41 odst. 1 Listiny). Zákonodárce tudíž požívá značnou volnost při vymezení účelu nebo cíle, jehož má být stanovením podmínek či omezení pro výkon podnikání dosaženo, jakož i při výběru konkrétních prostředků realizace tohoto účelu. Omezení svobody podnikání ze strany zákonodárce je proto nutno zkoumat prostřednictvím testu racionality. Jelikož ani samotní navrhovatelé nenamítali, že zákon o významné tržní síle zasahuje do samotné podstaty svobody podnikání, Ústavní soud vzal za prokázané, že naplnění prvních dvou kroků testu racionality není sporné. Věnoval se proto až třetímu a čtvrtému kroku testu racionality. V této souvislosti zdůraznil, že odstranění nekalých praktik některých odběratelů, jejichž tržní síla jim umožňuje nutit dodavatele k akceptaci nespravedlivých a neopodstatněných podmínek v obchodním styku, je legitimním cílem. Tento cíl je navíc aprobevován i na úrovni Evropské unie (viz výše). Napadená právní úprava proto prošla třetím krokem testu racionality, neboť sleduje legitimní cíl. Nakonec Ústavní soud posuzoval, zda je zákaz zneužívání významné tržní síly velkými obchodními potravinovými řetězci opatřením racionálním, byť ne nutně nejlepším, nejúčinnějším nebo nejmoudřejším. Uzavřel, že tomu tak je, neboť stanovení tohoto zákazu je bezpochyby s to dosáhnout vytyčeného cíle (zajištění poctivého obchodního styku a ochrany slabší strany, jakož i v širších souvislostech zajistit fungování hospodářské soutěže na trzích zemědělských nebo potravinářských produktů). Napadená právní úprava tudíž dle Ústavního soudu prošla i čtvrtým krokem testu racionality, protože ji nelze považovat za rozpornou se svobodou podnikání dle čl. 26 odst. 1 Listiny.

Za pozornost stojí také řada (plenárních i senátních) nálezů, jimiž Ústavní soud navázal na svou judikaturu v oblasti **odměňování advokátů za výkon funkce opatrovníka ustanoveného soudem** některým skupinám osob, resp. v některých typech řízení. Ústavní soud v průběhu uplynulého roku zrušil všechny zbývající dílčí části § 9 odst. 5 advokátního tarifu (vyhláška č. 177/1996 Sb.), dle nichž byla advokátům za výkon funkce soudem ustanoveného opatrovníka

ze zákona přiznávána několikanásobně nižší odměna než v jiných, srovnatelně složitých případech. Shledal totiž, že i zbylé části § 9 odst. 5 advokátního tarifu jsou v rozporu s právem advokátů získávat prostředky pro své životní potřeby prací dle čl. 26 odst. 3 Listiny. Plenárním nálezem sp. zn. Pl. ÚS 22/19 ze dne 14. 1. 2020 tudíž bylo zrušeno ustanovení regulující výši odměny advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného osobě, která se ze zdravotních důvodů dlouhodobě nemůže účastnit řízení. Plenárním nálezem sp. zn. Pl. ÚS 23/19 ze dne 28. 1. 2020 bylo zrušeno ustanovení regulující výši odměny advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného soudem podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Nakonec bylo plenárním nálezem sp. zn. Pl. ÚS 26/19 ze dne 3. 3. 2020 zrušeno i ustanovení upravující výši odměny advokáta za výkon funkce opatrovníka jmenovaného soudem podle zákona o zvláštních řízeních soudních. Na plenární judikaturu navázaly i senáty Ústavního soudu při rozhodování o ústavních stížnostech.

Práva podnikat dle čl. 26 odst. 1 Listiny se dotkl také nález sp. zn. III. ÚS 1231/20 ze dne 6. 10. 2020 ve věci **příhlášky odměny exekutora do insolvenčního řízení v případě, že v exekuci nebylo nic vymoženo**. Ústavní soud se zabýval případem, kdy stěžovatel (soudní exekutor) byl pověřen provedením exekuce k vymožení pohledávky proti dlužníkovi. Ještě předtím, než stihl cokoli vymoci, však bylo zahájeno insolvenční řízení dlužníka. Stěžovatel proto přihlásil svou pohledávku zahrnující mj. odměnu za provedení exekuce do insolvenčního řízení. Insolvenční správce stěžovatelovu pohledávku popřel, protože stěžovatel podal žalobu k soudu. Tato žaloba však byla zamítnuta, neboť dle vrchního soudu stěžovateli nevznikl nárok na odměnu právě z důvodu, že před zahájením insolvenčního řízení ničeho nevymohl. Byť si tento soud byl vědom judikatury Ústavního soudu, která vylučuje možnost, aby se soudní exekutor dodatečně mimo insolvenční řízení domáhal odměny, bylo-li dlužníkovi povoleno oddlužení, měl za to, že teoreticky nelze vyloučit, že oddlužení dlužníka nakonec schváleno nebude nebo že se stěžovatel bude s úspěchem domáhat uspokojení nároku na odměnu po skončení insolvenčního řízení. Ústavní soud se s právním názorem vrchního soudu neztotožnil. Poukázal na skutečnost, že ustanovení § 11 odst. 2 exekučního tarifu (vyhláška č. 330/2001 Sb.) předpokládá, že soudní exekutor, který v exekuci nic nevymohl, bude mít právo na odměnu podle § 90 odst. 1 exekučního řádu až v případě zastavení exekuce. To však dle Ústavního

soudu neznámá, že lze toto právo soudnímu exekutorovi odepřít ve srovnatelné situaci, která se liší pouze tím, že zastavení exekuce předcházelo oddlužením, které vylučuje možnost následného rozhodnutí o úhradě nákladů dříve zahájené exekuce. Schválení oddlužení je skutečností, kterou soudní exekutor nemůže v průběhu exekuce nijak ovlivnit, a proto mu ji z hlediska jeho nároku nelze přičíst k tíži. Neřeší-li exekuční tarif tuto situaci výslovně, pak je nutno v těchto případech nevykonatelnou pohledávku soudního exekutora dovozovat přímo z § 90 odst. 1 exekučního řádu, a to za analogického použití § 11 odst. 2 exekučního tarifu, a vznik nároku dovodit nejpozději od rozhodnutí, kterým byl zjištěn úpadek dlužníka a povoleno oddlužení. Výklad vrchního soudu Ústavní soud označil za rozporný s požadavkem na předvídatelnost a srozumitelnost práva, neboť dle jeho názoru neobstojí z hlediska obecně uznávaných metod výkladu právních norem a v posuzovaném případě vedl k porušení základních práv stěžovatele zakotvených v čl. 36 odst. 1 a čl. 26 odst. 1 Listiny. Z uvedených důvodů Ústavní soud napadené rozhodnutí zrušil.

Ochrana rodičovství, rodiny a dětí

Nálezová judikatura Ústavního soudu v oblasti rodičovství, rodiny a dětí se v uplynulém roce orientovala jak směrem k právům rodičů ve vztahu k dětem, tak k právům dětí vůči rodičům. Ústavní soud jako již tradičně podrobil přezkumu rozhodování obecných soudů o uspořádání péče o dítě po rozchodu či rozvodu rodičů. V této souvislosti opět připomněl, že podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte má být předním hlediskem nejlepší zájem dítěte při jakékoliv činnosti, která se jej týká. Tím spíše se toto hledisko uplatní v soudním řízení, ve kterém se rozhoduje o změně jeho výchovného prostředí a jeho svěření do výlučné péče druhého rodiče.

Tato situace nastala v případě řešeném v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1328/20 ze dne 28. 7. 2020, v němž Ústavní soud vyslovil, že hodlá-li soud změnit zásadním způsobem dosavadní uspořádání péče o dítě, musí dát dostatečný prostor účastníkům řízení se k takové možnosti vyjádřit. V takovém případě je povinností obecných soudů rozhodnout o úpravě styku rodičů s dítětem i bez výslovného návrhu, tedy aniž by musel neúspěšný rodič iniciovat nové řízení v této věci.

Již v nálezu sp. zn. I. ÚS 2996/17 ze dne 29. 5. 2018 Ústavní soud zdůraznil, že **aspekt velké vzdálenosti mezi rodiči** nemohou obecné soudy ponechat stranou a musí jej ve svém rozhodování o úpravě styku a vyživovací povinnosti k dítěti zohlednit. V návaznosti na svou dřívější judikaturu Ústavní soud ve věci řešené v nálezu sp. zn. IV. ÚS 4156/19 ze dne 2. 9. 2020 uvedl, že větší vzdálenost mezi bydlišti rodičů dítěte nemůže za standardních okolností jít k tíži pouze jednomu z nich a nesmí být důvodem porušení práva dítěte na styk s oběma rodiči zaručeného čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 4 Listiny a současně porušením práva jednoho z rodičů na styk s dítětem. V zájmu rovnoměrného vyvážení překážek spojených s realizací styku dítěte s rodičem na větší vzdálenost je nutné, aby tyto byly přeneseny částečně i na rodiče, jemuž bylo dítě svěřeno do péče. V posuzované věci se však soudy řádnému vyčíslení materiální, ale zejména nemateriální stránky realizace styku stěžovatele (otce nezletilého) s nezletilým dostatečně nevěnovaly a rozhodly o rozložení práv a povinností rodičů nerovnoměrným způsobem, což vyústilo v porušení výše uvedených práv stěžovatele i nezletilého. Ústavní soud proto ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a napadený rozsudek zrušil.

Velká vzdálenost mezi bydlišti rodičů byla rovněž významným aspektem při rozhodování obecných soudů o úpravě výchovných poměrů, styku a určení místa obvyklého bydliště stěžovatelova syna ve věci projednávané v nálezu sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. 3. 2020. Třetí senát v něm uvedl, že kritérium velmi velké vzdálenosti nemůže být jediným důvodem vylučujícím vhodnost střídavé péče, aniž by byl blíže zkoumán dopad častého stěhování (cestování) na vývoj nezletilého. Jinými slovy, toto hledisko není samo o sobě důvodem, který by vhodnost střídavé péče a priori vylučoval.

Nález sp. zn. III. ÚS 149/20: Náležité posouzení a odůvodnění vhodnosti střídavé péče na velkou vzdálenost

Klíčový závěr soudního rozhodnutí, že cestování a stěhování (a tedy i střídavá péče) nejsou v zájmu nezletilého, však nemůže být založen na pouhém tvrzení zohledňujícím výhradně vzdálenost mezi bydlišti rodičů, ale musí být přesvědčivě odůvodněn, což ovšem znamená a předpokládá, že v soudním

řízení je v odpovídajícím rozsahu provedeno dokazování, resp. jsou doplněna skutková zjištění ohledně dopadů cestování a stěhování na vývoj nezletilého.

Městský soud však dopad cestování a stěhování na nezletilého vedlejšího účastníka a celkový kontext případu blíže nezkoumal a omezil se toliko na lakonické konstatování, že vzdálenost mezi bydlišti je 600 km, a tudíž nemůže být v nejlepším zájmu nezletilého, aby byl v tak nízkém věku převážen po týdnu od jednoho rodiče ke druhému. Ačkoliv městský soud dospěl ke zcela odlišným závěrům než soud prvního stupně, tyto dostatečně neodůvodnil. Jeho rozhodnutí pak bylo rovněž vnitřně rozporným, velká vzdálenost bydlišť rodičů sice dle jeho názoru vylučovala střídavou péči, současně však soud nastavil harmonogram styku syna a stěžovatele takovým způsobem, který by nebyl v režimu střídavé péče rozdílným.

Napadené rozhodnutí bylo proto třeba zrušit, neboť jím bylo nepřiměřeně zasaženo do základních práv stěžovatele na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ve věci posuzované v nálezu sp. zn. II. ÚS 4054/19 ze dne 31. 3. 2020 kritizoval Ústavní soud postup obecných soudů, které odmítly **jmenovat nezletilému poručníkem** osobu toliko z důvodu jejího zadlužení, a to ačkoliv již několik let skvěle plní úlohu pečující osoby.

Nález sp. zn. II. ÚS 4054/19: Odmítnutí soudu jmenovat určitou osobu poručníkem toliko z důvodu jejího zadlužení

Ústavní soud zdůraznil, že takový postup lze aprobovat jedině, byly-li řádně zohledněny všechny specifické okolnosti daného případu, zejména bylo přihlédnuto k původu těchto dluhů, následnému postoji dlužníka a jeho snaze dluhy splácet, dopadu případného negativního rozhodnutí

na nezletilého, jakož i specifikum pozice samotného nezletilého a jeho vztahu k osobě usilující o poručenství. Jedině takto komplexně pojatý přístup k interpretaci a aplikaci ustanovení § 932 věty první občanského zákoníku je způsobilý efektivně naplnit ústavní požadavky nejlepšího zájmu dítěte a zvláštní ochrany dětí a mladistvých. Pouhý poukaz na existenci dluhů nezohledňující celkový kontext každého konkrétního případu by proto sám o sobě nebyl dostatečným a přesvědčivým podkladem pro závěr, že daná osoba způsobem svého života nezaručuje schopnost řádného výkonu funkce poručníka, a to již proto, že zadlužit se může rovněž člověk, o jehož postojích, hodnotách a morální, lidské či osobnostní integritě, a v konečném důsledku tedy i schopnosti řádně zastávat funkci poručníka, nemůže být zásadnějších pochyb.

Podstatné okolnosti svědčící ve prospěch jmenování stěžovatelky poručnicí nezletilého obecné soudy nezohlednily. Stěžovatelka se intenzivně snaží dluhy splácet, tyto nesvědčí o jejím možném minulém sociálně rizikovém jednání, u něhož je třeba posuzovat způsobilost k výkonu poručnictví zvláště pečlivě. Ani dluh související s předchozím sociálně rizikovým jednáním však apriorně nevylučuje způsobilost určité osoby k výkonu funkce poručníka. I tato kategorie osob podléhá požadavku individualizace každého konkrétního případu, a tedy nemůže být posuzována absolutně či staticky takovým způsobem, že dotčená osoba bude po celý svůj další život postihována za svoje „hříchy z mládí“.

V dané věci bylo nezbytné zohlednit zcela specifickou a zranitelnou pozici nezletilého a jeho vztah ke stěžovatelce, která je pro nezletilého jeho nejbližší osobou a v její péči nebylo shledáno žádných závad. Přihlédnout bylo také nutno k důsledku napadených rozhodnutí, skutečnosti, že nezletilý nadále zůstává zastoupen toliko veřejným poručníkem, v jehož činnosti byla shledána četná pochybení, svědčící o jeho naprostém selhání.

Ústavní soud napadená rozhodnutí zrušil, neboť nerespektovala právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 32

odst. 1 Listiny zaručujícím zvláštní ochranu dětí a mladistvých a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle nějž nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při rozhodování.

Výživného se týkal nálezný sp. zn. IV. ÚS 797/20 ze dne 2. 6. 2020. V něm čtvrtý senát zdůraznil, že za situace, kdy se rodiče na výši výživného pro dítě předem dohodli a tato dohoda byla následně soudem schválena, není úkolem obecných soudů, aby zasahovaly do výchovy a rodičovské odpovědnosti tím, že by určovaly výši výživného, byť by byla nadstandardní, neboť je rodičovským právem rozhodnout, v jakých podmínkách mají jejich děti vyrůstat. Stát, nemá-li se opět stát paternalistickým, do jejich dohody nemůže zasahovat, nedojde-li následně ke změně v poměrech některého nebo obou rodičů, přičemž nadstandardnost příjmů a výše výživného má vliv na hodnocení toho, co lze považovat za takovou změnu.

Protiústavní zásah do nabytých majetkových práv ve věcech výživného, tedy porušující ústavní právo stěžovatelů vlastnit majetek, shledal Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 474/20 ze dne 3. 11. 2020, jestliže obecný soud při rozhodování o zpětném snížení výživného dětem zasáhl do splatnosti dříve splatného dluhu na výživném v té části, ve které soud tuto výši výživného uznal pro dané období jako oprávněnou.

Ústavní soud i v uplynulém roce vytkl obecným soudům nedostatečnou **ochranu procesních práv nezletilých účastníků** civilního řízení o zaplacení dluhu vzniklého jízdou načerno (např. nálezný sp. zn. III. ÚS 3132/19 ze dne 25. 2. 2020 či I. ÚS 1663/19 ze dne 28. 1. 2020, III. ÚS 3132/19 ze dne 25. 2. 2020, I. ÚS 3233/19 ze dne 1. 4. 2020). Opětovně v nich zdůraznil povinnost obecného soudu zkoumat schopnost zákonného zástupce řádně hájit zájmy nezletilého v řízení před soudem a zabývat se podmínkami pro případné ustanovení opatrovníka nezletilému pro řízení před soudem; to platí tím spíše, pokud je soudu známo, že zákonný zástupce nezletilého výchovu nezletilého svěřeného mu do péče zanedbává. Dále připomněl, že zastoupení dítěte jeho zákonným zástupcem či ustanoveným opatrovníkem nezbavuje soud povinnosti dítěte jako účastníka civilního řízení

o takovém řízení informovat a do řízení ho zapojit, pokud to není v rozporu s jeho nejlepším zájmem. Soud mu musí umožnit účastnit se jednání a k věci se vyjádřit. Případné omezení těchto práv dítěte musí být vždy řádně odůvodněno právě s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

Za pozornost jistě stojí nálezný sp. zn. IV. ÚS 950/19 ze dne 14. 4. 2020, v němž se Ústavní soud věnoval otázce vlivu nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte na možnost uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody jeho rodiči v trestním řízení. V této souvislosti zdůraznil, že obecné soudy při ukládání tohoto druhu trestu musí k nejlepšímu zájmu dítěte přihlížet a přiznat mu náležitou váhu, neznamená to však, že by konkurující veřejný zájem na přiměřeném potrestání pachatele nemohl v konkrétním případě převážet.

Nálezný sp. zn. IV. ÚS 950/19: Nejlepší zájem dítěte jako faktor pro neuložení nepodmíněného trestu odnětí svobody jeho rodiči a konkurující veřejný zájem na přiměřeném potrestání pachatele

Ústavní soud připomněl, že hledisko nejlepšího zájmu dítěte je nutno zohledňovat ve všech řízeních, která se jej dotýkají. Musí být přitom činěna určitá distinkce mezi rozhodnutími, která se práv a povinnostmi dítěte dotýkají přímo, a rozhodnutími, která mají na dítě dopad toliko nepřímý, přičemž povinnost zohledňovat nejlepší zájem dítěte nemůže být bezbřehá. Z hlediska čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte je proto nutno rozlišovat mezi různými kategoriemi právních řízení podle typu dopadu na dítě. Ukládání trestu odnětí svobody rodiči pečujícímu o nezletilé dítě přitom patří do (třetí) kategorie řízení, jejichž účelem není přímo zasáhnout do právního postavení dítěte, ale která na dítě mají zprostředkovaný dopad. Nejlepší zájem dítěte je pak u této kategorie zcela zásadním kritériem, nicméně může být převážen zájmem konkurujícím, přičemž se zde otevírá širší prostor pro převážení jiným konkurujícím zájmem, neboť se zde nestřetává jen zájem dítěte na jedné straně a jiný zájem na straně druhé, ale zájem dítěte je jen jedním z vícera zájmů různých dalších subjektů, mezi kterými je třeba vyvažovat.

Nejlepší zájem dítěte jako faktor pro neuložení nepodmíněného trestu rodiči pak zesilují a zeslabují zejména další kritéria jako míra péče obžalovaného o dítě, míra faktické závislosti dítěte, hloubka emočního vztahu dítěte k obžalovanému atd. Skutečnost, že soud nejlepší zájem dítěte řádně zkoumal, pak musí být materiálně obsažena v odůvodnění odsuzujícího rozsudku, přičemž všechna uvedená kritéria musí být pečlivě vážena s dalšími konkurujícími zájmy (závažnost činu, následky atd.).

Obecné soudy v napadených rozhodnutích výše uvedené požadavky naplnily, neboť se zohledněním nejlepšího zájmu dítěte ve svých rozhodnutích náležitě zabývaly. Vrchní soud nepochybil, dospěl-li i přes zohlednění uvedených kritérií k závěru, že zájem na ochraně společnosti uložením nepodmíněného trestu stěžovateli musí v daném případě převážit, a tento svůj závěr v odůvodnění rozhodnutí řádně zdůvodnil. Napadenými rozhodnutími k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele nedošlo, ústavní stížnost proto Ústavní soud jako nedůvodnou zamítl.

Právo na soudní a jinou právní ochranu

Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je jedním ze základních pilířů demokratického právního státu a jedním z jeho základních znaků. Ústavní soud se proto jako každý rok věnoval, a to jak v plenárních řízeních, tak zejména v řízeních o ústavních stížnostech, poměrně často ústavněprávnímu přezkumu případného porušení tohoto práva v soudních řízeních. Právo na spravedlivý proces představuje širokou kategorii, ve které je zastoupeno mnoho konkrétních ústavně zaručených práv, např. právo na přístup k soudu, právo na zákonného soudce, právo na dokazování prováděné v souladu s ústavněprávními zásadami atd.

Z plenárních nálezů můžeme upozornit na dva zamítavé nálezy zmiňující právo na spravedlivý proces. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/19 ze dne 14. 7. 2019 se Ústavní soud vyjádřil ke **lhůtě pro podání žaloby proti nečinnosti správního orgánu**. Plénium zamítlo návrh Nejvyššího správního soudu na zrušení ustanovení § 80 odst. 1 a 2 soudního řádu správního. V souladu s vlastní judikaturou dospělo k závěru, že institut lhůty tvoří nedílnou součást právního řádu a je obsažen ve většině procesních předpisů. Prostřednictvím lhůty nedochází k odepření práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny, nýbrž pouze ke stanovení podmínky, za níž se lze podle čl. 36 odst. 4 Listiny soudní ochrany domoci. Taková zákonem stanovená podmínka není pro účastníky řízení a priori nedosažitelná. Návrh byl zamítnut i přesto, že ojediněle mohou dle názoru soudců nastat situace, v nichž bude obtížné určit počátek běhu této lhůty. To je však potřeba řešit individuálně, nikoli zrušením zákona, který obecně ústavněprávními deficity netrpí.

I v dalším plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 40/18 ze dne 30. 6. 2020, který se týkal **omezení dispozičního práva žalobce při zpětvzetí návrhu**, došlo k zamítnutí návrhu Městského soudu v Praze na zrušení § 96 odst. 6 občanského soudního řádu (*Byl-li návrh na zahájení řízení vzat zpět až po té, co rozhodnutí odvolacího soudu, případně též soudu prvního stupně, o věci bylo dovolacím soudem zrušeno, soud rozhodne, že zpětvzetí návrhu není účinné, jestliže důvodem pro zpětvzetí návrhu byla skutečnost, která nastala v době,*

kdy trvaly účinky zrušeného rozhodnutí.). Důvodem pro zamítnutí návrhu byla skutečnost, že z Listiny nelze dovodit, že mezi základní práva a svobody lze zařadit právo žalobce ukončit soudní spor v okamžiku, kdy je to pro něj maximálně a pro žalovaného minimálně výhodné. Respekt k autonomii vůle umožňuje každému učinit svobodné rozhodnutí, zda předloží svůj spor k rozhodnutí soudu. Učiní-li tak, musí se podrobit zákonem upravenému procesu a musí být připraven nést i následky např. v podobě nákladů řízení, které bude povinen protistraně hradit. Řízení před soudem se netýká jen žalobce, ale samozřejmě i žalovaného. Ustanovení čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 37 odst. 3 Listiny zakotvují rovnost účastníků řízení před soudem. A právě povinnost státu zajistit právo na soudní ochranu a právo na spravedlivý proces oběma stranám soudního sporu přináší nutnost podrobit se zákonem stanoveným pravidlům, podmínkám a úpravě soudního řízení v jeho podrobnostech, jak to předpokládá čl. 36 odst. 4 Listiny, ze kterého plyne zmocnění pro zákonodárce stanovit další podmínky a podrobnosti. Řešení, které v tomto případě použil zákonodárce, nelze označit ani za protiústavní, ani zcela nevhodné. I u tohoto nálezu někteří soudci uplatnili odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu.

Jednou z podkategorií práva na spravedlivý proces, kterou Ústavní soud ve svých rozhodnutích často řeší, jsou **opomenuté důkazy a jiné vady dokazování**. V nálezu sp. zn. I. ÚS 3937/18 ze dne 28. 4. 2020 se Ústavní soud zabýval způsobem hodnocení důkazu znaleckým posudkem.

Nález sp. zn. I. ÚS 3937/18: K důkaznímu břemeni pacienta v tzv. medicínských sporech

V projednávaném případě se stěžovatelka domáhala odškodnění krutých bolestí, jimiž trpěla v době své hospitalizace v nemocnici. Soud prvního stupně žalobu zamítl, protože stěžovatelka neprokázala porušení právní povinnosti nemocnice a postup při jejím léčení nebyl shledán *non lege artis*. Ústavní soud kritizoval to, že soud prvního stupně při dokazování nekriticky vycházel ze znaleckých posudků ve prospěch žalované

nemocnice a nezohlednil další zjištění a důkazy, které svědčily o opaku. První senát připomněl, že obecné soudy musí vzít v úvahu a pečlivě hodnotit vše, co vyšlo v konkrétním řízení najevo. V daném případě existovalo mnoho výpovědí svědků a jiných důkazů včetně dalších znaleckých posudků, které vypovídaly o tom, že verze stěžovatelky je podložená. Závěr, zda zdravotnické zařízení postupovalo, či nepostupovalo v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy, je závěrem právním a znalecký posudek může být jen skutkovým podkladem pro právní závěr soudu o postupu *lege artis*. I znalecký posudek je důkazem, který podléhá hodnocení ze strany soudu, a jeho závěry nemohou být soudem pouze mechanicky přebírány. Ve věci bylo nepochybně prokázáno, že zdravotní dokumentace byla vedena zcela nedostatečně. Z hlediska ústavnosti hodnocení důkazů nelze v daném případě stěžovatelce jako žalobkyni přičítat k tíži neunesení důkazního břemene, jestliže se na nemožnosti zjistit skutečný stav věci výrazně podílela nemocnice neúplným a nesprávným vedením zdravotnické dokumentace.

Problematika dokazování byla řešena i v zamítavém nálezu sp. zn. III. ÚS 1283/17 ze dne 12. 5. 2020 [*Zámek Opočno – rozhodnutí v obnoveném řízení (dokazování rasové perzekuce)*]. Příklon k zásadě *in favorem restitutionis* neznamená automaticky vyhovění uplatněnému restitučnímu nároku pro obtížnost prokázání rozhodných okolností, které nastaly v minulosti. K restituci vlastnického práva na základě § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimo-soudních rehabilitacích, musí být dle Ústavního soudu v řízeních před obecnými soudy prokázáno, že vlastnické právo bylo konkrétní osobě odňato právě z důvodu její rasové perzekuce. Toto se však v daném řízení stěžovatelce prokázat nepodařilo.

Porušení **práva na soudní ochranu** v souvislosti se lhůtou pro uplatnění restitučního nároku církve na vydání pozemku přezkoumávali soudci v nálezu sp. zn. II. ÚS 3845/19 ze dne 1. 6. 2020.

Nález sp. zn. II. ÚS 3845/19: Rozhodování o lhůtě pro uplatnění restitučního nároku církve na vydání pozemku

Stěžovatel – Arcibiskupství olomoucké – jako osoba oprávněná podle zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), se s povinnou osobou v restituci nedohodl o vydání nárokovaného zemědělského pozemku. Pozemkový úřad následně rozhodl o vydání pozemku jako zemědělského, povinná osoba však napadla toto rozhodnutí u soudu, který rozhodl, že se pozemek nevydává, neboť nejde o zemědělský pozemek. Stěžovatel následně žádal o vydání téhož pozemku jako nezemědělského, nebyl však úspěšný, neboť obecné soudy na něj přenesly břemeno předchozího zjištění skutečného hospodářského určení pozemku a zejména dovodily, že nárok na vydání pozemku jako nezemědělského již stěžovateli zanikl v důsledku uplynutí prekluzivní lhůty.

Ústavní soud konstatoval, že lhůta pro uplatnění restitučního nároku nemůže začít běžet dříve, než jsou oprávněnému známy rozhodné skutečnosti pro běh lhůty. V projednávané věci vznikl spor o hospodářské určení pozemku a teprve právní mocí rozsudku obecného soudu bylo postaveno najisto, že nejde o zemědělský pozemek. Obecné soudy však dovodily, že rozhodná tříletá prekluzivní lhůta uplynula stěžovateli jako oprávněné osobě již v období, kdy ještě probíhal předchozí spor. Stěžovatel měl tak následně ztratit možnost úspěšně uplatnit restituční nárok podle jiného právního režimu vydání pozemku – jako nezemědělského. Ústavní soud uzavřel, že ve vztahu restitučních lhůt pro vydání zemědělského a nezemědělského pozemku vznikla v zákoně o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi mezera v právu. Tuto mezeru překlenul ústavně konformním výkladem, odlišným od interpretace obecných soudů, přičemž tak učinil v intencích zásady in favorem restitutionis. Obecnými soudy tato zásada zohledněna nebyla. Nejvyšší soud rezignoval na možnost přípustného dotváření práva, která by vyšla vstříc

žádoucí alternativě meritorního projednání restitučního nároku a v obecnější poloze pak právním zásadám, podle nichž nemá výklad jinak běžných pojmů použitých v zákoně vést k absurdním výsledkům.

Práve na zákonného soudce jakožto další důležitou součástí práva na spravedlivý proces se zabýval první senát v nálezu sp. zn. I. ÚS 629/20 ze dne 4. 8. 2020. Většinou v těchto případech Ústavní soud řeší námitky stěžovatelů týkající se podjatosti soudců obecných soudů, resp. to, že ve věci rozhodoval soudce, který měl být vyloučen. V tomto případě však námitka stěžovatelky směřovala proti rozhodnutí soudu, kterým soudce vyloučen pro podjatost byl, ačkoli dle stěžovatelky podjatý nebyl.

Nález sp. zn. I. ÚS 629/20: K odůvodnění rozhodnutí o vyloučení soudce pro podjatost

Důvodem pro vyloučení soudkyně, která projednávala kauzu mezi Fotbalovou asociací České republiky a spolkem BOHEMIANS PRAHA, byly závažné skutečnosti spočívající v jejím opakovaném pochybení při práci se spisem, který nebyl kompletní, obsahoval koncept meritorního rozhodnutí a ručně psané poznámky. Dle názoru Ústavního soudu z napadeného rozhodnutí o vyloučení soudkyně není patrné, v čem měl její vztah k věci nebo účastníkům řízení spočívat. Skutečnost, že nevedla spis řádně, nesvědčí o vztahu k projednávané věci. Jednání soudkyně, jak je popsáno v rozhodnutí městského soudu, prokazuje neprofesionalitu, nenaplnuje však zákonná kritéria pro její vyloučení z důvodu podjatosti. Při rozhodování o vyloučení soudce musí soud vycházet nejen ze subjektivního přesvědčení účastníka řízení, ale je jeho povinností veškeré námitky objektivně prověřit a řádně odůvodnit. Není-li z odůvodnění rozhodnutí zjevné, v čem by měl spočívat poměr soudce k věci, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům, dochází právě k porušení práva na zákonného soudce zaručeného čl. 38 odst. 1 Listiny.

V souvislosti s případným porušením práva na spravedlivý proces se v loňském roce soudci Ústavního soudu věnovali též citlivé otázky ústavně konformního výkladu § 2959 občanského zákoníku, který upravuje odčinění duševních útrap při usmrcení osoby blízké, a to hned v několika nálezech. Konkrétně jde o zamítavý náleze sp. zn. IV. ÚS 2578/19 ze dne 31. 3. 2020 a dva vyhovující nálezy sp. zn. IV. ÚS 2706/19 ze dne 21. 4. 2020 a sp. zn. I. ÚS 1764/19 ze dne 25. 8. 2020. Závěry výše uvedených nálezů lze shrnout následovně: ústavně konformní výklad § 2959 občanského zákoníku vyžaduje, aby obecné soudy aplikovaly kritéria vymezená judikaturou Nejvyššího soudu jen jako vodítko, které je však nezbavuje povinnosti zvažovat a náležitě vyložit, zda konkrétní případ neodůvodňuje odchylku od takového výkladového základu, a to ať směrem nahoru, či směrem dolů. Obecné soudy jsou při rozhodování o výši náhrady za nemajetkovou újmu v občanskoprávním řízení povinny posoudit všechna kritéria podstatná pro určení výše náhrady nemajetkové újmy včetně těch, která již byla zohledněna v trestním řízení.

Otázka **výkladu** znění zákona v souladu se zásadami spravedlivého procesu byla Ústavním soudem přezkoumávána také v zamítavém nálezu sp. zn. III. ÚS 4121/18 ze dne 22. 6. 2020, v němž šlo o majetkové vyrovnání s církvemi ve světle zásady *in favorem restitutionis*. Třetí senát v něm připomněl, že při výkladu § 7 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi musí obecné soudy postupovat s ohledem na smysl a účel restitučních zákonů vstřícně k oprávněným osobám. Pro dodržení mezí ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny však musí v prvé řadě vycházet z jasného znění zákona a zřetelně vyjádřené vůle zákonodárce. Podmínka účelového užívání majetku podle uvedeného ustanovení zákona nemůže být příklonem k zásadě *in favorem restitutionis* vykládána tak, že ji restituent splňuje, jelikož byl v dispozici s majetkem historicky omezen, a proto jej neužíval. Soudy mají restituční právní předpisy vykládat šetrně k právům oprávněných osob, nicméně mechanický výklad zákona pouze z pohledu absolutní priority tvrzeného restitučního nároku by dle Ústavního soudu vykazoval znaky neústavní libovůle. Soudy v posuzované věci nevyložily zákon s ohledem na jeho účel a ve smyslu judikatury Ústavního soudu restriktivně, nýbrž adekvátně, a v napadených rozhodnutích nelze shledat nerespektování zásady *in favorem restitutionis*. V dané věci by totiž zdánlivý příklon k této zásadě nebyl

dle Ústavního soudu extenzivním výkladem, nýbrž by nepřipustně rozšiřoval okruh případů a osob, na něž se zákon vztahuje.

Porušení práva na spravedlivý proces v souvislosti s nerespektováním nálezu Ústavního soudu posuzoval druhý senát v nálezu sp. zn. II. ÚS 4162/19 ze dne 19. 8. 2020.

Náleze sp. zn. II. ÚS 4162/19: Nerespektování kasační závaznosti nálezu Ústavního soudu

Obecné soudy zamítly návrh stěžovatele, kterým se domáhal zaplacení náhrady vzniklé škody odpovídající rozdílu mezi výší jeho vypořádacího podílu a hodnotou jeho obchodního podílu. Nejvyšší soud v usnesení, kterým dovolání odmítl pro nepřipustnost, dospěl k závěru, že nebyl-li stěžovatel společníkem v době, kdy valná hromada dotčená rozhodnutí přijala, nebyl věcně legitimován k podání návrhu na vyslovení neplatnosti předmětných usnesení valné hromady o změně právní formy společnosti a neplatnosti projektu přeměny. Nálezem Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2303/15 ze dne 18. 12. 2018 bylo toto rozhodnutí pro rozpor s právem stěžovatele na spravedlivý proces zrušeno. Nejvyšší soud v řízení po kasačním nálezu Ústavního soudu dovolání stěžovatele opětovně zamítl. Ústavní soud v předchozím nálezu zdůraznil nutnost řádně zohlednit všechny specifické okolnosti stěžovatelova případu, tak aby stěžovateli nebyla bez legitimního důvodu odepřena soudní ochrana. Nejvyšší soud byl povinen při následujícím projednání a rozhodnutí věci reflektovat a posoudit všechny relevantní okolnosti související s ukončením účasti stěžovatele ve společnosti. Měl posoudit jako předběžnou otázku například i to, zda ostatní společníci v rozporu se zákazem zneužití práv nezabránili obnovení účasti stěžovatele ve společnosti, případně zda k obnovení účasti stěžovatele nedošlo ještě před rozhodnutím valné hromady o naložení s uvolněným obchodním podílem. Argumentace Nejvyššího soudu, podle níž zkoumání těchto otázek a okolností brání platnost usnesení valné hromady o naložení s obchodním podílem stěžovatele, přehlíží důvody, pro které bylo

předchozím nálezem zrušeno právě rozhodnutí Nejvyššího soudu v řízení o náhradě škody v souvislosti s přeměnou.

Kasační závaznost nálezu Ústavního soudu lze reflektovat pouze bezpodmínečným respektováním tohoto nálezu; v řízení po něm následujícím již není prostor pro zpochybňování právních závěrů Ústavního soudu ani pro obcházení jejich smyslu. Kasační závaznost by mohla ustoupit pouze tehdy, byla-li by v následujícím řízení učiněna podstatná nová zjištění, dostatečně odlišující věc od stavu, za nějž prve rozhodoval Ústavní soud, jinak jde o porušení práva na spravedlivý proces.

Vzhledem k tomu, že dovolání představuje poslední opravný prostředek, který je třeba před podáním ústavní stížnosti vyčerpat, pokud je přípustné, judikatura Ústavního soudu právě **otázkou dovolání** a řízení před dovolacím soudem hojně řeší. V této oblasti je nicméně judikatura již delší dobu konstantní a v roce 2020 nedoznala žádných podstatnějších změn. Připomenout můžeme příkladem následující nálezy. V nálezu sp. zn. II. ÚS 4152/18 ze dne 20. 1. 2020 Ústavní soud Nejvyššímu soudu připomněl, že při rozhodování o přípustnosti dovolání je povinen se v odůvodnění svého rozhodnutí vypořádat se stěžejními argumenty uplatněnými účastníkem řízení, jinak porušuje právo na spravedlivý proces. Otázku právního zastoupení dovolatele advokátem a povinnost sepsání dovolání advokátem řešil první senát v nálezu sp. zn. I. ÚS 3767/19 ze dne 18. 2. 2020, ve kterém konstatoval porušení práva dovolatele na soudní ochranu v případě, že dovolatel v dovolacím řízení byl zastoupen advokátem, dovolání však advokátem sepsáno nebylo. Ústavní soud kritizoval postup Nejvyššího soudu, který dovolací řízení zastavil, aniž by stěžovatel měl možnost uvedený nedostatek odstranit, ačkoliv jinak dovolání věcně projednáno být mohlo.

Specifika trestního řízení

Ústavní soud se již tradičně zabýval základními zásadami trestního řízení, včetně principu presumpce nevinu a z něj plynoucího principu *in dubio pro reo* dle čl. 40 odst. 2 Listiny. Ty vyžadují, aby stát prokazoval vinu obviněného, a nikoli aby obviněný prokazoval svou nevinu. Orgány činné v trestním řízení musí postupovat tak, aby v případě přetrvávajících pochybností o existenci relevantních skutkových okolností případu, přičemž tyto pochybnosti nelze odstranit provedením dalších důkazů, rozhodly ve prospěch obviněného. Pokud využijí při určování pravděpodobného pachatele tzv. vylučovací metody, musí dbát zvýšené pozornosti a jednat zvláště obezřetně, zejména jednoznačně vyloučit všechny ostatní varianty skutkového děje a své závěry řádně a přesvědčivě odůvodnit. V opačném případě se dopouští porušení ústavně garantovaných práv obviněného podle čl. 40 odst. 2 Listiny. Nakolik soudy postupovaly výše uvedeným způsobem, řešil Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 2929/18 ze dne 6. 3. 2020.

Nález sp. zn. II. ÚS 2929/18: Aplikace ústavněprávní zásady in dubio pro reo

Stěžovatel byl odsouzen za spáchání pokusu zvláště závažného zločinu vraždy k trestu odnětí svobody a k trestu vyhoštění. Obecné soudy založily své závěry téměř výlučně na výpovědi svědka, který byl původně zadržen jako jedna z osob podezřelých ze spáchání uvedeného trestného činu. Naopak tvrzení stěžovatele byla označena jako nekonzistentní a nevěrohodná. Stěžovatel namítal, že rozhodnutí vydaná obecnými soudy porušují princip *in dubio pro reo* a jsou zatížena vadou deformace provedených důkazů a extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy.

Obecné soudy se dle Ústavního soudu dopustily řady pochybení, počínajíc absencí jakýchkoli úvah o věrohodnosti, pravdivosti a přesnosti výpovědi svědka, dále opomenutím hodnocení okolností, které mohly mít vliv na výpověď svědka (původně podezřelá osoba, postupem času měnil svou výpověď, v době spáchání trestného činu byl pod vlivem alkoholu), nevyžádáním znaleckého posudku ohledně schopnosti svědka vnímat v kritické

době realitu. I přesto, že nebylo možné závěr o vině stěžovatele založit na uceleném, spojitém a na sebe navazujícím řetězci nepřímých důkazů, byly obecné soudy přesvědčeny o vině stěžovatele. Ústavní soud však zaujal jiný přístup a s ohledem na extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a přetrvávající důvodné pochybnosti o existenci relevantních skutkových okolností, které nebyly i po provedeném dokazování soudy odstraněny, zdůraznil zásadu in dubio pro reo. Obecné soudy svým postupem porušily právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, princip in dubio pro reo dle čl. 40 odst. 2 Listiny, a ve svém důsledku také právo stěžovatele na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1 Listiny, proto Ústavní soud napadaná rozhodnutí zrušil.

Zásadou presumpce neviny se Ústavní soud zabýval také v nálezu sp. zn. II. ÚS 2016/20 ze dne 8. 10. 2020, v němž se zaměřil na **důkazní sílu rekognice**. V případě, že má být použito rekognice jako rozhodujícího usvědčujícího důkazu, je povinností orgánů činných v trestním řízení přijmout taková opatření, která její důkazní sílu zvyšují a přispívají k předejití pochybností o správné identifikaci pachatele. V opačném případě se zvyšuje možnost mylné identifikace, což může vést k porušení zásady presumpce neviny. Rekognice provedená v projednávaném případě postrádala postup, kterým by se předešlo pochybnostem o identitě pachatele, stěžovatele. Poškozený, který měl stěžovatele identifikovat, nebyl upozorněn, že pachatel se nemusí nacházet mezi jemu ukázanými osobami, nebylo zřejmé, zda rekognici provedla osoba, která nedisponovala informacemi o tom, které osoby jsou figuranty a která osoba je poznávaná, po rekognici nebyl poškozený dále vyslechnut, jak si je jistý svými závěry, a nadto nebyl průběh rekognice zdokumentován videozáznamem. Navíc byl poškozený v době spáchání skutku pod značným vlivem alkoholu. Tato skutečnost, jako jeden z faktorů snižujících sílu rekognice, nebyla vůbec zohledněna. Rekognice provedená tímto způsobem vzbuzuje důvodné pochybnosti o správné identifikaci pachatele. Jelikož se mělo v posuzovaném případě jednat o rozhodující důkaz, Ústavní soud uzavřel, že v důsledku existujících pochybností o vině stěžovatele bylo porušeno právo stěžovatele dle čl. 40 odst. 2 Listiny.

Ústavní záruky práva na obhajobu zahrnují podle čl. 40 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy také **právo na bezplatnou právní pomoc obhájce**. V souladu s tím má podle § 33 odst. 2 trestního řádu nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu obviněný, který osvědčil, že nemá dostatek prostředků k hrazení nákladů obhajoby. Ústavní soud již v minulosti opakovaně zrušil rozhodnutí soudů, která pro přiznání nároku na bezplatnou pomoc stanovila podmínky, jež neměly oporu v zákoně. Stejně postupoval Ústavní soud i v nálezu sp. zn. II. ÚS 1411/20 ze dne 1. 9. 2020, v němž řešil nepřiznání bezplatné obhajoby mladistvému (pocházejícímu z marginalizované skupiny Romů, vyrůstajícímu převážně v ústavní péči a bez rodinného nebo jiného zázemí) v rámci tzv. nutné obhajoby obecnými soudy z důvodu možných hypotetických příjmů, které by mohl obviněný někdy v budoucnu získat, a formálního nedoložení skutečnosti, že obviněný nemá prostředky na zaplacení obhajoby. Ústavní soud je však toho názoru, že obviněný potřebuje efektivní obhajobu v době probíhajícího trestního řízení, nikoli někdy v budoucnu. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva v tomto směru uvádí, že osvědčení nemajetnosti není nutné prokazovat „nade vši pochyby“, ale postačuje, plyne-li tato skutečnost ze všech indicií předložených obviněným anebo zahrnutých ve spise. Nadto Ústavní soud zdůraznil, že pro osoby zcela nemajetné je mnohem obtížnější obstarat si veškeré listiny k prokázání své nemajetnosti a příliš formalistický přístup je s to zasáhnout do samotné podstaty práva na obhajobu. I těmto osobám náleží všechny záruky soudní ochrany a spravedlivého procesu. Obecné soudy mají proto postupovat tak, aby jim tyto záruky poskytly, a tím chránily jejich základní práva, a nikoli dál přispívaly k marginalizaci těchto osob.

Začátkem minulého roku vydal Ústavní soud přelomový nálezh sp. zn. IV. ÚS 3139/19 ze dne 21. 1. 2020, v němž vyložil § 34 odst. 4 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, (dále jen „zákon o TOPO“) tak, že je-li jediná osoba, která je oprávněná za obviněnou právnickou osobu v trestním řízení jednat vyloučena dle § 34 odst. 4 zákona o TOPO z toho důvodu, že je v těžce trestní věci sama osobou obviněnou, nevztahuje se uvedená zákonná vyluka na volbu zmocněnce k vykonávání úkonů za takovou právnickou osobu v trestním řízení. Takový postup se neuplatní, pokud existuje konkrétní riziko, že tato osoba činí tak proto, aby právnickou osobu poškodila

či na její úkor zvýhodnila své postavení v trestním řízení. Tyto závěry aplikoval Ústavní soud opět v nálezu sp. zn. IV. ÚS 3740/19 ze dne 11. 2. 2020 a v nálezu sp. zn. I. ÚS 2638/19 ze dne 23. 6. 2020.

Nález sp. zn. IV. ÚS 3139/19: Volba zmocněnce k vykonávání úkonů za právníkou osobu v trestním řízení

Proti stěžovatelce, právníkové osobě, a současně proti jejímu jedinému jednatele bylo zahájeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti. Stěžovatelce byl dle § 34 odst. 5 zákona o TOPO ustanoven opatrovník, protože jediný jednatel byl stíhán spolu s ní. Bez toho, aby byla právníková osoba vyzvána k určení osoby oprávněné za ni činit v trestním řízení úkony, ustanovil jí soud opatrovníka. Po zahájení trestního stíhání proti stěžovatelce zmocnil jednatel stěžovatelky advokáta, aby za ni v trestním řízení jednal, načež mu udělil také plnou moc coby obhájci. Nicméně orgány činné v trestním řízení k advokátovi jako k zmocněnci nebo obhájci vůbec nepřistupovaly, neboť měly zato, že se jedná o osobu vyloučenou podle § 34 odst. 4 zákona o TOPO.

Ústavní soud zdůraznil legitimní cíl pro vyloučení jediného jednatele právníkové osoby, jelikož v případě obvinění obou subjektů v téže věci mohou jejich zájmy skutečně kolidovat. Absolutním vyloučením takového jednatele lze tohoto cíle navíc dosáhnout, jelikož vždy hrozí riziko, že by osoba dle § 34 odst. 1 zákona o TOPO upřednostnila své právo na obhajobu před řádným hájením zájmů právníkové osoby. Na druhou stranu ovšem právě osoby oprávněné jednat za právníkou osobu mají bezprostřední zkušenosti s fungováním této právníkové osoby a jejich znalosti mohou být v řízení nezastupitelné. Nelze proto jednoduše uzavřít, že nad výhodami faktických znalostí obviněného pro obhajobu právníkové osoby převáží za každých okolností riziko, že by jednal v rozporu s jejími zájmy. Z hlediska dostatečného zajištění práva právníkové osoby na obhajobu je proto nutno takové formálně vyloučené osobě umožnit zvolení zmocněnce právníkové osobě, které má předcházet ustanovení opatrovníka, které je vždy

až krajním řešením. Přitom není vyloučeno, aby orgány činné v trestním řízení ustanovily právníkové osobě opatrovníka, pokud se v průběhu řízení ukáže, že volba zmocněnce právníkové osoby obviněným byla zneužitím práva. Nicméně v posuzovaném případě orgány činné v trestním řízení považovaly jednatele za automaticky vyloučeného bez toho, aby zkoumaly, nakolik se jeho zájmy v dané věci rozcházejí se zájmy právníkové osoby, zda existuje konkrétní riziko, že by obviněný jednatel zvolil takového zmocněnce, který by nehájl nejlepší zájmy právníkové osoby, a dopustily se tak neproporcionálního zásahu do stěžovatelčina práva na obhajobu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto napadené rozhodnutí okresního soudu zrušil.

Plénium Ústavního soudu rozhodlo nálezem sp. zn. Pl. ÚS 46/18 ze dne 26. 5. 2020 o návrhu na zrušení § 138 odst. 1 trestního zákoníku, určujícího **hranice škody**. Plénium konstatovalo, že mu principiálně nepřísluší posuzovat šíři hranic trestněprávní kriminalizace určitých typů jednání, nemá-li dublovat nebo suplovat ústavní roli zákonodárského orgánu. Nelze učinit závěr o protiústavnosti míry kriminalizace v případě, kdy v důsledku nečinnosti zákonodárce a faktických změn ekonomického rázu (zejména inflace) postačuje k vyvození trestní odpovědnosti způsobení škody fakticky menší, než která byla předpokladem trestní odpovědnosti v minulosti. Ústavní soud také zdůraznil, že podle současné právní úpravy lze trestně postihnout i taková jednání směřující proti majetku, jimiž nebyla způsobena žádná škoda, a že čl. 40 odst. 6 Listiny cílí na situace, kdy došlo k legislativní změně zákona, nikoli k jeho faktickému zpřísnění. Ústavní soud tak neshledal žádný rozpor § 138 odst. 1 trestního zákoníku s čl. 40 odst. 6 Listiny.

V nálezu sp. zn. II. ÚS 4071/19 ze dne 14. 10. 2020 řešil Ústavní soud kolizi práva na obhajobu s povinností **mlčenlivosti advokáta**. Jednalo se o trestní řízení proti advokátovi v souvislosti s poskytováním právních služeb, kde stály proti sobě dva protichůdné oprávněné zájmy. Na jedné straně účinná obhajoba advokáta, která vyžadovala uvedení skutečností, které jsou chráněné povinností mlčenlivosti vůči klientovi, a na straně druhé samotná povinnost mlčenlivosti. S ohledem na princip proporcionality je žádoucí, aby advokát usiloval nejdříve o zproštění

povinnosti mlčenlivosti svým klientem, a až pokud jeho snaha nevyjde a současně to bude vyžadovat účinná obhajoba advokáta, pak jeho právo dle čl. 40 odst. 3 Listiny převáží. Nicméně je důležité zdůraznit, že úkolem advokáta je jednat tak, aby byla povinnost mlčenlivosti v co největší míře zachována. Tedy, aby advokát neuvedl nic, co nevyžadují zájmy jeho účinné obhajoby. Ústavní soud také zdůraznil, že je to právě advokát sám jako právní profesionál, kdo musí kvalifikovaně zhodnotit možnosti své obhajoby a jejich účinnost. I přes prolomení povinnosti mlčenlivosti vůči některým skutečnostem, je nadále povinen dbát oprávněných zájmů svého klienta. Pokud by zjevně zneužil svého práva k účelu nezpůsobilému k účinné obhajobě, byl by odpovědný za porušení povinnosti mlčenlivosti. Ústavní soud neshledal v postupech soudů porušení práv stěžovatele, jelikož to byl právě stěžovatel sám, kdo se před soudy ani nepokusil o svou účinnou obhajobu v souladu s výše uvedenými závěry.

Náhrada škody za nezákonné rozhodnutí a nesprávný úřední postup

Netradiční judikatorní aktivitu přinesly v uplynulém roce námítky vůči způsobu aplikace zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (zákon č. 82/1998 Sb.), který je zákonným projevem práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem, vycházejícího z čl. 36 odst. 3 Listiny.

Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 1/19 ze dne 30. 6. 2020 se Ústavní soud vyjádřil k nepřiliš často judikované otázce vztahu mezi obecnou **odpovědností bezpečnostního sboru za škodu způsobenou příslušníkovi sboru** podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a odpovědností dle zákona č. 82/1998 Sb. Učinil tak na půdorysu žádosti o odškodnění příslušníka ochranné služby Policie České republiky, který se u Ministerstva vnitra neúspěšně domáhal odškodnění za nezákonné kázeňské rozhodnutí. Obvodní soud, na nějž se stěžovatel obrátil, řízení zastavil a věc postoupil řediteli sboru s odůvodněním, že služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů je poměrem veřejnoprávním, a proto není dána pravomoc civilního soudu. Ředitel sboru s postoupením

nesouhlasil, popřel svou pravomoc rozhodnout a podal návrh na zahájení kompetenčního sporu podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. Zvláštní senát zřízený dle tohoto zákona dospěl k závěru, že rozhodování o kázeňském provinění příslušníka bezpečnostního sboru je výkonem služby podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a proto se na rozhodování o náhradě škody způsobené stěžovateli nezákonným rozhodnutím o kárném provinění uplatní tento zákon. S tím však nesouhlasil Ústavní soud, podle nějž tímto postupem zvláštní senát nepřipustně deformoval a omezil právo stěžovatele na náhradu újmy způsobené nezákonným výkonem veřejné moci ústavně garantované v čl. 36 odst. 3 Listiny. Zákon č. 82/1998 Sb. je obecným předpisem pro nároky vyplývající z deliktů odpovědnosti státu za nezákonný výkon veřejné moci, zatímco úprava v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů je postavena na zcela odlišných principech pracovněprávní odpovědnosti a neupravuje zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Ústavní soud proto zrušil usnesení zvláštního senátu.

V nálezem sp. zn. II. ÚS 570/20 ze dne 14. 10. 2020 se Ústavní soud vyslovil k dlouhodobě palčivé otázce **odškodňování délky správního řízení**. Dospěl k závěru, že při rozhodování o zadostiučinění za takovouto nemajetkovou újmu nelze odhlížet od toho, že bylo ve správním řízení rozhodováno o základním právu nebo svobodě, a proto je povinností obecných soudů zohlednit celkovou délku správního řízení i navazujícího soudního řízení, jež teprve ve svém souhrnu vedlo k realizaci základního práva. Jinak se obecné soudy dopustí nepřipustného snížení procesní ochrany dotčeného jednotlivce. Na správní řízení o základních právech a svobodách, jakož i na případné navazující soudní řízení je tedy třeba z ústavněprávního hlediska nahlížet jako na řízení jediné.

V usnesení sp. zn. I. ÚS 105/20 ze dne 8. 12. 2020 shrnul I. senát principy, na nichž stojí judikatura k **aktivní legitimaci státu podat ústavní stížnost** ve věci nároku uplatněného podle zákona č. 82/1998 Sb. Připomenul, že byť je nárok jednotlivce uplatněný podle čl. 36 odst. 3 Listiny a podle zákona č. 82/1998 Sb. projednáván v civilní větvi obecného soudnictví, právě pro své zakotvení na ústavní úrovni je svou povahou podle Ústavního soudu nárokem veřejnoprávním. Stát proto v daném typu řízení nelze z pohledu řízení o individuální ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním

soudu, považovat za běžného účastníka občanskoprávního řízení, který je nositelem všech základních práv zaručených Listinou, obvykle příznávaných právními osobám soukromého práva. Jelikož je však uvedený veřejnoprávní nárok jednotlivce projednáván v civilní větvi soudnictví (byť stát vystupuje vždy v pozici žalovaného, což odpovídá spíše charakteru správního soudnictví), nezbývá Ústavnímu soudu než mu přiznat ochranu procesních základních práv, pravidel tzv. fair procesu, tedy garance, že nebudou porušena ustanovení hlavy páté Listiny, aplikovatelná na civilní soudní řízení, a to minimálně do doby, než zákonodárce vytvoří jiný systém soudního přezkumu nároků uplatňovaných podle zákona č. 82/1998 Sb., odpovídající lépe jeho ústavněprávnímu charakteru. Domáhala-li by se tedy stěžovatelka – Ministerstvo spravedlnosti zrušení napadených soudních rozhodnutí pro porušení substantivních základních práv, bylo by namíste její návrh odmítnout pro zjevnou neoprávněnost navrhovatele. O takový případ nicméně v projednávané věci nešlo, neboť stěžovatelka namítá porušení procesních práv zaručených jí jako účastníku civilního soudního řízení článkem 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto na základě stěžovatelkou předložené argumentace dospěl k závěru, že v této konkrétní souzené věci není osobou zjevně neoprávněnou ve smyslu § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu.

Právo na samosprávu

Uplynulý rok přinesl Ústavnímu soudu hned několik příležitostí k tomu, aby se vyjádřil k obsahu ústavně zaručeného práva na územní samosprávu. Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 41/18 ze dne 7. 4. 2020 Ústavní soud zamítl návrh Ministerstva vnitra České republiky na zrušení **obecně závazné vyhlášky města Bílina o regulaci provozování sázkových her, loterií a jiných podobných her**. Cílem této vyhlášky bylo regulovat umístění provozoven sázkových her, loterií a podobných her (dále jen „hazardní hry“) tak, aby se na jedné straně předešlo vzniku nelegálních provozoven hazardních her a na druhé straně se snížily negativní jevy spojené s jejich provozováním zejm. ve vyloučených lokalitách nebo lokalitách s vysokou mírou kriminality. Při výběru lokalit, v nichž lze provozovat loterie, město přihlédlo ke třem kritériím. Provozovny hazardních her by se proto neměly nacházet a) v částech města s vysokou mírou kriminality a sociálně vyloučených oblastech; b) v částech města, v nichž to bude v rozporu s jejich charakterem, c) v jedné části města, aby se případné negativní dopady spojené s provozováním těchto provozoven nekumulovaly v jednom místě. Ministerstvo vnitra však namítalo, že město Bílina stanovilo místa pro provozování hazardních her neobjektivním a diskriminačním způsobem, z toho důvodu navrhlo zrušení vyhlášky.

Ústavní soud považoval kritéria, na jejichž základě město vybralo lokality, v nichž mohou být umístěny provozovny hazardních her, za racionální. Výběr příslušné oblasti má být výsledkem jejího posouzení z hlediska všech stanovených kritérií, aniž by některé z nich muselo nutně převážet. Počet spáchaných přestupků v dané oblasti ještě sám o sobě nemusí znamenat, že daná oblast je automaticky nezpůsobilá a nevhodná pro umístění provozovny hazardních her. Výběr lokality pro umístění provozovny hazardních her tudíž nelze bez dalšího považovat za výraz libovůle pouze z toho důvodu, že dle jednoho ze třech městem vymezených kritérií se daná oblast nejeví jako ta nejvhodnější. Ústavní soud s ohledem na shora uvedené dospěl k závěru, že obec nezneužila svou zákonem stanovenou působnost, a Ústavní soud nenalezl ani důvod považovat napadenou vyhlášku za v relevantním smyslu „nerozumnou“.

Soulad nařízení obce s ústavním pořádkem byl posuzován i v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/20 ze dne 28. 7. 2020. Ústavní soud tímto nálezem zrušil **nařízení obce Provodov**

o stavební uzávěře. Úvodem připomněl, že čl. 79 odst. 3 Ústavy svěřuje ministerstvům, jiným správním úřadům a orgánům územní samosprávy pravomoc k vydávání podzákoných právních předpisů. K realizaci této pravomoci však může dojít jen na základě a v mezích zákona, jsou-li k tomu zákonem zmocněny. Uvedené ustanovení je třeba vykládat restriktivně v tom smyslu, že toto zmocnění musí být konkrétní, jednoznačné a jasné. Pakliže tomu tak je, Ústavní soud zkoumá, zda byl podzákoný právní předpis vydán orgánem k tomu oprávněným a v mezích jeho kompetence, tedy zda se při výkonu této pravomoci pohyboval v mezích a na základě zákona (*secundum et intra legem*), a nikoliv mimo zákon (*praeter legem*). Ústavní soud nicméně zjistil, že napadené nařízení bylo vydáno až po zrušení zákonného zmocnění k jeho vydání, jež bylo do konce roku 2006 obsaženo v § 33 odst. 3 stavebního zákona. Jelikož ode dne 1. 1. 2007 začala platit odlišná právní úprava, Zastupitelstvo obce Provodov schválením napadeného nařízení nejenže nejednalo na základě a v mezích zákona (*secundum et intra legem*), nýbrž v důsledku nezohlednění nově účinné právní úpravy postupovalo *ultra vires*.

Právem na samosprávu se Ústavní soud nakonec zabýval v nálezu sp. zn. III. ÚS 709/19 ze dne 12. 5. 2020, jenž se zabýval **omezením územního plánu obce Lednice dohodou Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva kultury**. Obec a Zastupitelstvo obce Lednice se prostřednictvím tzv. komunální ústavní stížnosti domáhaly určení, že dohoda uzavřená mezi jmenovanými ministerstvy, která se týkala územního plánu obce Lednice z roku 2015, představuje nezákonný zásah a porušuje jejich ústavně garantované právo na samosprávu. Tato dohoda stanovila požadavky na úpravu návrhu územního plánu obce Lednice, obsahovala též požadavky týkající se krajinného rázu, byl v ní nakonec stanoven i prakticky plošný zákaz umístování solárních panelů a podobných zařízení v zastavěném nebo zastavitelném území.

Nález sp. zn. III. ÚS 709/19: K omezení územního plánu obce Lednice dohodou dle § 133 odst. 3 ve spojení s § 136 odst. 6 správního řádu

Nejprve Ústavní soud zdůraznil, že v případě tzv. komunální ústavní stížnosti Ústavní soud hodnotí nejen ústavnost zásahu státní moci, ale

rovněž prostou zákonnost tohoto zásahu. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť z napadených rozhodnutí správních soudů nelze dovodit, že by byl náležitě zvážen význam základního práva obce na samosprávu v oblasti jejího územního rozvoje a význam důvodů, proč by toto právo mělo být ve veřejném zájmu omezeno. Přestože Ústavní soud shledal využití dohodovacího řízení za souladné s právem, obecné soudy pochybily při posuzování zákonnosti plošného zákazu solárních panelů na střechách coby zákazu plynoucího z dohody uzavřené mezi ministerstvy.

Dále Ústavní soud připomněl svou judikaturu, ve které uvedl, že „rozhodování o rozvoji spravovaného území patří mezi základní práva územní samosprávy, kterou právě Ústava České republiky v čl. 100 definuje jako územní společenství občanů“. Nelze tedy přisvědčit argumentaci Nejvyššího správního soudu, že plošný zákaz umístování solárních panelů na střechách budov se práva obce na samosprávu nedotýká. To, zda jde o věc týkající se práva na územní samosprávu, je pak potřeba v pochybnostech posuzovat ve prospěch ústavně zaručeného práva na samosprávu. Dle Ústavního soudu navíc nelze opomenout, že rozhodování o rozvoji spravovaného území je základním právem obce a jde o výkon samosprávy. Plošný zákaz umístování solárních panelů, a to i těch umístěných na vnitřních (tj. z vnějšku nikoli pohledových) stranách střech pod takovým úhlem, že s výjimkou leteckého pohledu nejsou běžně vidět, představuje dle Ústavního soudu velmi silný zásah do práva na rozvoj obce a následně i do práv vlastníků nemovitostí umístěných na tomto území. Nelze proto akceptovat ani závěr, že toto omezení je přiměřené, opírá-li se toliko o paušální zdůvodnění.

A large, stylized number '1' is positioned on the left side of the page. It is composed of a dark grey background with a white cutout forming the shape of the digit. The top of the '1' has a diagonal line, and the bottom has a small rectangular notch.

STATISTIKA ROZHODOVACÍ
ČINNOSTI V ROCE 2020

Statistika rozhodování Ústavního soudu v roce 2020

Rozhodnutí za rok 2020 celkem		
4201		
nálezy	usnesení	stanoviska pléna
235	3964	2

Nálezy za rok 2020 ⁱ⁾		
235		
vyhověno (alespoň částečně)	zamítnuto (alespoň částečně)	vyhověno a zamítnuto
207	35	7

Plenární rozhodnutí za rok 2020 ⁱⁱⁱ⁾	
76	
nálezy	usnesení
21	55

Senátní rozhodnutí za rok 2020	
4123	
nálezy	usnesení (včetně procesních)
214	3909

Usnesení za rok 2020 (včetně procesních) ⁱⁱ⁾						
3964						
zjevná neopodstatněnost	vady návrhu	po lhůtě	neoprávněnost navrhovatele	nepříslušnost	nepřípustnost	zastaveno
3036	360	85	86	84	485	41
76,6 %	9 %	2,1 %	2,2 %	2,1 %	12,2 %	0,1 %

Vysvětlivky:

i) Některé nálezy obsahují více výroků, proto součet nálezu, v nichž bylo návrhu alespoň částečně vyhověno, a nálezu, jimiž byl návrh zamítnut, neodpovídá celkovému počtu nálezu. „Obojetných“ nálezu (vyhověno a zároveň zamítnuto) bylo 7, což je v tabulce zachyceno.

ii) Nezanedbatelné množství usnesení obsahuje více výroků. V tabulce je zachycen počet jednotlivých výroků, jejichž absolutní součet se nerovná součtu přijatých usnesení (obdobně to platí u procentuálního vyjádření, kde součet netvoří 100 % a počet jednotlivých typů výroků je vztažen k celkovému počtu usnesení, a to včetně procesních).

iii) Kromě stanovisek pléna (v roce 2020 bylo přijato jedno).

Řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů – počet rozhodnutí

45

Vyhověno (alespoň částečně)		Nevyhověno	
8		13	
Návrhy na zrušení zákona	Návrhy na zrušení jiného právního předpisu	Návrhy na zrušení obecně závazné vyhlášky	Návrhy na zrušení nařízení obce/kraje
23 (14 nálezů)	15 (0 nálezů)	1 (1 nález)	1 (1 nález)
Vyhověno alespoň částečně	Vyhověno alespoň částečně	Vyhověno alespoň částečně	Vyhověno alespoň částečně
4	0	0	1

Řízení o ústavních stížnostech^{iv)} – počet rozhodnutí

4150

Vyhověno (alespoň částečně)				Nevyhověno (meritorní a kvazimeritorní rozhodnutí; nezapočítána procesní rozhodnutí a zastavení řízení)							
199				3078 (nálezů 43, z toho 15 zamítavých a 5 zamítavých a vyhovujících zároveň)							
Ústavní stížnost směřovala proti: ^{v)}											
Rozhodnutí soudu	Rozhodnutí správní	Rozhodnutí jiné	Jiný zásah	Zákon	Jiný pr. předpis	OZV	Nařízení obce/kraje	Rozhodnutí ÚS	Opatření ob. povahy	Interní předpis	Ostatní
3902	79	152	150	98	37	0	0	0	10	0	55

Řízení o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu – návrh na obnovu řízení – počet rozhodnutí

1

Vyhověno	Nevyhověno
0	0

Proběhla též dvě řízení o zaujetí stanoviska pléna. V jiných typech řízení Ústavní soud v roce 2020 nerozhodoval.

Průměrná délka řízení u věcí skončených v letech 2006–2020

		ve dnech	v měsících a dnech	
Průměrná délka řízení	ve všech věcech	159	5 měsíců	9 dnů
	ve věcech plenárních	351	11 měsíců	21 dnů
	ve věcech senátních	157	5 měsíců	7 dnů
	ve věcech, v nichž bylo rozhodnuto nálezem	377	12 měsíců	17 dnů
	ve věcech, v nichž bylo rozhodnuto odmítnutím pro zjevnou neopodstatněnost	166	5 měsíců	16 dnů
	při ostatních způsobech ukončení řízení	98	3 měsíce	8 dnů

Průměrná délka řízení u věcí skončených v roce 2020

		ve dnech	v měsících a dnech	
Průměrná délka řízení	ve všech věcech	111	3 měsíce	21 dnů
	ve věcech plenárních	193	6 měsíců	13 dnů
	ve věcech senátních	109	3 měsíce	19 dnů
	ve věcech, v nichž bylo rozhodnuto nálezem	319	10 měsíců	19 dnů
	ve věcech, v nichž bylo rozhodnuto odmítnutím pro zjevnou neopodstatněnost	109	3 měsíce	19 dnů
	při ostatních způsobech ukončení řízení	88	2 měsíce	28 dnů

Vysvětlivky:

- iv) Zahnuje též řízení o komunálních stížnostech dle čl. 87 odst. 1 písm. c) a řízení o návrhu politické strany nebo hnutí dle čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústavy.
- v) Některá podání směřují vůči více typům aktů; proto neodpovídá součet počtu rozhodnutí v řízení o ústavních stížnostech počtu návrhů dle této části tabulky.

Veřejná ústní jednání

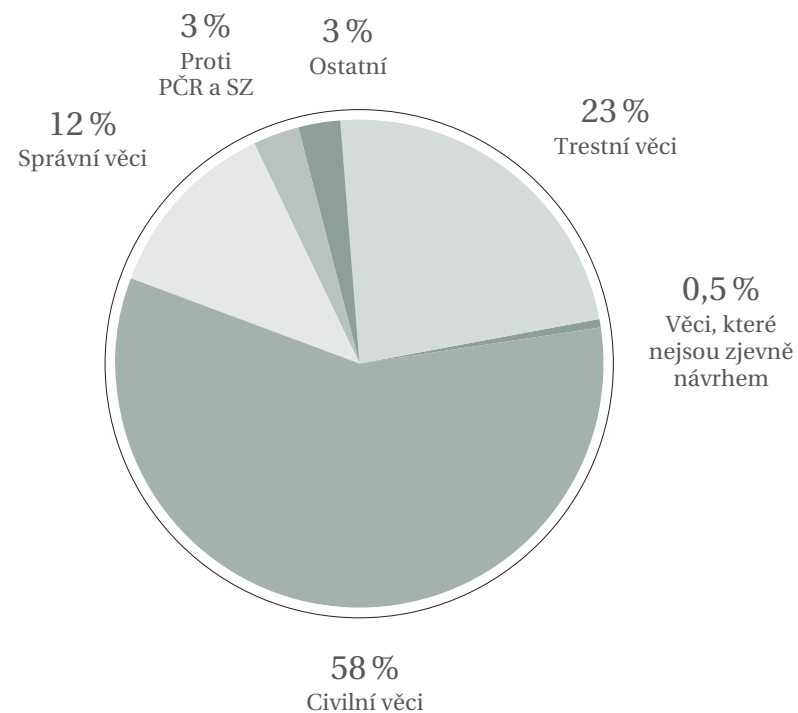
Počty veřejných ústních jednání

Rok	Věci plenární	Věci senátní
2010	7	18
2011	8	20
2012	2	17
2013*	1	1
2014*	0	0
2015*	0	0
2016*	0	1
2017*	1	0
2018*	0	0
2019*	1	0
2020*	0**	0

*) snížené počty ústních jednání v důsledku změny zákona

***) jedna věc – Pl. ÚS 33/16, 2× nařízena a opakovaně zrušena

Věcná struktura návrhů na zahájení řízení v roce 2020

Statistika z pohledu návrhů na zahájení řízení a ostatních podání

ROK	Počet podání			
	Celkem	Pl. ÚS	Ústavní stížnosti a ostatní	SPR
1993	523	47	476	92
1994	862	33	829	332
1995	1 271	47	1 224	313
1996	1 503	41	1 462	241
1997	2 023	47	1 976	240
1998	2 198	29	2 169	235
1999	2 568	24	2 544	283
2000	3 137	60	3 077	449
2001	3 044	38	3 006	335
2002	3 183	44	3 139	336
2003	2 548	52	2 496	414
2004	2 788	75	2 713	548
2005	3 039	58	2 981	765
2006	3 549	94	3 455	802

ROK	Počet podání			
	Celkem	Pl. ÚS	Ústavní stížnosti a ostatní	SPR
2007	3 330	29	3 301	894
2008	3 249	42	3 207	1 010
2009	3 432	38	3 394	819
2010	3 786	60	3 726	855
2011	4 004	38	3 966	921
2012	4 943	31	4 912	1 040
2013	4 076	56	4 020	963
2014	4 084	27	4 057	908
2015	3 880	34	3 846	814
2016	4 291	36	4 255	955
2017	4 180	47	4 133	881
2018	4 379	48	4 331	949
2019	4 200	28	4 172	906
2020	3 719	113	3 606	807
Celkem	87 789	1 316	86 473	18 107

Vývoj počtu podání v letech 1993–2020

PRÁVNÍ ÚPRAVA
A VNITŘNÍ PŘEDPISY

Ústavní pořádek a zákon o Ústavním soudu

Ústavní soud je Ústavou České republiky, vyhlášenou pod č. 1/1993 Sb., definován jako soudní orgán ochrany ústavnosti. Kromě vlastní Ústavy České republiky tvoří ústavu v širším smyslu (ústavní pořádek) Listina základních práv a svobod, v období federace přijatá jako ústavní zákon č. 23/1991 Sb., v České republice pak znovu vyhlášená pod č. 2/1993 Sb., ovšem již bez uvozovacích ustanovení. Součástí ústavního pořádku jsou dále zejména ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, ústavní zákony související s rozpadem Československa a konstituováním České republiky jako nového, nástupnického státu (ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, ústavní zákon č. 29/1993 Sb., o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky) a ústavní zákony upravující státní hranice České republiky se sousedními státy.

Ve smyslu nálezu sp. zn. Pl. ÚS 36/01 ze dne 25. 6. 2002 (N 80/26 SbNU 317; 403/2002 Sb.) Ústavní soud považuje za součást ústavního pořádku, a tudíž referenční kritérium při ústavním přezkumu též mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jež byly ratifikovány a vyhlášeny.

Vlastní řízení před Ústavním soudem upravuje zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Právě tento zákon stanoví, jak předvidá čl. 88 odst. 1 Ústavy České republiky, kdo a za jakých podmínek je oprávněn podat návrh na zahájení řízení a další pravidla o řízení před Ústavním soudem. V řízení před Ústavním soudem se přiměřeně uplatní též ustanovení občanského soudního řádu a předpisy vydané k jeho provedení (§ 63 zákona o Ústavním soudu), ve zvláštních případech pak ustanovení trestního řádu o řízení před soudem (§ 108 a 138 zákona o Ústavním soudu).

V roce 2020 nedoznal ústavní pořádek žádných formálněprávních změn, byl Ústavní soud pozorně sleduje návrhy, které jsou předkládány s cílem změnit anebo doplnit ústavní pořádek.

Pokud jde o zákon o Ústavním soudu, tak ani ten nebyl v roce 2020 dotčen novelizací.

Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu

Rok 2020 byl pro Sbírku nálezů a usnesení Ústavního soudu rokem přelomovým. Nesl se zejména v duchu příprav na přechod k elektronické verzi sbírky, která tak zcela nahradí její knižní podobu.

S reprezentativní knižní podobou Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu se laická i odborná veřejnost setkávala již od roku 1994, kdy vyšel první svazek této sbírky. Po celou dobu její existence bylo vydávání zajišťováno Nakladatelstvím C. H. Beck a v roce 2020 byla tato spolupráce završena vydáním svazku 91, který se tak stal posledním svazkem majícím tradiční tištěnou podobu. Následující svazky Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu již budou zveřejňovány pouze v elektronické podobě na internetových stránkách Ústavního soudu, a plynule tak naváží na řadu těch, které byly od svazku 67 (ročník 2012) paralelně v elektronické podobě rovněž zveřejňovány (viz <https://www.usoud.cz/sbirka-nalezu-a-usneseni-us/>).

Vzhledem k tomu, že zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje vydávat Sbírku nálezů a usnesení po částech během roku, stalo se již tradicí, že byly jednotlivé ročníky členěny do čtyř dílů, z nichž každý obsahoval rozhodnutí přijatá v průběhu kalendářního čtvrtletí. Pro přehlednost a praktickou využitelnost byly v jednotlivých svazcích vytvořeny také systematické rejstříky se spisovými značkami publikovaných textů, věcné rejstříky a seznamy použitých či zmíněných právních předpisů. Každý svazek byl rovněž doplněn kompaktním diskem s obsahem a věcným rejstříkem všech dosud vydaných svazků, publikovaných rozhodnutí a stanovisek od roku 1993 do současnosti.

Přechod na elektronickou sbírku umožnil provést drobné, a věříme, že pro uživatele také přívětivější, změny formálního členění sbírky. Od svazku 92 se budou čtenáři setkávat se šesti svazky, do nichž budou jednotlivé ročníky rozděleny. Každý svazek tak bude obsahovat rozhodnutí přijatá v průběhu dvou po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Nálezy budou stejně jako dosud ve sbírce řazeny podle data jejich přijetí Ústavním soudem a takto budou také v rámci každého kalendářního roku průběžně číslovány. Publikovaným usnesením i stanoviskům pléna zůstávají jejich vlastní číselné řady.

Po obsahové stránce nedoznala elektronická Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu výraznějších změn. I nadále je vydávána na základě § 59 zákona o Ústavním soudu. Jsou v ní uveřejňovány všechny nálezy přijaté jak plénem, tak jednotlivými senáty Ústavního soudu a rovněž vybraná usnesení, jež k publikaci odsouhlasilo plénum Ústavního soudu. V souladu s rozhodnutím pléna č. Org. 16/09 tato sbírka obsahuje také stanoviska pléna vydávaná v souvislosti s rozhodovací činností podle § 23 zákona o Ústavním soudu. Všechna publikovaná rozhodnutí jsou uvozena právními větami, které vystihují jejich nejpodstatnější závěry. Vyjádřil-li některý soudce s rozhodnutím pléna či jeho odůvodněním svůj nesouhlas, resp. jako člen senátu zaujal odlišné stanovisko k výroku či odůvodnění rozhodnutí senátu, jsou i tato odlišná stanoviska připojena k publikovaným rozhodnutím. Přestože mohou čtenáři u elektronické sbírky zaznamenat absenci rejstříků, je tato skutečnost plnohodnotně nahrazena možností fulltextového vyhledávání či dalšími funkcemi, jež její elektronické zpracování poskytuje.

Sbírka zákonů

Vyhlašování nálezů ve Sbírce zákonů bylo i v roce 2020 upraveno zejména zákonem č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Přestože § 57 odst. 1 zákona o Ústavním soudu předvídá taxativně několik případů, kdy jsou nálezy Ústavního soudu povinně publikovány ve Sbírce zákonů, obecně nejčastějším a v roce 2020 též jediným důvodem pro vyhlášení 16 nálezů ve Sbírce zákonů bylo řízení, v němž Ústavní soud

rozhodoval o návrzích na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy. Nevyužita zůstala také možnost publikovat ve Sbírce zákonů nálezy, který se sice obligatorně ve Sbírce zákonů nevyhlašuje, ale o němž Ústavní soud rozhodl, že bude uveřejněn, neboť v něm byl vysloven právní názor mající všeobecný význam.

Kromě zmiňovaných nálezů umožňuje § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, aby byla ve Sbírce zákonů publikována rovněž sdělení Ústavního soudu, jestliže o jejich vyhlášení Ústavní soud rozhodne. Rozhodnutím č. Org. 16/09 se plénum Ústavního soudu usneslo, že takto budou uveřejňována všechna stanoviska pléna přijatá podle § 23 zákona o Ústavním soudu, a to včetně odůvodnění. V roce 2020 bylo ve Sbírce zákonů vyhlášeno jedno sdělení o přijetí stanoviska pléna.

Celkově bylo v roce 2020 předáno redakci Sbírký zákonů Ministerstva vnitra a publikováno ve Sbírce zákonů následujících 17 nálezů a sdělení Ústavního soudu:

1. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 22/19 ze dne 14. ledna 2020 (28/2020 Sb.) o zrušení části § 9 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, upravující odměnu advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného osobě, která se ze zdravotních důvodů dlouhodobě nemůže účastnit řízení;
2. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 31/17 ze dne 17. prosince 2019 (30/2020 Sb.) o návrhu na zrušení § 18 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, ve věci zvýšené výměry přídatku na dítě; návrh byl zamítnut;
3. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 23/19 ze dne 28. ledna 2020 (43/2020 Sb.) o zrušení části § 9 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, týkající se odměny advokáta za výkon funkce opatrovníka ustanoveného soudem podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob;

4. nález sp. zn. Pl. ÚS 15/19 ze dne 4. února 2020 (54/2020 Sb.), jímž bylo zrušeno ustanovení § 112 odst. 2 věty první zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, jež obsahovalo přechodné ustanovení týkající se zániku odpovědnosti za přestupek uplynutím zákonem vymezeného časového úseku;
5. nález sp. zn. Pl. ÚS 4/17 ze dne 11. února 2020 (148/2020 Sb.) o návrzích na zrušení některých ustanovení zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a některých ustanovení zákona č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony; návrhy byly částečně zamítnuty a částečně odmítnuty;
6. nález sp. zn. Pl. ÚS 38/17 ze dne 11. února 2020 (149/2020 Sb.) ve věci centrálního registru oznámení; bylo rozhodnuto o zrušení části § 14b zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a ve zbývajících částí byly návrhy zamítnuty;
7. nález sp. zn. Pl. ÚS 26/19 ze dne 3. března 2020 (176/2020 Sb.), kterým byla zrušena část § 9 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, stanovující odměnu advokáta za výkon funkce opatrovníka jmenovaného soudem podle zákona upravujícího zvláštní řízení soudní;
8. nález sp. zn. Pl. ÚS 41/18 ze dne 7. dubna 2020 (242/2020 Sb.) o návrhu na zrušení obecně závazné vyhlášky města Bílina č. 10/2015 o regulaci provozování sázkových her, loterií a jiných podobných her; návrh byl zamítnut;
9. sdělení o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 50/20 ze dne 21. dubna 2020 (253/2020 Sb.) k posuzování skutečností nebo důkazů soudu dříve neznámých v řízení o povolení obnovy trestního řízení;
10. nález sp. zn. Pl. ÚS 30/16 ze dne 7. dubna 2020 (254/2020 Sb.), jímž bylo rozhodnuto o zrušení části § 3a písm. a) zákona č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití, ve znění zákona č. 50/2016 Sb.; v ostatním byly návrhy dvou skupin senátorů částečně zamítnuty a částečně odmítnuty; řízení o části návrhů bylo zastaveno, neboť napadená ustanovení pozbyla platnosti před skončením řízení před Ústavním soudem, resp. byla nahrazena novým zněním;
11. nález sp. zn. Pl. ÚS 47/18 ze dne 12. května 2020 (286/2020 Sb.) o návrhu na zrušení § 67 odst. 2, eventuálně § 67 a 67a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů; ve věci termínů a mechanismu valorizace důchodů; návrh byl zčásti zamítnut a zčásti odmítnut;
12. nález sp. zn. Pl. ÚS 46/18 ze dne 26. května 2020 (312/2020 Sb.) ve věci spodní hranice majetkové škody (škoda nikoli nepatrná) v trestním zákoníku; návrh Okresního soudu v Liberci podaný podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky byl v části týkající se § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve slovech „Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejmeně 5 000 Kč“ zamítnut, ve zbývajících částí byl návrh odmítnut;
13. nález sp. zn. Pl. ÚS 4/20 ze dne 16. června 2020 (325/2020 Sb.) týkající se promlčení a zániku odpovědnosti za přestupek; bylo rozhodnuto o zrušení ustanovení § 112 odst. 2 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění nálezu Ústavního soudu ze dne 4. února 2020 sp. zn. Pl. ÚS 15/19 vyhlášeného pod č. 54/2020 Sb.;
14. nález sp. zn. Pl. ÚS 40/18 ze dne 30. června 2020 (327/2020 Sb.) o návrhu na zrušení § 96 odst. 6 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 296/2017 Sb., ve věci omezení dispozičního práva žalobce a zpětvetí návrhu na zahájení řízení; došlo k zamítnutí návrhu;
15. nález sp. zn. Pl. ÚS 25/19 ze dne 14. července 2020 (347/2020 Sb.) ve věci návrhu Nejvyššího správního soudu podaného podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky na zrušení § 80 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, týkajícího se lhůty pro podání žaloby proti nečinnosti správního orgánu; bylo rozhodnuto o zamítnutí tohoto návrhu;

16. nález sp. zn. Pl. ÚS 24/20 ze dne 28. července 2020 (348/2020 Sb.), kterým bylo zrušeno nařízení obce Provodov ze dne 8. ledna 2007 č. 1/2007 o stavební uzávěře;
17. nález sp. zn. Pl. ÚS 10/17 ze dne 3. listopadu 2020 (552/2020 Sb.) o návrzích na zrušení § 20z odst. 1 vět třetí a čtvrté zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění zákona č. 378/2015 Sb., ve věci negativního registru dlužníků; došlo k zamítnutí návrhů.

Vnitřní předpisy

Některé činnosti Ústavního soudu se řídí též interními předpisy, upravujícími nejen jeho organizační strukturu a správu, ale i provádějícími zákonnou právní úpravu výkonu ústavního soudnictví.

Základními vnitřními předpisy upravujícími vlastní výkon ústavního soudnictví jsou:

- rozhodnutí o ustavení senátů Ústavního soudu, přijímané plénem Ústavního soudu podle § 11 odst. 2 písm. m) zákona o Ústavním soudu,
- pravidla rozdělení agendy, přijímaná plénem Ústavního soudu podle § 11 odst. 2 písm. m) zákona o Ústavním soudu,
- rozhodnutí o atrakci senátních věcí plénem, přijímané plénem podle § 11 odst. 2 písm. k) zákona o Ústavním soudu,
- kancelářský a spisový řád, přijímaný plénem Ústavního soudu podle § 11 odst. 2 písm. l) zákona o Ústavním soudu.

Na základě těchto předpisů přijímaných a schvalovaných plénem Ústavního soudu vydává předseda Ústavního soudu pro každý kalendářní rok rozvrh práce Ústavního soudu a jeho změny. Všechny tyto předpisy navíc Ústavní soud

zveřejňuje na svých internetových stránkách. Obsahy výše zmíněných předpisů doznaly v průběhu roku 2020 několika změn.

Největší změnu přineslo jmenování Pavla Šámala soudcem Ústavního soudu. Jeho příchod se promítl do změny rozhodnutí o ustavení senátů i do změny rozvrhu práce. Soudce Šámal nastoupil od 4. března 2020 na uprázdněné místo ve IV. senátu a mimo pořadí mu bylo – jako novému soudci – přiděleno devadesát nových senátních věcí a dvě věci plenární tak, aby se vyrovnalo aktuální množství věcí připadajících v průměru na jednoho soudce. Do doby přidělení těchto devadesáti věcí byl ostatním soudcům pozastaven nápad nových věcí. Z důvodu čerpání rodičovské dovolené bylo soudci Davidu Uhlířovi v měsících červenci a srpnu 2020 pozastaveno přidělování nových věcí.

Od ledna 2020 se rovněž změnilo složení senátů Ústavního soudu, protože předsedové jednotlivých senátů z lichého kalendářního roku se vždy k 1. lednu následujícího sudého roku nově stávají členy senátu s označením o jedno číslo vyšším, než ve kterém byli doposud zařazeni. Soudci, kteří od ledna „přestoupili“ do jiných senátů, si však s sebou nepřenesli do nového senátu nerozhodnuté věci, v nichž byli určeni zpravodaji, ale tyto věci rozhodl bývalý senát v původním složení. Tato změna přinesla jednak větší přehlednost o rozhodovaných věcech, protože spisy se nepřesouvaly mezi senáty, ale přispěla i k větší transparentnosti pro účastníky, neboť se nezměnilo složení senátu, které jim bylo na začátku řízení notifikováno.

Další vnitřní předpisy

Předseda Ústavního soudu v roce 2020 v souladu s aktuálními potřebami organizace upravil systemizaci Ústavního soudu, a to rozhodnutím č. Org. 65/2020 ze dne 9. prosince 2020, jímž se provádí dílčí úprava systemizace u vybraných pracovních pozic v sekci soudní správy. Zpřístupnění výkonu práce z domova širšímu okruhu zaměstnanců a některé další úpravy související s novelou zákona práce zohlednil předseda Ústavního soudu do pracovního řádu svým rozhodnutím č. Org. 20/20 ze dne 12. března 2020. Dále předseda Ústavního soudu rozhodnutím č. Org. 18/20 ze dne 5. března 2020 upravil složení krizového štábu Ústavního soudu.

V souvislosti s nepříznivým vývojem epidemické situace při výskytu onemocnění covid-19 způsobené koronavirem SARS-CoV-2 na území České republiky vydal předseda Ústavního soudu řadu rozhodnutí, a to č. Org. 21/20 ze dne 12. března 2020 a č. Org. 24/20 ze dne 7. dubna 2020, kterými se omezuje vstup veřejnosti do budovy Ústavního soudu, č. Org. 28/20 ze dne 5. května 2020, kterým se ruší předchozí omezení vstupu veřejnosti do budovy Ústavního soudu, dále č. Org. 45/20 ze dne 11. srpna 2020, kterým se upravují pravidla pro vstup do budovy Ústavního soudu z důvodu ochrany zdraví, a č. Org. 53/20 ze dne 13. října 2020, kterým se omezuje účast veřejnosti na vyhlášení nálezů Ústavního soudu po dobu nouzového stavu. Za účelem snížení počtu zaměstnanců pobývajících v budově sídla Ústavního soudu na nezbytnou minimální úroveň vydal k umožnění výkonu práce z domova předseda Ústavního soudu pokyn č. Org. 56/20 ze dne 29. října 2020 a k pokračování práce z domova č. Org. 60/20 ze dne 11. listopadu 2020. S cílem eliminovat šíření nákazy covid-19 v počátku šíření epidemie vydal generální sekretář opatření č. 1/20 k zamezení výkonu práce těch zaměstnanců, kteří se v období od 7. března 2020 vrátili z Italské republiky,

Způsob aplikace opatření orgánů ochrany veřejného zdraví v podmínkách Ústavního soudu upravil předseda Ústavního soudu rozhodnutím č. Org. 50/20 ze dne 19. srpna 2020. Podle tohoto rozhodnutí byl stanovením konkrétních pravidel a provedením opatření pověřen krizový štáb Ústavního soudu. Krizový štáb za účelem prevence nebezpečí vzniku a šíření nemoci covid-19 vydal tři rozhodnutí, a to č. R/KŠ – 1/2020 ze dne 31. srpna 2020, č. R/KŠ – 2/2020 ze dne 10. září 2020 a č. R/KŠ – 3/2020 ze dne 12. října 2020. Přijatá opatření zůstala v platnosti po celý zbytek roku 2020.

Podmínky užívání jednacích síní a souvisejících prostor v budově sídla Ústavního soudu stanovil předseda Ústavního soudu rozhodnutím č. Org. 44/20 ze dne 28. července 2020. Na toto rozhodnutí navázal ředitel sekce soudní správy opatřením č. O/ŘSS – 5/2020 ze dne 28. července 2020, kterým upravil další podrobnosti užívání těchto prostor.

Oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany upravil předseda Ústavního soudu rozhodnutím č. Org. 49/20 ze dne 18. srpna 2020, konkrétně

byly novelizovány směrnice č. Sm – 2/2017 Zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, č. Sm – 4/2017 Identifikace a hodnocení rizik v oblasti bezpečnosti práce a č. Sm – 1/2017 Zajištění požární ochrany. Tímto byly do směrnic implementovány aktuální potřeby Ústavního soudu v této oblasti.

Rozhodnutím č. Org. 42/20 ze dne 23. července 2020 novelizoval předseda Ústavního soudu směrnicí č. 2/2018 Ochrana osobních údajů.

Rozpočet fondu kulturních a sociálních potřeb na rok 2020 stanovil předseda Ústavního soudu rozhodnutím č. Org. 4/20 ze dne 15. ledna 2020, jímž byla také upravena interní směrnice o tvorbě a hospodaření s tímto fondem tak, aby byla v souladu s novelou vyhlášky č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb.

Místopředsedkyně Ústavního soudu v rámci jí svěřených pravomocí vydala dne 21. ledna 2020 rozhodnutí č. 1/20, kterým byla upravena směrnice č. Sm – 5/5017 Pravidla pro zadávání veřejných zakázek, a dne 16. prosince 2020 rozhodnutí č. 2/20, kterým se upravily směrnice č. Sm – 6/2014 Zásady pro vedení účetnictví a rozpočtu, vnitřní kontrolní systém Ústavního soudu a č. Sm – 5/2016 Nakládání s majetkem České republiky.

Generální sekretář vydal dne 3. ledna 2020 rozhodnutí č. 1/20, kterým upravil způsob doručování vnitrostátních zásilek.

Ředitel sekce soudní správy vydal dne 9. března 2020 rozhodnutí č. 2/2020 o aktualizaci směrnice č. Sm – 4/2015 o užívání telekomunikačních zařízení, služebních mobilních telefonů a doplňkových SIM-karet, kterým byly doplněny podmínky užívání mobilních zařízení a upraveny limity.

Dvěma opatřeními ředitel sekce soudní správy dočasně upravil rozdělení výkonu agend v rámci provozně ekonomického odboru, konkrétně opatřeními č. O/ŘSS – 2/2020 ze dne 22. ledna 2020 a č. O/ŘSS – 6/2020 ze dne 25. srpna 2020.

Ředitel sekce soudní správy dále vydal dne 15. ledna 2020 příkaz č. P/ŘSS – 1/2020 k provedení inventarizace majetku a závazků v roce 2020 s příloženým

plánem inventur. Postup k přípravě účetní závěrky za účetní období roku 2020 upřesnil ředitel soudní správy opatřením č. O/ŘSS – 7/2020 ze dne 27. listopadu 2020.

V průběhu roku vydal ředitel sekce soudní správy rozhodnutí o trvalé nepotřebnosti majetku státu, k němuž má Ústavní soud příslušnost hospodaření, a to č. R/ŘSS – 1/2020 ze dne 18. února 2020, č. R/ŘSS – 3/2020 ze dne 2. června 2020, č. R/ŘSS – 4/2020 ze dne 30. září 2020 a č. R/ŘSS – 5/2020 ze dne 10. prosince 2020. Ve většině případů šlo o majetek, který se stal trvale nepotřebným z důvodu jeho morální zastaralosti, nadměrné opotřebovanosti, poškození nebo nemožnosti uvést do funkčního stavu. Další nakládání s nepotřebným majetkem bylo realizováno v souladu se zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

Tak jako v předchozích letech byla aktualizována směrnice upravující výše cestovních náhrad poskytovaných v souvislosti s výkonem práce pro rok 2020, a to opatřením ředitele soudní správy č. O/ŘSS – 1/2020 ze dne 2. ledna 2020.

Dočasnou úpravu organizace parkování na vyhrazených parkovacích stáních Ústavního soudu stanovil ředitel soudní správy dvěma opatřeními, a to č. O/ŘSS – 3/2020 ze dne 31. ledna 2020 a č. O/ŘSS – 4/2020 ze dne 4. března 2020.

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE
A STYKY

Mezinárodní spolupráce a vnější vztahy

Rozhodnutím předsedy Ústavního soudu stvrzeným souhlasem pléna byla agenda zahraničních vztahů svěřena místopředsedovi Ústavního soudu Jaroslavu Fenykovi. Prof. Fenyk současně vykonává úlohu generálního zpravodaje Konference evropských ústavních soudů, jíž Ústavní soud České republiky v období let 2017–2021 předsedá.

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti, protože jeho úloha spočívá hlavně a především v rozhodovací činnosti. Mezinárodní kontakty jako takové tudíž nemohou vytvářet jádro jeho aktivit. Jeho práci a působení ale nepochybně obohacují. Postavení Ústavního soudu ve vnitrostátním ústavněprávním systému je ojedinělé. V národním prostředí Ústavní soud postrádá partnera, který by disponoval analogickými pravomocemi. Neexistuje navíc orgán, který by mu byl nadřízen. V této souvislosti je zahraniční spolupráce významným prostředkem, jímž Ústavní soud získává možnost konzultovat, poradit se a rozšířit své perspektivy, neboť právě zahraniční protějšky Ústavního soudu nezřídka stojí před obdobnými výzvami. Sdílení zkušeností může leckdy napomoci k jejich efektivnímu uchopení.

Nadnárodní aktivity Ústavního soudu mají jednak multilaterální, jednak bilaterální charakter. Formalizovaná, resp. systematizovaná mnohostranná kooperace se odehrává nejčastěji prostřednictvím Konference evropských ústavních soudů. S ohledem na skutečnost, že Ústavní soud České republiky zmíněné organizaci v současnosti předsedá, je jeho mezinárodní záběr pochopitelně intenzivnější. Zavedeným a dozajista přínosným formátem multilaterální spolupráce jsou také mezinárodní konference, ať už jejich tematika pokrývá akademické, tj. spíše teoretické právní otázky, nebo praktické záležitosti aplikace práva. Nejkonkrétnější výsledky, především pro praxi, přinášejí dvoustranná jednání. Přímá diskuse soudců, popř. odborného personálu o konkrétních záležitostech spojených s výkonem funkcí svěřených ústavním soudům je nezastupitelným podnětem k zefektivnění ochrany ústavnosti a lidských práv v nejširším smyslu slova. Bilaterální spolupráce má tedy ve sféře nadnárodních aktivit Ústavního soudu nezastupitelné místo.

Rok 2020 byl poznamenán neočekávanou a mimořádně potentní výzvou, které přirozeně nemohly uniknout ani vnější aktivity Ústavního soudu. To ovšem neznamená, že by mezinárodní spolupráci bylo věnováno méně pozornosti a péče. Ba naopak. Ústavní soud České republiky nadále rozvíjí svoji zahraniční bilaterální i multilaterální agendu a je plnou měrou zapojen do mezinárodního soudního dialogu. Vedle tradičních kooperačních kanálů přitom ve zvýšené míře využívá moderních komunikačních nástrojů, které sice kladou větší nároky na flexibilitu, současně ale přináší nemalé výhody. Ústavní soud navíc nadále stojí v čele Konference evropských ústavních soudů a svědomitě plní úlohy z této prestižní pozice plynoucí. Mimo jiné připravuje XVIII. kongres zmíněné organizace, který musel být z důvodů omezení přeshraniční mobility a dalších protiepidemických opatření z původně plánovaného květnového termínu přeložen. Se souhlasem Kruhu předsedů, výkonného a rozhodovacího orgánu Konference evropských ústavních soudů, by se měl XVIII. kongres odehrát v únoru roku 2021, a to ve formátu přizpůsobeném aktuálním podmínkám a možnostem.

Cesty představitelů Ústavního soudu do zahraničí

Poslední lednový pátek je již tradičně spojen s ceremoniálním zahájením soudního roku Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Tato každoroční událost má významný odborný i společenský přesah, neboť skýtá unikátní příležitost pro setkání zástupců všech nejvyšších soudních institucí členských států Rady Evropy. Bok po boku tak stanou soudci ústavních soudů, nejvyšších soudů a nejvyšších správních soudů z téměř pěti desítek evropských zemí. Jako už několikrát v minulosti se zahájení soudního roku zúčastnil předseda Ústavního soudu České republiky pan Pavel Rychetský. Večernímu slavnostnímu slyšení vždy předchází odpolední odborný seminář, který byl tentokrát zaměřen hned na čtyři témata, a sice: doktrinární otázky práva, právo a rovnost pohlaví, právo a životní prostředí a věda a technologie v právu. Večerní slavnostní shromáždění soudců ESLP doprovodil svým projevem předseda ESLP pan Linos-Alexandre Sicilianos, který mimo jiné pohovořil o některých významných loňských judikátech. Druhá část slyšení patřila čestnému hostu, kterým byl pan Frank Clarke,

předseda Nejvyššího soudu Irsko. Ten se ve své řeči především věnoval významu spolupráce národních, nadnárodních a mezinárodních soudních orgánů.

V roce 2020 si Ústavní soud Moldavské republiky připomněl pětadvacetileté výročí svého založení. Při příležitosti tohoto jubilea uspořádal mezinárodní konferenci na téma Ústavní soudnictví a reakce společnosti: když jsou nálezy Ústavního soudu v nesouladu s většinovým názorem společnosti. Konferenci zahájil předseda hostitelské instituce pan Vladimír Urcan, aby následně předal slovo prezidentu Moldavské republiky panu Igoru Dodonovi. Po projevech dalších vysokých reprezentantů států se prezident republiky krátce setkal s hlavami delegací čtrnácti zahraničních ústavních soudů (či analogických soudů provádějící ústavní přezkum), které se konference účastnily. Tomuto setkání, jakožto i celé konferenci, byl přítomen rovněž předseda Evropské komise pro demokracii prostřednictvím práva (Benátské komise) pan Gianni Buquicchio. Ústavní soud České republiky, který předá předsednictví Konferenci evropských ústavních soudů právě Ústavnímu soudu Moldavské republiky, byl na konferenci zastoupen svým soudcem panem Davidem Uhlířem, který nechyběl mezi pozvanými řečníky a který přednesl příspěvek s názvem: „Rozhodnutí českého Ústavního soudu ve věcech parlamentních voleb a jejich akceptace veřejností“. Kromě konference a doprovodného programu se delegace Ústavního soudu České republiky zúčastnila bilaterálního jednání s předsedou Ústavního soudu Moldavské republiky. Tématem schůzky bylo jednak téma proběhlé konference, jednak předání předsednictví v Konferenci evropských ústavních soudů z rukou Ústavního soudu České republiky do rukou Ústavního soudu Moldavské republiky.

V posledním únorovém týdnu se v katarském Dauhá uskutečnilo v pořadí již druhé jednání vysokých představitelů justice z celého světa, které bylo svoláno v rámci Globální sítě pro soudcovskou integritu (*Global Judicial Integrity Network*, GJIN). GJIN byla založena v dubnu 2018 ve Vídni, kde se v rámci jednání na nejvyšší úrovni sešlo více než 350 vysoce postavených představitelů soudnictví ze 106 zemí a 40 soudních asociací. Jednalo se o největší shromáždění soudců, které kdy bylo uspořádáno pod záštitou OSN. Na závěr setkání byla přijata deklarace o soudcovské integritě a byla vymezena působnost GJIN. Kromě toho delegáti schválili složení prvního poradního sboru a Úřadu OSN

pro drogy a kriminalitu (*United Nations Office on Drugs and Crime*, UNODC) světili roli sekretariátu nové platformy. Od svého ustavení GJIN intenzivně usiluje o posílení soudní integrity. Dosud dosáhla k více než 5 300 soudcům ze 145 zemí světa. Na světě má 46 vzdělávacích center, v nichž se konají přednášky a workshopy o soudcovské etice. Delegaci reprezentující Českou republiku vedl předseda Ústavního soudu pan Pavel Rychetský, který v Dauhá zastupoval také Konferenci evropských ústavních soudů, jejímž je úřadujícím předsedou. Cílem katarského setkání vysokých představitelů justice bylo posílení horizontální formy justiční spolupráce, vedené potřebou nalézt společná východiska pro boj s korupcí. Jednání se současně zabývalo využíváním sociálních sítí, etickým kodexem soudce a otázkou společného postupu při školení a dalším vzdělávání soudců. Po ceremoniálním začátku se mítink rozdělil na jednotlivé semináře/workshopy, v jejichž rámci se diskutovala dílčí témata a na nichž účastníci kongresu participovali dle svého uvážení.

Ve dnech 5.–7. října navštívila soudkyně Ústavního soudu paní Kateřina Šimáčková Lucemburk, aby se zde účastnila ceremoniálu Soudního dvora Evropské unie konaného u příležitosti ukončení mandátu soudce SDEU Jiřího Malenovského, jenž v minulosti vykonával také funkci soudce Ústavního soudu ČSFR a Ústavního soudu samostatné České republiky. Kateřina Šimáčková zde vystoupila s projevem, v němž jménem Ústavního soudu poděkovala prof. Malenovskému za jeho dlouholeté působení v unijní justici. S projevem vystoupil rovněž pan Koen Lenaerts, předseda SDEU, a pan David Petrlík, editor knihy, která byla vydána k počtu prof. Malenovského a do níž přispěli mimo jiné předseda Ústavního soudu pan Pavel Rychetský, soudce Ústavního soudu pan Jiří Zemánek a právě soudkyně Ústavního soudu paní Kateřina Šimáčková. Soudkyně Kateřina Šimáčková se zúčastnila rovněž slavnostního zasedání SDEU, během něhož složil slib nový soudce SDEU nominovaný Českou republikou – pan Jan Passer.

Návštěvy a významné akce v sídle Ústavního soudu v Brně

Dne 5. února zavítala na Ústavní soud delegace nizozemského Nejvyššího soudu tvořená jeho předsedou panem Maartenem Feterisem a místopředsedou soudu panem Keesem Streefkerkem. Dvojice vrcholných nizozemských soudců byla v České republice na pozvání našeho Nejvyššího soudu, jehož předseda pan Pavel Šámal hosty na Ústavní soud doprovázel. Vzácnou návštěvu přijal předseda Ústavního soudu pan Pavel Rychetský, který v rámci přibližně hodinového setkání pohovořil mimo jiné o dějinách českého ústavního soudnictví a o soudobé roli a působnosti Ústavního soudu. Třebaže nizozemský ústavněprávní systém postrádá soudní orgán specificky zaměřený na soudní přezkum zákonů, nachází Ústavní soud České republiky a nizozemský Nejvyšší soud mnoho společných témat, o čemž svědčí i skutečnost, že jsou obě tyto instituce členy Konference evropských ústavních soudů.

Dne 13. února přijal předseda Ústavního soudu pan Pavel Rychetský primátorku statutárního města Brna paní Markétu Vaňkovou. Ačkoliv neexistují průsečíky působnosti mezi Ústavním soudem a městem Brnem, Ústavní soud je nejvyšší ústavní institucí a sídlí právě v historickém hlavním městě Moravy (stejně jako Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, Kancelář veřejného ochránce práv atd.). Budova Ústavního soudu je dominantou brněnské Joštovy ulice a jednou z nejhodnotnějších historických budov. Přirozeným tématem diskuse proto bylo unikátní postavení města Brna jako střediska soudní moci a role Ústavního soudu v systému ochrany lidských práv a ústavnosti. Paní primátorka rovněž seznámila pana předsedu Ústavního soudu s aktuálními úvahami o rozvoji města a s projekty, které by potvrdily postavení města Brna jako kulturní, akademické a progresivní evropské metropole. Závěrem setkání předseda Ústavního soudu vyzdvihl pozitivní změny, kterých byl za uplynulých 17 let v Brně svědkem, a popřál paní primátorce, aby se jí v rozvoji města dařilo i nadále.

Dne 6. března uběhlo přesně jedno sto let ode dne, kdy nabyla účinnosti ústavní listina Československé republiky. Poprvé v našich dějinách byla přijata ústava, jejíž obsah i schválení byly v rukou českých a slovenských ústavodárců a která artikulovala hodnoty nového státu. Ústavní soud je vrcholným orgánem soudní

moci, a toto významné jubileum si tudíž samozřejmě chtěl připomenout. Stalo se tak dne 10. března, kdy se v jeho sídle sešli státníci, představitelé vysokých státních úřadů, významné osobnosti české a slovenské justice a dalších orgánů ochrany lidských práv, představitelé akademické obce atd. Po úvodním slově předsedy Ústavního soudu pana Pavla Rychetského zazněly projevy prezidentky Slovenské republiky paní Zuzany Čaputové a předsedy Senátu Parlamentu České republiky pana Miloše Vystrčila. Projev dále pronesl také předseda Ústavního soudu Slovenské republiky pan Ivan Fiačan a poté první část programu uzavřel děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy pan Jan Kuklík příspěvkem pojednávajícím o první československé ústavě. Druhá část programu slavnostního shromáždění byla věnována koncertu Janáčkova kvarteta.

Dne 17. června v dopoledních hodinách zavítal na Ústavní soud pan Luís de Almeida Sampaio, velvyslanec Portugalské republiky v České republice. V rámci své návštěvy se Jeho Excelence setkala s předsedou soudu panem Pavlem Rychetským, jenž schůzku zahájil připomínkou velmi přátelských a kooperativních bilaterálních vztahů, které portugalský a český orgán ochrany ústavnosti udržují. Dále byl představen Ústavní soud s důrazem na jeho postavení a význam v právně-politickém systému České republiky. Pozornost byla věnována rovněž vztahu českého, evropského (unijního) a mezinárodního práva. V druhé části návštěvy si pan velvyslanec prohlédl budovu Ústavního soudu, která je nepochybně jednou z nejpozoruhodnějších staveb v Brně.

Československý a rakouský ústavní soud vznikly před sto lety na základě podobných idejí. Právně-filozofická blízkost obou soudů přetrvávala a i dnes patří vztahy mezi nimi k těm nejintenzivnějším. Dokladem toho byla návštěva nového předsedy rakouského Ústavního soudu prof. Christopha Grabenwartera v Brně dne 22. července. Během přijetí předsedou Ústavního soudu České republiky panem Pavlem Rychetským se diskuse soustřeďovala na aktuální otázky spojené s Konferencí evropských ústavních soudů, jíž český Ústavní soud předsedá nyní a rakouský jí předsedal v předminulém funkčním období. Tématem rozpravy ale bylo také nedávné rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu týkající se Evropské centrální banky a jeho vztah k hierarchii ústavního a evropského práva. Obě strany si rovněž vyměnily zkušenosti s rozhodováním návrhů spojených s tvrzenou protiústavností opatření přijatých v boji proti onemocnění

covid-19. Oba předsedové pan Pavel Rychetský i pan Christoph Grabenwarter vyjádřili odhodlání nadále posilovat vynikající vztahy mezi oběma institucemi a úzce spolupracovat ve všech oblastech, které jsou jim společné.

Dne 10. září navštívila Ústavní soud delegace výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky. Delegaci, kterou vedl předseda výboru pan Jiří Drahoš, přijala místopředsedkyně Ústavního soudu paní Milada Tomková, která mimo jiné hostům představila a ukázala reprezentační prostory sídla Ústavního soudu, který v posledních letech prochází rozsáhlou a postupnou rekonstrukcí. Sněmovním sál, okolní galerie, předšálí i jednací místnosti již mají rekonstrukční práce za sebou a pyšně se mimořádným důstojenstvím odrážejícím architektonický půvab, historii i současnost monumentální stavby, jež je jednou z dominant brněnské okružní třídy.

Konference evropských ústavních soudů

Členství Ústavního soudu České republiky v Konferenci evropských ústavních soudů představuje jednu z klíčových součástí jeho nadnárodních aktivit. S ohledem na předsednickou roli, kterou v současnosti Ústavní soud České republiky vykonává, je rozsah těchto aktivit přirozeně větší. Rok 2020 se v tomto ohledu nesl výrazně ve znamení příprav XVIII. kongresu zmíněné organizace, který, jak již bylo výše zmíněno, musel být s ohledem na pandemii nemoci covid-19, resp. s ohledem na opatření přijatá ve snaze zamezit šíření nákazy, přeložen. V této souvislosti bylo také jednomyslným rozhodnutím Kruhu předsedů CECC prodlouženo české předsednictví do roku 2021. Ústavní soud tedy nadále vykonává roli sekretariátu zmiňované organizace.

Konference evropských ústavních soudů (Conference of European Constitutional Courts, dále jen „CECC“) byla založena v roce 1972 a dnes sdružuje 41 evropských ústavních soudů, resp. vrcholných soudních institucí provádějících ústavní přezkum. V rámci své činnosti vytváří prostor pro výměnu informací, názorů a perspektiv mezi svými členy, a to především pokud jde o metody a postupy ústavního přezkumu nebo institucionální, strukturální a praktické výzvy spojené

s oblastmi veřejného práva a ústavních pravomocí. CECC dále usiluje o upevnování nezávislosti ústavních soudů jakožto těles zaručujících uplatňování demokracie a právního státu se zvláštním ohledem na ochranu lidských práv. Ústavní soud České republiky se stal členem CECC v roce 1997 na kongresu ve Varšavě. Do jejího čela byl zvolen jednomyslně v červnu roku 2017 v gruzínském Batumi.

Ústředním rozhodovacím orgánem CECC je tzv. Kruh předsedů, který svolává předseda CECC, nyní tedy předseda Ústavního soudu České republiky pan Pavel Rychetský. Poslední jednání Kruhu předsedů se uskutečnilo dne 13. 6. 2018 v Praze, do níž zavítali představitelé více než tří desítek evropských ústavních soudů, aby debatovali mj. o tom, jaké bude tematické zaměření nadcházejícího kongresu CECC.

Kongres CECC se zpravidla schází jednou za tři roky a tradičně jím kulminuje tříletá perioda předsednictví. V pořadí XVIII. kongres CECC by se měl uskutečnit ve dnech 24. a 25. února 2021, přičemž v ohnisku jeho zájmu bude následující téma: „Lidská práva a základní svobody: vztah mezinárodních, nadnárodních a národních katalogů v 21. století.“ Kongresu bude o den dříve předcházet zasedání Kruhu předsedů.

Téma XVIII. kongresu bylo záměrně zvoleno dostatečně široce, aby umožňovalo na základě dotazníku určeného jednotlivým členským soudům řešit celou řadu specifických dílčích problémů. S výjimkou států stojících mimo kontinentální právní systém si evropské země v různých okamžicích svého právního vývoje zakotvily určitý výčet práv a svobod, které považují za natolik důležité, že je předřazují jiným právům, povinnostem a hodnotám. Přednost těchto práv před jinými hodnotami a zájmy státu našla svůj odraz i v jejich formálním vyjádření, tedy v souhrnném výčtu takových práv a svobod v dokumentu, který má nejvyšší právní sílu. Takovým dokumentem je většinou ústava státu. U zemí s polylegální ústavou – jako například Česká republika – je to zvláštní katalog s autonomní normativní povahou, avšak z hlediska své právní síly a systémové hierarchie s Ústavou srovnatelný. Podobně, jako je v národních ústavních dokumentech zdůrazněna pozice základních práv a svobod, obsahují mezinárodní smlouvy ustanovení o lidských právech, jejich ochraně, aplikaci nebo aplikační přednosti. Národní katalogy lidských práv jsou si tedy podobny s mezinárodními katalogy v tom, že obsahují

podobný výčet práv, minimálně tedy obdobnou sumu práv základních, a také v tom, že na jimi chráněná práva a svobody je kladen nejvyšší důraz.

Mezinárodní dokumenty o lidských právech, povětšinou ve formě smlouvy, již desítky let ovlivňují, podmiňují a determinují rozhodovací činnost ústavních soudů v oblasti lidských práv. Přístup ústavních soudů k užívání mezinárodních lidskoprávních dokumentů však není jednotný, neboť je podřízen vnitrostátnímu nastavení recepce mezinárodních pramenů práva. Ohniskem dotazníku je proto zjištění, jak postupují ústavní a jim na roveň postavené soudy v situaci, kdy je určitá hodnota (právo nebo svoboda) chráněna více zdroji (typicky národní ústavou, Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy, Listinou základních práv Evropské unie nebo jinou mezinárodní multilaterální smlouvou o lidských právech). Nakládání s různými katalogy lidských práv v řízeních před ústavními soudy je proto otázkou, která bude v rámci XVIII. kongresu CECC blíže analyzována.

První, obecná část dotazníku, který byl v této souvislosti členským soudům rozeslán, je orientována na zdůvodnění aplikace jednotlivých katalogů lidských práv. Byla zkoumána především podstata jejich normativního zakotvení v národním právním řádu, pluralita, vzájemné vztahy, použití v judikatuře a význam, který tomu kterému katalogu lidských práv konkrétní ústavní soud přikládá. Ve druhé části jsou pak obsažena základní práva, která jsou společná většině katalogů lidských práv. Na příkladu šesti základních práv bylo možné provést hlubokou komparativní analýzu přístupu evropských ústavních soudů k dané problematice a míru zapojení jednotlivých katalogů při ochraně těchto konkrétních práv.

Generálním zpravodajem, jehož úlohou bylo zpracování těchto dotazníků do finální zprávy, byl jmenován místopředseda Ústavního soudu České republiky pan Jaroslav Fenyk.

V souladu se statutem CECC dojde na závěr kongresu k předání předsednictví z rukou Ústavního soudu České republiky Ústavnímu soudu Moldavské republiky, jenž bude v příštích třech letech CECC předsedat a který by měl v roce 2024 v Kišiněvě uspořádat její XIX. kongres.

POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ
A VZTAH K MÉDIÍM

Poskytování informací

Ústavní soud poskytoval v roce 2020 údaje o své činnosti v rozsahu, který ukládá orgánům veřejné moci zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ZSPI“). Základní informace ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb. zpřístupňuje Ústavní soud několika způsoby: na svých internetových stránkách na adrese www.usoud.cz, na úřední desce ve foyer svého sídla na adrese Brno, Joštova 8, jakož i přímo prostřednictvím svých zaměstnanců. Jistě nelze v rámci výčtu informačních zdrojů pominout internetovou databázi NALUS, která obsahuje všechna rozhodnutí Ústavního soudu a kterou Ústavní soud zprovoznil již v roce 2007. Databáze přináší odborné veřejnosti, médiím a zájemcům další podrobné informace o rozhodovací činnosti Ústavního soudu a její používání je stále rozšířenější.

Ústavní soud za rok 2020 eviduje celkem 114 písemných žádostí podaných podle zákona č. 106/1999 Sb., což představuje pokles oproti minulému roku o téměř 19%. Tento počet ovšem přímo nekoresponduje s počtem informací skutečně poskytnutých, neboť žádosti bývají obvykle členěny na několik dílčích částí. Je tak běžné, že v jedné žádosti je požadováno poskytnutí velkého množství různorodých informací, vzájemně nesouvisejících.

Naprostou většinu požadovaných informací poskytl Ústavní soud v roce 2020 bezplatně. Disponuje však sazebníkem úhrad za poskytování informací, který svým rozhodnutím č. Org. 34/11 ze dne 15. července 2011, respektujícím možností poskytované zákonem, vydal předseda Ústavního soudu. V roce 2020 došlo k vyměření úhrady za mimořádně rozsáhlé vyhledání a poskytnutí informací ve 13 případech. Výše stanovených úhrad činila celkem 4 922 Kč, skutečně zaplacené však byly úhrady ve výši 318 Kč. Jelikož někteří žadatelé na výzvu k úhradě nereagovali, byly jejich žádosti po uplynutí zákonem stanovené lhůty odloženy.

Není-li možné, aby Ústavní soud žádosti o informace vyhověl, a nejedná-li se současně o situaci, kdy ji pouze odloží, neboť se nevztahuje k jeho působnosti, je Ústavní soud povinen reagovat vydáním správního rozhodnutí o odmítnutí žádosti, případně její části. Podle organizačního řádu Ústavního soudu vydává takové rozhodnutí v prvním stupni generální sekretář Ústavního soudu.

O odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí generálního sekretáře rozhodoval do konce roku 2019 přímo předseda Ústavního soudu a toto rozhodnutí bylo, alespoň co do správního řízení, konečné. V roce 2020 však došlo novelou zákona č. 106/1999 Sb. k významné změně, kterou se působnost nadřízeného orgánu přesunula na Úřad pro ochranu osobních údajů. Ten tedy nyní rozhoduje o odvoláních a případně i o stížnostech žadatelů.

V roce 2020 vydal generální sekretář celkem 15 rozhodnutí o odmítnutí žádosti o informace, oproti roku 2019 došlo k výraznému snížení odmítnutí žádostí o 23. Převažujícím důvodem, pro který byly žádosti zcela či alespoň částečně odmítány, byla v loňském roce zákonná výluka dle § 2 odst. 4 zákona č. 106/1999 Sb., kdy se žadatelé domáhali „dovysvětlení“ konkrétních rozhodnutí Ústavního soudu, jejich analýzy, právních rad či návrhů, jak se domoci svých práv, anebo výkladu právních předpisů. Stalo se tak v 8 případech a veškeré takové požadavky byly vyhodnoceny jako dotazy na názor, případně informace neexistující, které dle § 2 odst. 4 a § 3 odst. 3 zákona č. 106/1999 Sb. informační povinnosti nepodléhají. K obdobnému závěru dospěl ve svém usnesení č. j. 10 Ca 174/2005-20 ze dne 30. srpna 2005 například i Městský soud v Praze, který konstatoval, že povinné subjekty nejsou dle zákona č. 106/1999 Sb. povinny poskytovat obecně výklad právních norem či zaujímat odborná teoretická stanoviska k jejich aplikaci a že i v případě, že povinný subjekt při své činnosti nutně musí znát odpovědi na položené otázky, nejde o druh informací o jeho činnosti, na které by zákon č. 106/1999 Sb. dopadal, neboť jde o posouzení právních otázek.

Pět žádostí bylo odmítnuto s odkazem na § 11 odst. 4 písm. b) zákona č. 106/1999 Sb., tedy pokud byly požadovány informace o rozhodovací činnosti soudu. Dalším důvodem pro vydání rozhodnutí o odmítnutí žádosti byla ochrana soukromí a osobních údajů dotčených osob, to znamená za využití zákonného omezení dle § 8a odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb.; k odmítnutí došlo ve dvou takových případech. Konečně dvakrát bylo vydáno rozhodnutí o odmítnutí žádosti dle § 14 odst. 5 písm. b) zákona z důvodu jejího neupřesnění a v jednom případě došlo k odmítnutí žádosti dle § 2 odst. 3 zákona č. 106/1999 Sb., jelikož byla svojí povahou, zejména rozsahem požadovaných informací, žádostí o nahlédnutí do spisu.

Generální sekretář však ani v případech, kdy požadované informace spadají do zákonné výluky z práva na informace, nepostupuje zcela mechanicky a žádosti z těchto důvodů bez dalšího neodmítá. Naopak vždy váží, zda ústavně garantované právo veřejnosti na přístup k informacím nepřeváží práva chráněná přímo zákonnou úpravou. Stalo se tak například běžnou praxí poskytovat žadatelům návrhy na zahájení řízení o kontrole ústavnosti zákonů nebo jejich jednotlivých částí. Rovněž vyjádření vlády, Poslanecké sněmovny, Senátu a veřejné ochránčiny práv k těmto návrhům jsou žadatelům poskytovány, a to již v průběhu rozhodovací činnosti Ústavního soudu. Povinný subjekt totiž naznal, že právo veřejnosti na informace týkající se celospolečenské otázky, kterou řízení o kontrole norem zcela jistě představuje, a případná pozitiva s tím spojené veřejné diskuse převáží nad veřejným zájmem na nezávislosti a nestrannosti soudní moci, ačkoliv je toto chráněno přímo zákonem č. 106/1999 Sb. v § 11 odst. 4 písm. b). Ústavní soud se v této souvislosti řídí rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Társaság a Szabadságjogokért proti Maďarsku* ze dne 14. 4. 2009, č. stížnosti 37374/05.

Proti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti byla v roce 2020 podána pouze 2 odvolání. Úřad pro ochranu osobních údajů jako nadřízený orgán v jednom případě odvolání svým rozhodnutím zamítl a napadené rozhodnutí potvrdil, ve druhém rozhodnutí povinného subjektu zrušil a věc mu vrátil k novému projednání.

V roce 2020 bylo podáno celkem 5 stížností na postup povinného subjektu při vyřizování žádosti o informace. Dvakrát se jednalo o stížnost podanou i přesto, že byla žadateli informace v celém rozsahu a včas poskytnuta. Jelikož bylo součástí jedné stížnosti i upřesnění původní žádosti, využil povinný subjekt institutu autoremedury a v rámci ní upřesněné žádosti vyhověl. Druhá stížnost byla předložena Úřadu pro ochranu osobních údajů, který předchozí postup povinného subjektu potvrdil. Další tři stížnosti směřovaly proti úhradě, kterou povinný subjekt stanovil žadatelům za přímé poskytnutí zveřejněné informace; nadřízený orgán výši stanovené úhrady vždy potvrdil.

V souvislosti s uplatňováním práva na informace bylo v roce 2020 vydáno celkem 28 správních rozhodnutí.

Je třeba poznamenat, že agenda poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb. přivádí Ústavní soud také jako žalovaný subjekt při výkonu veřejné moci před obecné soudy. Ústavní soud je jedinou ústavní institucí, jež nedisponuje právně a formálně organizačně oddělenou kanceláří (jako je např. Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády, Kancelář Senátu, Kancelář Poslanecké sněmovny či Kancelář veřejného ochránce práv), formálně vzato tedy neexistuje rozdíl mezi Ústavním soudem jako subjektem vykonávajícím soudní ochranu ústavnosti a Ústavním soudem jako správním úřadem při poskytování informací o své činnosti. Do konce roku 2019 bylo možné podat proti rozhodnutí předsedy Ústavního soudu o odvolání a v některých případech i proti jeho rozhodnutí o stížnosti správní žalobu, přičemž místně příslušným soudem byl Krajský soud v Brně. Od roku 2020 však s přechodem působnosti nadřízeného správního orgánu na Úřad pro ochranu osobních údajů pozbyl Ústavní soud v řízeních o žalobách proti rozhodnutí správního orgánu pasivní procesní legitimitaci. Proto i ve věcech, ve kterých původně vystupoval na straně žalované, je nyní pasivně legitimován pouze Úřad pro ochranu osobních údajů a Ústavnímu soudu již nepřísluší ani postavení osoby zúčastněné na řízení. Žalovaným se nyní Ústavní soud může stát pouze v řízeních o žalobách na ochranu proti nečinnosti povinného subjektu.

V roce 2020 byla před obecnými soudy skončena některá řízení vedená proti Ústavnímu soudu. Krajský soud v Brně odmítl žalobu podanou v roce 2019 proti nečinnosti správního orgánu, navazující kasační stížnost byla Nejvyšším správním soudem zamítnuta.

Nejvyšším správním soudem pak bylo v roce 2020 z důvodu jejího zpětvzetí zastaveno řízení o kasační stížnosti, kterou stěžovatel napadl rozhodnutí Krajského soudu v Brně. Napadeným rozhodnutím krajského soudu byla pro nepřípustnost odmítnuta žaloba stěžovatele proti rozhodnutí správního orgánu.

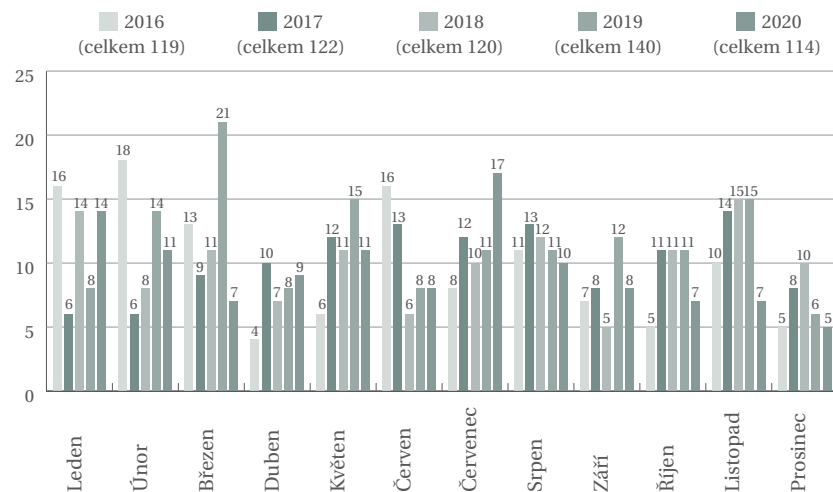
Krajským soudem v Brně byla dále zamítnuta jiná žaloba podaná v roce 2019 proti rozhodnutí předsedy Ústavního soudu o odvolání. V tomto řízení již vystupoval na straně žalované Úřad pro ochranu osobních údajů. V roce 2021 byla žalobcem podána kasační stížnost, o které dosud Nejvyšší správní soud nerozhodl.

V současné době je před Krajským soudem v Brně stále ještě vedeno řízení o dvou žalobách podaných stejným žadatelem v roce 2016. Ten v jednom případě napadl rozhodnutí předsedy Ústavního soudu o stížnosti, v průběhu roku 2020 však vyzval krajský soud žalobce ke změně žalobního typu, a nově je tedy vedeno řízení o žalobě na ochranu proti nečinnosti správního orgánu. Ve druhém případě byla podána žaloba proti rozhodnutí předsedy Ústavního soudu o nepřipustném rozkladu, řízení dosud nebylo skončeno. V roce 2020 Krajský soud v Brně zastavil řízení o třetí žalobě téhož žadatele, a sice proti rozhodnutí předsedy Ústavního soudu o odvolání. Řízení bylo zastaveno z důvodu uspokojení žalobce, ten však rozhodnutí krajského soudu napadl kasační stížností podanou Nejvyššímu správnímu soudu.

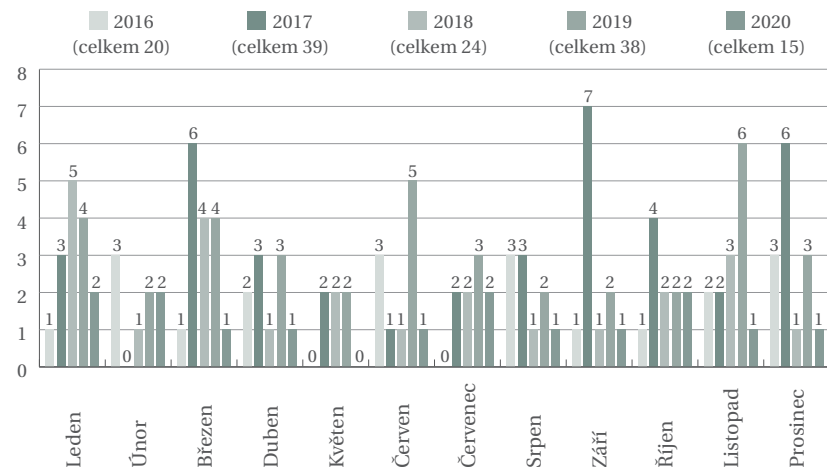
Nebyla poskytnuta žádná výhradní licence.

Statistiky žádostí o informace

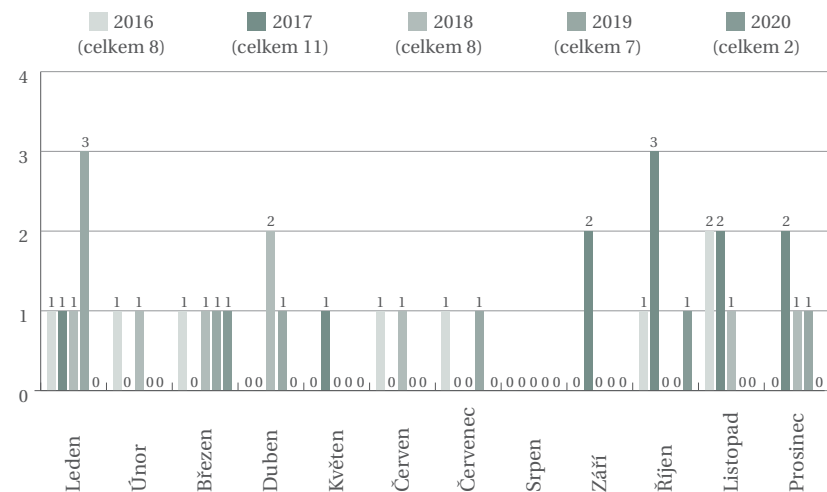
Počet podaných žádostí o informace

Vydaná rozhodnutí o odmítnutí

Odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti

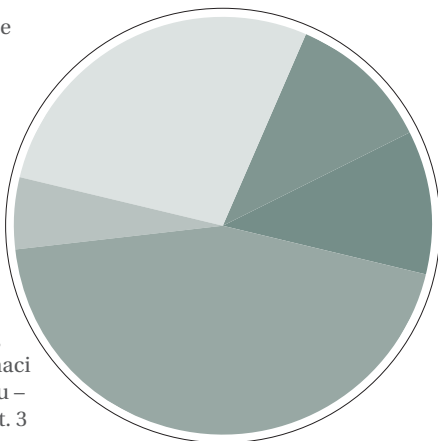

Důvody odmítnutí žádostí o informace 2020

5
Dotaz na informace o rozhodovací činnosti soudu – § 11 odst. 4 písm. b) ZSPI

1
Jiná komplexní zákonná úprava – § 2 odst. 3 ZSPI

8
Dotaz na názor, neexistující informaci či informaci novou – § 2 odst. 4, § 3 odst. 3 ZSPI

2
Odmítnuto z důvodu nepřiměřeného zásahu do práva na soukromí osob – § 8a odst. 1 ZSPI ve spojení s dalšími právními předpisy

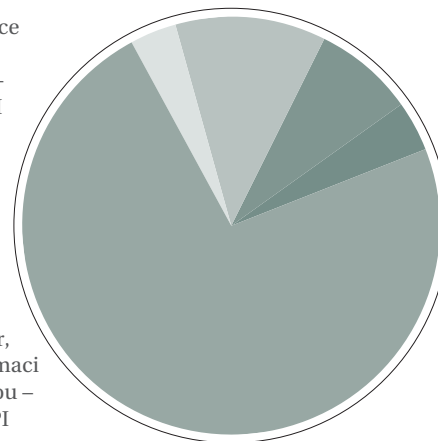
2
Odmítnuto pro neupřesnění žádosti – § 14 odst. 5 písm. b) ZSPI

Důvody odmítnutí žádostí o informace 2018

3
Dotaz na informace o rozhodovací činnosti soudu – § 11 odst. 4 ZSPI

1
Zneužití práva na informace

19
Dotaz na názor, neexistující informaci či informaci novou – § 2 odst. 4 ZSPI

2
Odmítnuto z důvodu nepřiměřeného zásahu do práva na soukromí osob – § 8a ZSPI ve spojení s dalšími právními předpisy

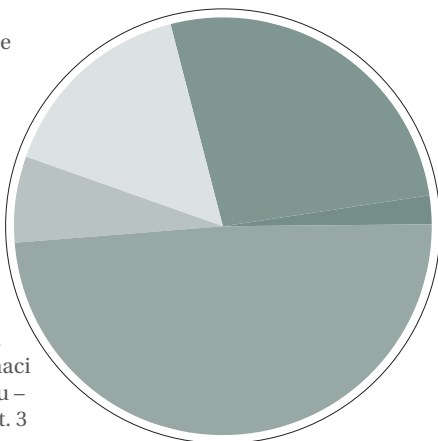
1
Jiná komplexní zákonná úprava – § 2 odst. 3 ZSPI

Důvody odmítnutí žádostí o informace 2019

7
Dotaz na informace o rozhodovací činnosti soudu – § 11 odst. 4 písm. b) ZSPI

3
Zneužití práva na informace

22
Dotaz na názor, neexistující informaci či informaci novou – § 2 odst. 4, § 3 odst. 3 ZSPI

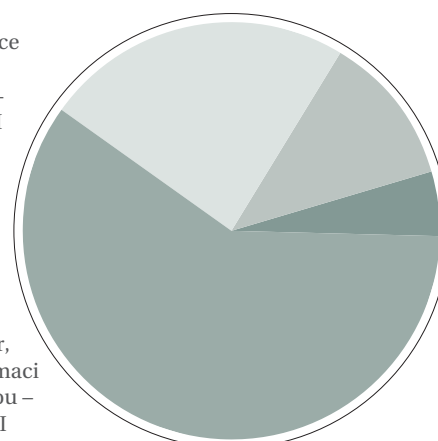
12
Odmítnuto z důvodu nepřiměřeného zásahu do práva na soukromí osob – § 8a odst. 1 ZSPI ve spojení s dalšími právními předpisy

1
Odmítnuto pro neupřesnění žádosti – § 14 odst. 5 písm. b) ZSPI

Důvody odmítnutí žádostí o informace 2017

10
Dotaz na informace o rozhodovací činnosti soudu – § 11 odst. 4 ZSPI

25
Dotaz na názor, neexistující informaci či informaci novou – § 2 odst. 4 ZSPI

5
Odmítnuto z důvodu nepřiměřeného zásahu do práva na soukromí osob – § 8a ZSPI ve spojení s dalšími právními předpisy

2
Odmítnuto pro neupřesnění žádosti – § 14 odst. 5 písm. b) ZSPI

Vztah k médiím

Ústavní soud a jeho rozhodovací činnost jsou často předmětem zájmu ze strany médií, s čímž koresponduje i celkový počet zpráv, ve kterých se v roce 2020 objevilo slovní spojení „ústavní soud“. Podle údajů získaných z mediálního archivu společnosti Newton Media jich bylo více než 18 000¹, což představuje průměrně 50 zpráv za den. Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský byl zmíněn v 1 372 zprávách. Specifika roku poznamenaného pandemií koronaviru se samozřejmě odrazila i ve vztahu k médiím. Ačkoliv je z výše uvedeného zřejmé, že oproti uplynulému roku byl zaznamenán poměrně výrazný nárůst počtu zpráv (loni jich bylo více než 10 000), podstatně se proměnila jejich skladba. Média se zajímala především o informace spojené s rozhodováním soudu o opatřeních proti šíření koronaviru, naopak zájem o další rozhodovací činnost soudu citelně poklesl. Ústavní soud se tedy v mediálním světě skloňoval zejména ve vztahu k možnému přezkumu nouzového stavu či jednotlivých protiepidemických opatření a často také byly publikovány zprávy o rozhodnutích zahraničních ústavních soudů v této oblasti.

Systematickou pozornost věnují Ústavnímu soudu zejména veřejnoprávní sdělovací prostředky, tedy Česká tisková kancelář (dále jen „ČTK“), Česká televize (dále jen „ČT“) a Český rozhlas (dále jen „ČRo“), nicméně mnohá rozhodnutí nacházejí odezvu i v komerčních médiích. Mediálně zajímavá či jinak významná rozhodnutí soud doprovází tiskovými zprávami, aby zajistil jejich co nejpřesnější reprodukci, protože samotné nálezy by pro novináře bez právního vzdělání nemusely být vždy dostatečně srozumitelné. Tiskové zprávy zveřejňované na webu soudu v rubrice Aktuálně (dostupné z <http://www.usoud.cz/aktualne/>) ale mají význam i pro odbornou a laickou veřejnost, pro kterou představují snadný způsob, jak se rychle a operativně seznámit s hlavními obrysy vyhlášených nálezů. Kromě vlastní rozhodovací činnosti soud informuje média i veřejnost také o dalších zajímavých aspektech své činnosti, zahraničních cestách funkcionářů a soudců i návštěvách významných osobností – těchto zpráv však bylo v roce 2020 kvůli omezení sociálních kontaktů a cestování poskrovnu. V roce 2020 bylo publikováno celkem 100 tiskových zpráv a 237 avíz. Na jaře

a na podzim byly nálezy Ústavního soudu vyhlášeny bez přítomnosti účastníků, právních zástupců a veřejnosti publikováním v sekci Aktuálně na webových stránkách soudu. Na těchto webových stránkách bylo zaznamenáno celkem 296 630 návštěv od 144 985 uživatelů; největší zájem již tradičně směřoval na rubriky Aktuálně (27 747 zobrazení stránky), Program jednání (20 888 zobrazení stránky) a Současní funkcionáři a soudci (16 505 zobrazení stránky).

Pro brněnskou redakci ČTK představuje zpravodajství z Ústavního soudu jeden z jejich hlavních úkolů. V roce 2020 věnovala ČTK rozhodovací a jiné činnosti Ústavního soudu přibližně 300 zpráv, o rok dříve jich bylo asi 400. Meziroční pokles o čtvrtinu je daný především okolnostmi koronavirové pandemie. Nejvyšší zpravodajskou prioritu mělo například rozhodování o návrhu na zrušení části zákona o státní sociální podpoře (výše přídatku na dítě), o části zákona o střetu zájmů (tzv. „lex Babiš“) nebo o právní úpravě zdravotnického informačního systému, stejně jako rozhodování pléna o návrzích souvisejících s koronavirovou pandemií a vládními opatřeními. K dalším významným tématům roku 2020 patřila nominace, schvalování a jmenování nového ústavního soudce Pavla Šámala. ČTK čerpá informace z veřejných vyhlášení, webu Ústavního soudu i databáze NALUS. Některé zprávy překládá do angličtiny a distribuuje zahraničním médiím.

ČT se rozhodovací činnosti Ústavního soudu věnovala v roce 2020 minimálně. Pořad Týden v justici byl pozastaven a valná část zpravodajství byla věnována právě vývoji situace ohledně koronavirové pandemie. Velký ohlas však zaznamenalo vystoupení předsedy Ústavního soudu Pavla Rychetského v pořadu Interview ČT 24 Speciál, jehož natáčení proběhlo přímo ve sněmovně Ústavního soudu a který byl odvysílán v hlavním vysílacím čase v neděli dne 29. listopadu 2020.

Celkově zaznělo k problematice ústavního soudnictví (v České republice i v zahraničí) na všech stanicích ČRo 1 238 různých příspěvků (tedy bez ohledu na počet odvysílání a stanic, některé příspěvky byly odvysílány na všech 15 stanicích ČRo). Jméno předsedy Ústavního soudu Pavla Rychetského zaznělo ve všech stanicích v 53 příspěvcích. Připomenout lze i vystoupení pana předsedy v tematických pořadech, například byl hostem Českého rozhlasu Brno a dalších

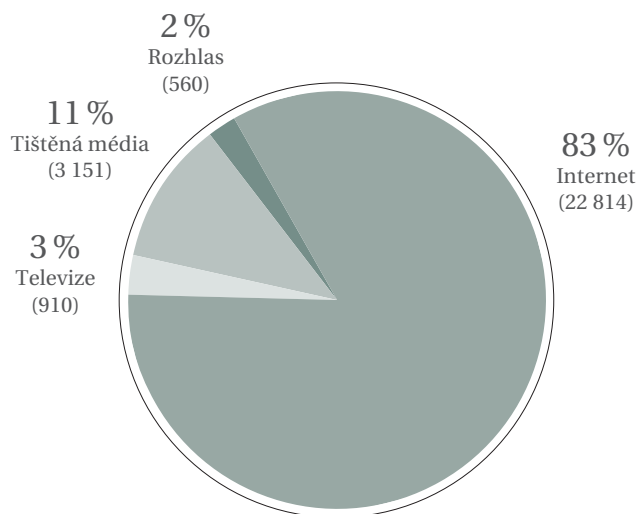
¹ Zahnuje i zprávy v českých médiích týkající se zahraničních ústavních soudů.

stanc k výročí událostí 17. listopadu, ke stavbě dokumentačního centra obětí holocaustu, ale také k tzv. Lex Babiš. Rozhlas mu také věnoval medailon v souvislosti s udělením státního vyznamenání a byl jedním z těch, kteří vzpomínali na zesnulého Zdeňka Jičínského. Pravidelně se téma ústavního soudnictví objevovalo také na zpravodajském webu iRozhlas.cz.

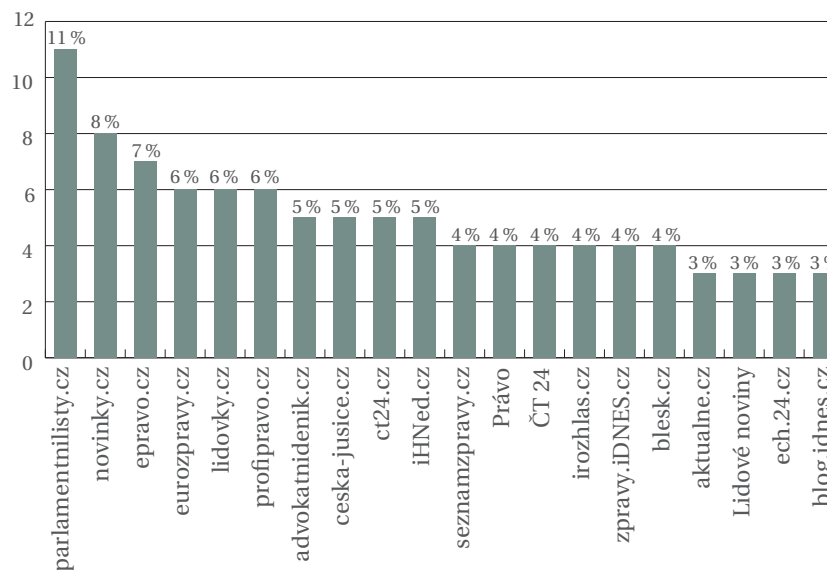
Ústavní soud již v roce 2014 jako vůbec první soud v České republice zřídil svoje oficiální profily na sociálních sítích Facebook (dostupný z www.facebook.com/ustavnisoud) a Twitter (dostupný z https://twitter.com/usoud_official), v květnu 2016 se na Twitter přidal také Nejvyšší soud (@Nejvyssisoud) a v říjnu 2017 ho následoval Nejvyšší správní soud (@nssoudcz). V roce 2019 si nově zřídilo svůj

profil na Twitteru Nejvyšší státní zastupitelství. Za účelem zveřejňování volných pracovních míst se Ústavní soud připojil i k profesní sociální síti LinkedIn (dostupný z www.linkedin.com). Cílem tohoto počínu je jednoduché a okamžité zpřístupnění informací (nejen) o rozhodovací činnosti Ústavního soudu uživatelům sociálních sítí, jejichž počet stále vzrůstá, a jako jednoznačný benefit je třeba vnímat také bezprostřední zpětnou vazbu od příjemců informací. Převážnou většinu ze zájemců o informace zveřejněné na profilech Ústavního soudu tvoří odborná veřejnost, studenti právnických fakult, gymnázií, advokáti, média, ale i běžní občané, kteří se nechtějí spoléhat pouze na informace zprostředkované masovými sdělovacími prostředky. Výhodou je rovněž rozšíření zveřejněných informací mezi uživateli prostřednictvím sdílení jednotlivých příspěvků či

Struktura informací o Ústavním soudu v roce 2020 podle typu zdroje²

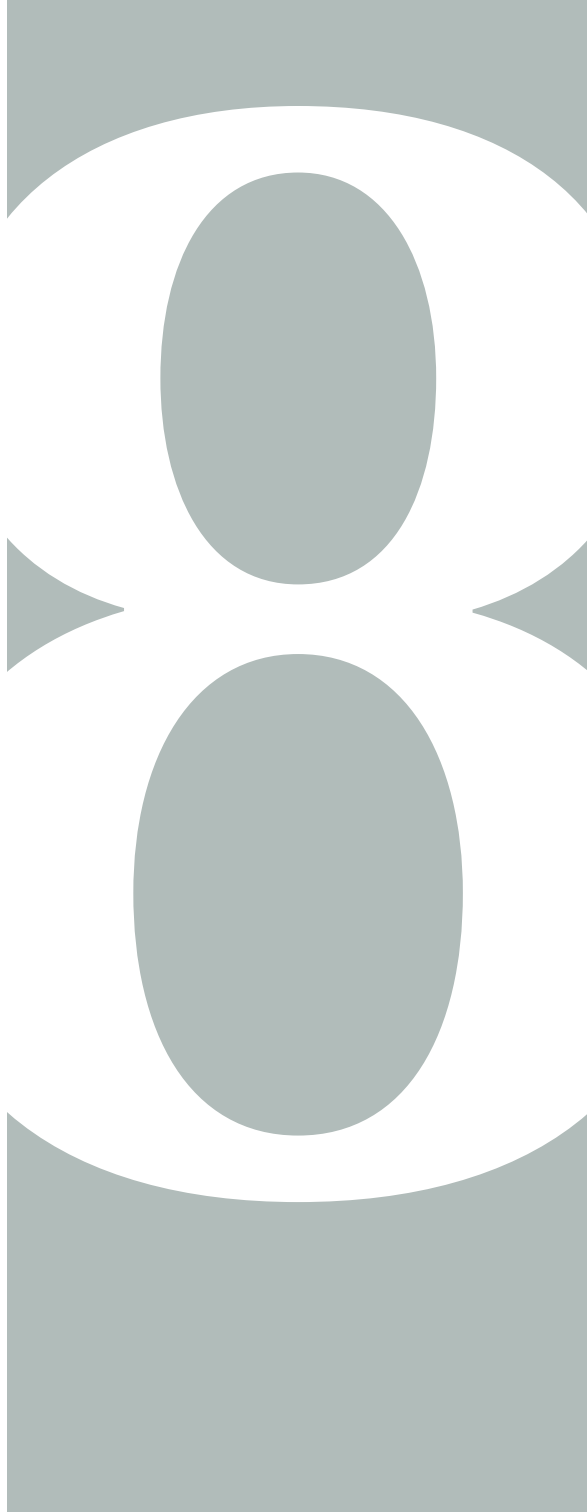

Top 20 zdrojů zmiňujících Ústavní soud v roce 2020³

komentářů. Oficiální profily jsou pravidelně aktualizovány a sleduje je velké množství uživatelů.

K 31. 12. 2020 sledovalo dění na Ústavním soudě prostřednictvím sítě Facebook 7 240 uživatelů. Profil na síti Twitter sledovalo na sklonku roku 2020 více než 5 850 osob a subjektů z řad fyzických osob, politických uskupení, úřadů či médií. Ústavní soud od července 2014 do konce roku 2020 zveřejnil 1 343 tzv. tweetů, tedy stručných zpráv. I nadále pak pokračuje trend přebírání tweetů jako oficiálních citací do tištěných periodik, například do Hospodářských novin. Koneckonců o tom, že prostředí internetu je dominujícím informačním zdrojem, již delší dobu není sebemenších pochyb, což dokládají i připojené grafy.

ROZPOČET ÚSTAVNÍHO
SOUDU V ROCE 2020

Ústavní soud je samostatnou rozpočtovou kapitolou státního rozpočtu České republiky vedenou pod číslem 358. Rozpočet Ústavního soudu na rok 2020 byl stanoven zákonem č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, ze dne 4. prosince 2019.

Ve schváleném rozpočtu nebyl Ústavnímu soudu stanoven závazný ukazatel příjmů, neboť kapitola vykazuje pouze příjmy nahodilé, které nelze z povahy činnosti Ústavního soudu objektivně plánovat. K datu 31. 12. 2020 vykázal Ústavní soud celkové příjmy ve výši 216 093,87 Kč, v tom příjmy z vlastní činnosti ve výši 2 953 Kč a nedaňové příjmy ve výši 213 140,87 Kč.

Příjmy z vlastní činnosti byly tvořeny příjmy plynoucími z poskytnutí informací, z pronájmu plochy pro automaty na teplé nápoje a občerstvení a příjmy z prodeje kolků. Nedaňové příjmy tvořily zejména přeplatky z roku 2019 za vyúčtování nákladů z užívaných bytů, dobropis za nedodané tiskoviny a příjmy z úhrad za způsobené škody.

Závazný ukazatel celkových výdajů spojených s činností Ústavního soudu byl stanoven ve výši 239 788 895 Kč. V průběhu roku byly navýšeny položky některých podseskupení zapojením nároků z nespotebovaných výdajů z předchozích období. Tyto zdroje zapojuje Ústavní soud, jako správce kapitoly, interními rozpočtovými opatřeními ve své pravomoci.

Konečný rozpočet výdajů Ústavního soudu, tedy se zapojenými nároky z nespotebovaných výdajů, činil 255 865 597,05 Kč. Prostředky z nároků z nespotebovaných výdajů byly použity na financování aktivit započatých v předchozím roce a na pokrytí rozpočtově nekrytých provozních výdajů. Skutečné čerpání výdajů k datu 31. prosince 2020 včetně čerpání nároků z nespotebovaných výdajů dosáhlo výše 238 791 520,04 Kč, což představuje čerpání na 99,6 % k rozpočtu po změnách a na 93,3 % ke konečnému rozpočtu. K nižšímu čerpání oproti konečnému rozpočtu došlo zejména v důsledku zpomalení prací v některých stavebních akcích, které byly započaty v průběhu roku 2020 a nebyly v tomto roce dokončeny. Jednotlivé akce jsou vedeny v programu Evidenčního dotačního systému a správy majetku ve vlastnictví státu (dále také „EDS/SMVS“).

V důsledku epidemie covid-19 nebylo možné v květnu 2020 uspořádat kongres Konference evropských Ústavních soudů (CECC) a finanční prostředky vyčleněné na jeho organizaci přešly do roku 2021 jako nároky z nespotebovaných výdajů. Náhradní termín konání tohoto kongresu byl určen na konec února 2021 a s ohledem na aktuální vývoj pandemie bude skutečně převážně v on-line prostoru.

Do čerpání rozpočtu běžných výdajů se v roce 2020 promítly zejména výdaje na platy a ostatní platby za provedenou práci a výdaje na povinné sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem, jejichž schválený rozpočet byl stanoven na 155 208 752 Kč, přičemž konečný rozpočet těchto výdajů činil 156 678 738 Kč. Skutečné čerpání včetně zapojení profilujících nároků z nespotebovaných výdajů činilo 152 541 545 Kč, tj. 98,3 % k rozpočtu po změnách a 97,4 % ke konečnému rozpočtu.

Systemizovaný počet zaměstnanců Ústavního soudu byl v tomto roce 129, přičemž přepočtený průměrný evidenční počet zaměstnanců činil 127,89 a evidenční počet úvazků ke konci sledovaného období 128,25 (hodnoty jsou převzaty z výkazu ZAM 1-04). Důvodem nenaplnění stanoveného limitu počtu zaměstnanců byly především zkrácené pracovní úvazky.

Další významnou součástí výdajů byly účelové a ostatní běžné výdaje, které obsahují výdaje na nákup elektrické energie, tepla, vody a pohonných hmot, dále pak materiálové výdaje (nákup kancelářského materiálu, spotřebního materiálu IT, drobného hmotného dlouhodobého majetku, knih a časopisů), výdaje na vybavení mobiliářem, výdaje za překladatelské služby, udržovací poplatky za podpory užívaných software, výdaje na realizaci běžných oprav a údržby budov a vozového parku, výdaje na zahraniční a tuzemské služební cesty, pohoštění, náhrady a příspěvky související s výkonem funkce, pojištění majetku Ústavního soudu, základní převod do fondu kulturních a sociálních potřeb, poplatky a náhrady platu v době nemoci apod.

Konečný rozpočet účelových a ostatních věcných výdajů činil 58 284 907,05 Kč, čerpání bylo vykázáno ve výši 49 473 202,88 Kč, což je 84,9 % ve vztahu ke konečnému rozpočtu a 99,1 % ke schválenému rozpočtu, resp. k rozpočtu po změnách, který dosáhl výše 49 927 991 Kč. Výši čerpání významně ovlivnilo

dokončení druhé etapy rekonstrukce otopné soustavy, dokončení rekonstrukce vnitřních atrií budovy sídla Ústavního soudu a postupující práce na vybudování spisoven, bezbariérového vstupu a obnově severního schodiště, pokud se svým charakterem jednalo o opravy a udržování.

Na základě krizovým štábem přijatých opatření k zamezení šíření infekce covid-19 na pracovištích Ústavního soudu byly pořízeny ochranné pomůcky (roušky, ochranné štíty, respirátory a plexisklové přepážky) a dále dezinfekční prostředky a ozonové generátory. Pro umožnění detekce osob s možnými projevy nákazy byl pořízen detekční rám s integrovaným měřením tělesné teploty a tímto byl nahrazen stávající dosluhující. K umožnění distančního konání porad a jednání byl pronajat systém pro pořádání videokonferencí a následně pořízeno videokonferenční zařízení, dále byl pořízen nový SW pro vzdálený přístup a další notebooky pro podporu práce z domova. Celkové výdaje spojené s těmito opatřeními a nákupy činily 695 488,50 Kč.

Ústavní soud použil v roce 2020 na reprodukci svého majetku kapitálové výdaje v celkové výši 36 776 772,16 Kč, tj. 89,9 % ve vztahu ke konečnému rozpočtu, který činil za tuto oblast 40 901 952 Kč. Čerpání ke schválenému rozpočtu a rozpočtu po změnách, který byl stanoven ve výši 34 652 152 Kč, bylo vykázáno na 106,1 %. Výdaje byly použity zejména na obnovu a doplnění potřebné IT techniky, rekonstrukci služebního bytu v majetku České republiky, dokončení rekonstrukce jihovýchodního a jihozápadního atria budovy, dokončení rekonstrukce kočárového vjezdu a budování spisoven, bezbariérového vstupu včetně výtahu a obnovu severního schodiště. V těchto výdajích jsou také zahrnuty další menší stavební akce v rámci průběžně realizovaného technického zhodnocení budovy sídla Ústavního soudu a ostatního nemovitého majetku Ústavního soudu. Nedočerpané rozpočtové prostředky budou použity v následujícím účetním období zejména na dokončení spisoven, bezbariérového vstupu včetně výtahu a opravu severního schodiště při zachování jeho historické podoby. Nedočerpané prostředky budou dále použity na pokračující rekonstrukci vybraných kancelářských prostor, práce při optimalizaci a opravách topné soustavy a v neposlední řadě na vývoj nového informačního systému pro soudní agendu a pokračující obnovu IT technologií ve vazbě na zvýšení kybernetické bezpečnosti těchto systémů.

Konečný rozpočet Ústavního soudu, schválený zákonem č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, byl ve všech specifických a průřezových ukazatelích státního rozpočtu dodržen.

PRŮŘÍZ O H A

FOTOGRAFIE Z AKCÍ
V ROCE 2020

Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský přijal primátorku statutárního města Brna paní Markétu Vaňkovou, únor 2020

Soudce Ústavního soudu pan David Uhlíř při svém vystoupení na mezinárodní konferenci v Kišiněvě, únor 2020

Předseda Ústavního soudu pan Pavel Rychetský na setkání vysokých představitelů soudní moci v rámci Globální sítě pro soudcovskou integritu v Dauhá, únor 2020

Prezidentka Slovenskej republiky pani Zuzana Čaputová při projevu proneseném na slavnostním shromáždění ke stému výročí ústavní listiny Československé republiky, březen 2020

Předseda Ústavního soudu SR pan Ivan Fiačan, předseda Ústavního soudu ČR pan Pavel Rychetský a předseda Senátu Parlamentu České republiky pan Miloš Vystrčil na slavnostním shromáždění, březen 2020

Slavnostní shromáždění k stému výročí ústavní listiny Československé republiky bylo završeno koncertem Janáčkova kvarteta ve sněmovním sále, březen 2020

Funkcionáři a soudci Ústavního soudu na slavnostním shromáždění k stému výročí ústavní listiny Československé republiky, březen 2020

Briefing k rozhodnutím ve věci stížností proti krizovým opatřením se soudci zpravodají panem Pavlem Šámalem a panem Jaromírem Jírsou, duben 2020

Přijetí velvyslance Portugalské republiky pana Luíse de Almeida Sampaia na Ústavním soudu, červen 2020

Přijetí velvyslance Portugalské republiky pana Luíse de Almeida Sampaia na Ústavním soudu, červen 2020

Natáčení pořadu Interview ČT24 Speciál, listopad 2020

ROČENKA ÚSTAVNÍHO SOUDU 2020

Vydal:
Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno
tel. (+420) 542 162 111

Kontaktní osoba: JUDr. Vlastimil Göttinger, Ph.D.,
e-mail: vlastimil.gottinger@usoud.cz

Grafická úprava a tisk: ASTRON print, s. r. o., Praha

Vydání první, 2021, vazba brožovaná

ÚSTAVNÍ
SOUD